

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ERSKINE CALDWELL

TÜTÜN YOLU

roman

VARLIK YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

 eskikitaplarim.com

VARLIK BÜYÜK CEP KİTAPLARI : 42

**BABAM'la ANNEM
için**

E. C.

**Varlık Yayınları, sayı : 496
İstanbul'da Ekin Basımevinde basılmıştır.
Mayıs, 1957**

ERSKINE CALDWELL

TÜTÜN YOLU

roman

M. ZEKİ GÜLSOY

VARLIK YAYINEVİ
Ankara Caddesi, İstanbul

ON YIL SONRA

On yıl sonra geriye bakıp bir romanın nasıl doğduğunu insanın kafasında canlandırması ne güzel.

Benim TÛTÛN YOLU'nun doğuşu anılarım bugün de eksiksiz ve canlı.

Georgia'da yaz ortasında sıcak bir günde, Piedmont'un altlarında iki yanını otlar bürümüş, araba tekerleklerinin izler açmış olduğu tozlu bir yolda yürüyordum.

İşte, kendi memleketimdeydim, aşınmış killi sırtlarla kumlu, kıraç tepeler arasında uzanan bu topraklardaydım, ben bu toprakları bütün ömrümce görüp tanımıştım.

Dört bir yanımdaki çoraklaşmış tarlalarda ümitsizce yaşımaya çalışan küme küme, bodur, calız, intizamsız pamuk fidanları vardı.

Toprak perişandı.

Tarlaların hemen ilerisinde, bakımsızlıktan viran, harap birkaç rençber evi vardı: Taban kirisleri ve damları sarkmış iki odalı kulübeler. Binaların çevresinde insan kümeleri. Kumların üstünde çocuklar oynuyorlardı. Delikanlılarla genç kadınlar sırtlarını duvara vermişlerdi. İhtiyarlarsa oturuyorlardı sadece. Herbiri pamuğun olmasını bekliyordu. Pamuğa inanıyorlardı. Kimi insanların Tanrıya inandıkları gibi inanıyorlardı ona. Toprağa, toprakta yetişen bitkilere inanları vardı. Geçen yıl, ondan önceki birçok yıllar aldanmış oldukları halde, tarlaların pek yakında patır patır patlayıp açılan, parıltılı ak pamuk kozalarından geçilmez olacağından emin idiler.

Ama ben geçen sonbaharda da, daha bilmem kaç sonbahar önce de aynı yoldan yürümüş, durup aynı tarlalara bakmış, kimsenin bu bodur fidanlardan yiyeceğini, giyeceğini sağlamaya yetecek kadar pamuk topladığını hiçbir zaman görmemişim.

Yazın hava sıcak ve tatlı iken, sonbaharı bekledikleri pamuk gözlerinin önünde yatarken akşamı etmek güç değildi.

İnsan her zaman karaböğürtlen, kır soğanı, bazan da tavşan bulabilirdi.

Ama sonbaharda, kışın, ilkbahar başlarında iş değişirdi.

Ben bu yoldan kış ortasında da yürümüş; paçavralara sarınmış, bulundukları yerde yiyecek ile sıcak bir dam altı arıyan, yeryüzünde hâlâ böyle şeylerin bulunup bulunmadığını öğrenmek istiyen aq insanlar görmüştüm.

Bütün istedikleri, ertesi yılın pamuğunu alabilmeleri için onları ilkbahara sağ çıkarabilecek kadar, sadece bu kadar, yiyecekti.

Tabiata, toprağa, toprakta yetişenlere öylesine inanları vardı ki toprağın kendilerinden yüz çevirmesini anlayamıyorlardı, akılları almıyordu.

Ama toprak yüz çevirmişti, onlarsa hiç gelmiyecek sonbahar hasadını bir yaz daha bekliyorlardı işte.

Bütün bunlar bir kere daha olmuştu.

Aynı insanlara değil, dedelerine.

Dedeleri aynı topraklarda tütünün gelişini, ihya oluşunu görmüşlerdi.

Ama bir zaman sonra sömürülen topraklarda, artık yetişmez oldu.

Tarlalar yıllarca boş yattı.

Sonra pamuk geldi. Nesillerce her yan pamuğa boğuldu, sonunda toprağın bütün gücünü sömürüp hiç bir şey yetişmez halde bıraktı gitti.

Önce tütün, sonra pamuk; ikisi de geldi, gitti. Kalan, insanlar ve onların inanlarıydı.

ERSKİNE CALDWELL

Darien, Connecticut

I

Lov Bensoy, sırtında bir torba kış turbu, sel yatağı bütün yolunun derin ak kumlarına bata çıka, yorgun argın, evine âçgru yürüyordu. Bu turpları alabilmek için bir hayli zahmet çekmişti: ta Fullere' kadar yaya gidip dönmek uzun ve yorucu bir işti.

Lov bir gün önce adamın birinin Fuller'de kilesi elli sentte kış turbu satmakta olduğunu işitmiş, cebinde yarım dolarla o sabah erkenden yola düşmüştü biraz turp satın almak için. Şimdiye kadar yedibuçuk mil yürümüşü, daha bir buçuk mili vardı kömür deposundaki evine varmağa.

Torbasını indirip evlerinin önünde durduğu zaman, Lester'lerden dört beş kişi avluda dikilmiş ona bakmaktaydılar. Bir saat önce, aşağı yukarı iki mil uzaktaki kum tepesinde gözüktü gözükelı Lov'u gözetlemekteydiler, şimdi ise ta yanlarına geldiği şu anda turplarla birlikte çekip gitmesine engel olmak hazırlığı içindeydiler.

Lov'un bakıp beslemek zorunda olduğu bir de karısı vardı, kendinden başka. Lester'lerden hiçbirinin turp dolu torbaya sokulmaması için gözünü dört açmıştı. Adetiydi; yanında turpla, tatlı patatesle ya da başka herhangi bir yiyeceklerle Lester'lerin buralara geldiği zaman evlerine yarım mil kala yoldan tarlalara vurarak geniş bir kavis çizer, içine güven gelecek kadar uzaklaştıktan sonradır ki yeniden yola inerdi. Gelgelelim bugün çok önemli bir mesele üzerinde Jeeter ile konuşması gerektiğinden; yanında turp ya da tatlı patates götürürken şimdiye kadar hiç yapmadığı bir şeyi yapmış, Lester'lerin evine iyice yaklaşmak cüretinde bulunmuştu.

Lov'un karısı Jeeter Lester'in en küçük kızı Pearl'dü. Geçen yaz evlendiklerinde daha on iki yaşında idi.

Lester'ler yolun ortasında dikilen Lov'a yüzlerini ayırmadan bakıyorlardı. Lov torbayı omuzundan indirmişti ama ağzını iki eliyle sımsıkı tutuyordu. On dakikadır avludakilerin hiç biri durumunu değiştirmemişti, ilk hareket Lov'dan gelsin heklıyorlardı.

Çok önemli bir sebebi vardı da onun için Lov gelmiş evlerinin önünde durmuştu. Yoksa, seslenilebilecek kadar yakına öldür Allah gelmezdi. Jeeter'le Pearl hakkında konuşmak istiyordu.

Pearl konuşmuyordu. Lov nekadard gönlünü yapmağa çalışırsa çalışsın, nekadard kızarsa kızsın, ağzından bir kelime bile çıkmıyordu Pearl'ün. Bununla kalsa iyi; Lov kömürden döndüğü zaman, köşe bucak saklanıyor, Lov bulunca bu sefer ellerinden sıyrılıp süpürge otlarının arasına dalıyor, gözden kayboluyordu. Kimi zaman bütün gece bu otların arasından çıkmıyor, ta Lov ertesi sabah işe gidinceye kadar orada kalıyordu.

Yaa, Pearl hiç konuşmuyordu. Konuşmadığından değil; sadece konuşmak istemediğinden. Kendi evlerinde iken de, Lov'la evlenmeden önce, öteki Lester'lerden uzak durmuş, bir günden bir güne ağzını hiç açmadığı çok olmuştu. Onunla konuşabilen bir annesi Ada, vardı. Annesiyle bile, konuşması kuru kuruya evet'lerden, hayır'lardan ibaret olurdu.

Bununla birlikte, Ada'nın kendisi de öyleydi. Şöyle içinden gelerek konuşmaya başlayalı topu topu on yıl kadar bir şey olmuştu. Ondan önce, şimdi Lov'un Pearl'den çektiğini Jeeter de Ada'dan çekmişti.

Lov Pearl'e sorular mı sormadı, tekme mi atmadı, başından aşağı su mu boşaltmadı; taş mı, değnek mi fırlatmadı; onu konuşturabilmek için işine yarayacağını sandığı herşeyi yaptı, aklına ne geldiyse hepsini. Kız, hele canı pek yandığı zaman, bir hayli ağlamadı değil; gelgelelim Lov bunu konuşmaktan saymıyordu. İstiyordu ki karısı ona sırtının ağrıyıp ağrımadığını sorsun, ne zaman saç traşı olacağını sorsun, bir daha yağmur ne zaman yağacağını sorsun. Ama Pearl hiçbir şey söylemiyordu.

Lov Pearl'le olan bu derdini Jeeter'le konuşmuştu birkaç defa; ne var ki kızın zoru nedir, Jeeter de bilmiyordu. Küçüklüğünden beri böyleydi, demişti; Ada da şu son yıllara gelinceye kadar dili bağlıydı. Jeeter'in Ada'ya kırk yılda yaptıramadığını açlık yaptırmıştı. Açlık çözmüştü dilini, o gün bu gün her an ondan şikâyeti vardı. Jeeter tutup da Pearl'ü aç bırakmasın sağlık vermiyordu gene de, çünkü biliyordu: gider ordan burdan dilenir, yiyecek bulurdu.

Lov kaç kere: "batan içindeki şeytandan bu, başka şeyden değil diyorum" demişti. "Bana kalırsa onda din diye bir şeyden eser yok. Gün gibi açık, ölünce dosdoğru cehenneme gidecek."

Jeeter: "İyi ama, ya evlilik hayatından memnun değilse." diye bir düşünce ileri sürmüştü. "Ya senin sağladığın hayat onu tatmin etmiyorsa.."

"Onu tatmin etmek, memnun etmek için akla gelen her şeyi yaptım. Her hafta, paramı aldım mı aldım, Fuller'e gidip ona bir sürü şey satın alıyorum. Enfiye alıyorum, dönüp bakmıyor bile; basma alıyorum iyi kötü, dikmiyor bile. Bende olmayan, benim alamıyacağım bir şey istiyor galiba. Bir bilsem ne istediğini. Öyle güzel bir kız ki; küçücük. Omuzlarına inen o uzun sarı bukleler yok mu, aklımı başımdan alıyor kimi zaman. Halim ne olacak bilmem. Kadına muhtaç her erkek gibi, ben de Pearl'ün karım olmasını pek çok istiyorum."

Jeeter: "Bana kalırsa o daha herşeye akıl erdirecek yaşta değil." demişti. "Henüz Ellie May, Lizzie Belle, Clara gibi, öteki kızlar gibi yetişkin değil. Pearl daha şuncağız çocuk. Kadın denilecek hali yok."

"Böyle olacağını birseydim onunla evlenmeyi bu kadar istemezdim. Beni isteyen biri ile evlenirdim belki de. Ama şimdi Pearl'ün gitmesini de istemiyorum. Onu yanımda görmeğe adeta alıştım, omuzlarına kadar inen o uzun sarı buklelerini görmeden yapamam, eminim. İnsanda bir çeşit yalnızlık duygusu uyandırıyor. Bana davranışı nasıl olursa olsun, doğrusu çok güzel kız."

Lov o gün eve dönünce Pearl'e Jeeter'in kendisi hakkında söylediklerini tekrar etmiş, gelgelelim Pearl sandalyesinde oturduğu yerde hiç cevap vereceklerden olmamıştı. Lov artık ona ne yapacağını kestiremiyordu ama o zaman anlamıştı ki Pearl hâlâ çocuktuk. Sekiz aylık evlilikleri süresinde sekiz on santim boy attığı gibi ağırlığı da yedi sekiz kilo artmıştı. Gün günden boy uzadığı, kilo aldığı halde, henüz kırkbeş kilonun üstüne çıkabilmiş değildi.

Lov'un şimdi Jeeter'le bilhassa konuşmak istediği şey, Pearl'ün kendisiyle yatmağa yanaşmamasıydı. Evleneli şöyle böyle bir yılı buladursun, Pearl ilk gündenberi hâlâ yalnız yatıyordu. Yere serili bir ot şiltenin üzerinde tekbaşına yatıyor, Lov'a kendisini ne öptürüyor, ne de şurasına burasına dokundurtuyordu.

Lov ona ineklerin buzağılamadıkça hiç bir işe yaramıyacaklarını, onunla evlendiyse onu öpmek, uzun sarı buklelerini okşamak, birlikte yatmak için evlendiğini anlatmıştı. Gelgelelim Pearl Lov'un anlattıklarını işitip işitmediğini, ya da anlayıp anlamadığını ne söyledi ne de hissettirdi. Lov onu öpmekten, onunla konuşmaktan başka bir de gözlerine bakmak istiyordu. Pearl ondan bu zevki bile esirgiyordu. Lov ne zaman gelse önünde dursa Pearl'ün süzgülün mavi gözleri bir başka yöne çevriliyordu.

Lov hâlâ yolun ortasında durmuş, avludaki Jeeter ile öteki Lester'lere bakıyordu. Lester'ler ilk hareketi Lov yapsın bekliyorlardı; turplar torbada olsun da bu hareket nasıl olursa olsun, ister dostça, ister düşmanca.

Jeeter Lov'un turpları nerden bulduğunu merak ediyordu. Para verip aldığını aklından bile geçirmiyordu; uzun zaman var ki Jeeter yiyecek bulmanın biricik yolunun hırsızlık olduğu sonucuna varmıştı. Yalnız, nasıl oluyordu da, o yıl beş altı millik yolda hiç bir yerde bir tek turp tarlası bile görmemişti. Bir yıl önce Peabody'lerin arazisinde iki dönümlük bir tarla ekilmişti ekilmesine ya, Peabody'giller ellerinde tüfek, kimseyi sokmamışlardı. Bu yıl'sa turp ekmemişlerdi bile.

Jeeter :

"Tütün yolunla dikileceğine avluya girsene, Lov" dedi. "Orada durmakta ne mânâ var. Gel içeri, dinlen."

Lov ne cevap verdi, ne de yerinden kılmıladı. İçinden, avluya girmekteki tehlikeye karşı yolda, bulunduğu yerde kalmanın güvenliliğini karşılaştırıyordu.

Son birkaç haftadır; biraz saban ipi alıp Pearl'ü gecele-ri yatağa bağlamayı düşünüyordu. Zor kullanmak bir yana, aklına gelen herşeyi denemişti, onun, bir kadının kocasına nasıl davranması gerekiyorsa öyle davranmasını sağlamak kararındaydı hâlâ. Artık gele gele şimdi öyle bir noktaya gelmişti ki plânında daha ileri gitmeden Jeeter'in öğütlerine ihtiyacı vardı. Jeeter madem ki aşağı yukarı bir ömür boyunca Ada ile bu bakımdan başı dertte kalmıştı, plânının tatbik edebilme bakımından iyi mi kötü mü olduğunu onun bileceğine inanıyordu. Ada'nın huyu suyu da bir vakitler Pearl'ün şimdiki huyu suyu gibi değil miydi.. Ne var ki kendisine reva görülen muamele Jeeter'e yapılmış değildi. Pearl daha birincisine bile başlamadığı halde Ada Jeeter'e tam onyedı çocuk doğurmuştu.

Jeeter Pearl'ü yatağa bağlamanın yeteceğini söylese, Lov bir iki demiyecek bağliyacaktı. Jeeter bu gibi işleri ondan daha iyi bilirdi, Ada ile kırk yıldır evliydi çünkü.

Lov Jeeter'in, kömür deposundaki evine gelip, Pearl'ü yatağa bağlamaya yardım etmekten kaçınmıyacağını umuyordu. Pearl'ü yakalamaya ne zaman kalktıysa Pearl amansızca karşı koymuş olduğundan Jeeter'in yardımı olmaksızın bu işi beceremeyeceğinden korkuyordu.

Lester'ler kimi avluda, kimi ön sundurmada durmuşlar, Lov şimdi ne yapacak diye bekliyorlardı. O gün evde yine pek az yiyecek vardı; Ada'nın tencere suda birkaç parça yağlı sırt derisi kaynatarak yaptığı tuzlu çorba ile mısır ekmeği: sofraya oturduklarında önlerine konan yiyecek, topu topu, buncağızdı. Hepsine de yetecek kadar değildi; mutfağa girmeğe kalkan kocamış büyükanayı kapı dışarı etmişlerdi.

Bir çinçileği ağacının ardında duran Ellie May Lov'a bakıyor, onun dikkatini çekebilmek için ağacın bir bu yanından, bir öbür yanından başını uzatıyordu.

Lester'lerin çocuklarından evde kala kala bir Ellie May-bir de Dude kalmıştı. Ötekilerin hepsi başlarını alıp gitmişler, evlenmişlerdi. Yük trenlerini seyretmeğe kömür deposuna kadar gidiyormuşçasına evden ayrılan çocuklar iki üç gün içinde dönmeyince evi temelli terktettikleri anlaşılmıştı.

Dude evin yan duvarına falsolu bir beyzbol topunu atıp atıp tutuyordu. Top çarptıkça ev gümbür gümbür ötüyor, sallantıda duran kaplama tahtaları çatırdıyor, evin her yanı sallanıyordu. Hiç ara vermeden attığı top bozulmayan bir intizamla geri fırlıyor, Dude'un kumlu avluda durduğu yere geliyordu.

Üç odalı ev, dört köşesine atılmış birer küme ince kireç taşı üzerinde devrildi, devrilecek duruyordu. Taşları birbiri üzerine yerleştirip kirişleri çatmışlar, evi oturtuvermişlerdi. Nasıl baştan savma yapıldığı şimdi belbelli idi. Binanın orta kısmı çökmüştü. Ön sundurma evden çözülüp otuz kırk santim kadar aşağı kaymıştı. Çatıya gelince, tam ortada, destek kirişlerinin geliş güzel bir araya konduğu yerde bel vermişti. Kaplamaların çoğu çürümüşü, şiddetlice rüzgâr esmiye görsün, avlunun her yanına parçaları saçılırdı. Dam akınca Lester'lere odanın bir köşesinden öbür köşesine yol görünürdü, ne var ki yağmur dininceye kadar bu güç bitmezdi. Ev hiç boyanmamıştı.

Jeeter çürük çarık bir iç lâstığını yamamaya çalışıyordu. Kültür otomobilin dört lâstığını aynı zamanda bir daha adam edebilirse Augusta'ya bir yük odun götürüp satacağını söylemişti. Oduncular bir yük çamı, şehirde teslim, iki dolara satıyorlardı; gelgelelim Jeeter'in yakacak niyetine millete satmağa çalıştığı bodur meşe elli ya da yetmiş beş sent ancak ediyordu. Ne yapıp edip Augusta'ya bir yük odun götürmenin yolunu bulsa bile bu odunu elden çıkarması bir şans işi oluyordu; demir su borularından daha sert odunu alacak kadar budala mı yoktu neydi. Yakacak niyetine kara meşe satmaktaki keçi inadından caymamasına herkes çatar, onu bu odunun tutulacak yanı olmadığına inandırmaya çalışırdı. Ama Jeeter yeniden çiftçillğe hazırlandığı için araziyi bu bodur meşelerden temizlemek istediğini söylerdi.

Lov bu sırada avluya birkaç adım daha yaklaştıktan sonra ayaklarını, hendeğe sarkıtıp yol üstüne oturmuştu. Bir eliyle torbasının ipe bağlı ağzını hâlâ sıkı sıkı tutuyordu.

Ellie May yine çinçileği ağacının ardından Lov'u gözetliyor, dikkatini çekmeğe çalışıyordu. Lov'un o yana doğru her göz atışında da hemen başını çekip sözüm ona saklanıyordu.

Jeeter avlunun öbür ucundan :

"Elindeki torbada ne var Lov?" diye seslendi. "Sırtında şu torba ile ta uzaklarda göründün görüneli gözümü bir an senden ayırmadım. İçinde ne olduğunu pek merak ediyorum. Bu yıl turbu olanlar varmış; öyle duydum."

Önce Jeeter'i, sonra sırasıyla öteki Lester'leri gözden geçiren Lov torbanın ağzını biraz daha sıkıca kavradı. Çinçileği ağacının ardından kendisini gözetleyen Ellie May de gözünden kaçmadı.

Jeeter :

"Torbadakileri almak çok mu zahmetli oldu Lov?" diye sordu. "Bakıyorum soluk soluğa kalmışsın."

"Sana bir şey söylemek istiyorum, Jeeter. Pearl hakkında."

"Yine ne yapt ıo kız sana Lov? Edepsizliği arttırdı mı yine?"

"Tıpkı eskisi gibi hâlâ; ama ben bıktım usandım artık. Hareketlerini beğenmiyorum. Hareketleri zaten beğenilecek gibi değildi ama gün günden daha beter oluyor. Bana reva gördüğü muamele yüzünden bütün zencilerin maskarası oldum."

Jeeter: "Pearl tıpkı anası gibidir," dedi. "Onun kadarken anası da ne olmiyacak şeyler yapardı."

"Ne zaman karşıma almak istesem kaçıp gidiyor, çağırıyorum gelmiyor. Şimdi sorarım sana, evliliğin nimetlerinden birinden bile yararlanamıyacak olduktan sonra ne demeye evlendik peki. Tanrı bunu böyle olsun diye çıkarmadı. O bir adama böyle davranılmasını istemez. Bir kadının, istediklerini yaptırtmak için kocasına -ne bileyim- dikine gitmesine

bir diyeceğim yok ama Pearl'ün maksadı bu da değil ki. Kendi aklınca, bana hiç eziyet etmiyor, gelgelelim eziyetin daniskası bu yaptığı. Şu anda içimden, nasıl bir kadın istediğim geçiyor biliyo..."

Jeeter :

"Şu torbada ne var Lov?" dedi. "En aşağı bir saattir ta karşı tepenin doruğuna çıktuktan beri gözüm sende."

Lov kadınlara bakarak :

"Turp, ne olsun.." dedi.

"Nerden buldun Lov?"

"Öğrenmek istemez miydin!"

"Ben de kendi kendime, belki bir pazarlıkta uyusuruz diyordum; senle ben: biz dedim. Şimdi sizin eve gider, Pearl'e seninle yatmasını söyledim, sen istesen. Benimle konuşmak istediğin mesele de buydu zaten, değil mi? Karının seninle yatmasını istemiyor musun?"

"Daha bir kere yatağa girmedi. Tanrının gecesi yerdeki o kahrolası şiltenin üzerinde uyuyor. Onu bundan vazgeçirebilir misin Jeeter, ne diyorsun?"

"Hem de nasıl, bu işi seve seve yaparım. Şey, Lov, seninle turp pazarlığında anlaşabilirsek tabii."

"Buraya bunun için geldim; Pearl hakkında konuşmağa. Ama sana bir turp bile verecek değilim. Bu torbadakilere elli sent para verdim, üstelik onları alıp getirmek için ta Fuller'in öte yanına gidip geldim. Sen Pearl'ün babasısin, onu karşılık almadan yola getirmelisin. Benim yap dediğime kulak astığı yok."

"Tanrı seni inandırsın Lov, bu yıl ektiğim kahrolası turpların hepsi de çürük ve kurtlu çıktı. Geçen bahardan beri, bir yıldır, iyi bir turp yemedim. Bütün turplarımın içinde o kahrolası yeşil karınlı turplar var, Lov. Tanrı turp kurdunu ne için yaratmış, aklım ermiyor. Enikonu, sırf yoksulların başına veriyor diyeceği geliyor adamın. Geçen yıl, turp ekme için bir avuç toprağı kazacağım diye bütün sonbahar didindim. Tam sökülüp yenilecek kadar büyüdükleri zaman, bir de baktık bu Tanrının belası yeşil karınlı kurtlar gelmiş

ta göbeğinde oturuyor. Tanrı yoksulların başına salmış bunları enikonu. Ama şikâyet etmiyorum Lov. Yüce Tanrı turpları hepimizden iyi bilir diyorum. Bir gün gelecek. O bize nimetlerini yığın yığın önümüze sürecek; biz bütün yoksullar hangi yiyeceği canımız çekse hepsini bulacağız, istediğimizi gıyecek kadar çok elbisemiz olacak. Büyük Savaş'tan beri süregeldiği gibi yıl yıldan daha kötüye varacak değil ya. Tanrı bir gün buna bir son verecek, zenginlerin bizi yoksullardan aldıklarını geri verdirecek. Tanrı hakkımızı yemiyecek. Sür git bu halde bırakmıyacak bizi. Ama biz de yiyecek bulamayınca ona sövmekten vazgeçmeliyiz. Sövmekte ayak direyen Tanrı cehenneme gönderir."

Lov turp torbasını sürüye sürüye hendeğin öbür yakasına geçirdikten sonra yine oturdu. Jeeter çürük iç lâstığı bir yana atıp bekledi.

II

Lov torbayı açıp iri bir turp seçti, elleriyle temizledikten sonra birbiri arkasından üç kocaman lokma ısırdı. Kadınlar kimi avluda, kimi sundurmada dikilmiş, Lov'un turp yiyişini seyrediyorlardı. Ellie May çinçileği ağacının ardından çıkıp Lov'a yakın bir çam kütüğünün üstüne oturdu. Ada ile kocamış büyükanı sundurmada Lov'un elindeki turbun her ısırışla biraz daha küçülmesini seyrettiler.

Lov:

"Bak, Pearl Ellie May gibi olsaydı bu yaptıklarını yapmazdı." dedi. "Şu yüzü böyle olmasaydı daha baştan Ellie May'i alırdım. Ama, gündüzki halini bilip dururken geceleri onunla aynı yatakta iç rahatlığıyla uyuyamıyordum, biliyorum. Pearl çok güzel; tam arzuyla yatılacak parça; gelelelim akşam olunca onu yerdeki o kahrolası şilteden ayıtabilene aşkolsun. Bizim oraya kadar gelip ona hareketlerini düzelttirmelisin, Jeeter. Onunla evleneli nerdeyse koca bir yıl oluyor; bütün bu zamanı hiç eve uğramadan kömür depo-

sunda kömür kürekliyerek geçirsem daha iyiydi. Olması istenilen bu değil, hiç değil. Karanlık bastı mı bastı, bir erkeğin karısını koynuna almayı istemesi hakkıdır. Bir kadın koca bir yıl Tanrının gecesi yerde bir şiltenin üzerinde yatmak istesin: ben ömrümde böyle şey duymadım. Pearl böylesine acayip işte.”

Jeeter:

“Tanrı aşkına, İsa aşkına, topunu şu köhne eve fırlatıp durmaktan vazgeçmiyecek misin Dude?” dedi. “Bütün kaplamaları zaten paramparça ettin, görüyorsun. Sen böyle gidersen çok geçmez bir gün bu virane yıkılır yerle bir olur.”

Yeniden iç lâstiği eline alıp yamayı yapıştırmaya çalıştı. Karşısında oturduğu külüstür otomobil, elinde kalan son malıydı. Geçen yıl ineği ölünce otomobille kalakalmıştı. O zamana kadar mallarıyla bir övünürdü ki. Ama inek girdince otomobilin adını bile anmaz oldu. Artık gerçekten yoksul bir adam olduğunu düşünmeğe başlamıştı. Baharda pamuk tohumu ve sunî gübre satınalmak zamanı geldiğinde, bundan böyle rehine koyabileceği hiçbir şeyi yoktu; otomobile Augusta'da bit pazarında para veren çıkmamıştı. Ancak, hâlâ, satacak odunu vardı; bu odun evinin arkasında yetişen kırılmak bilmez kara meşe idi. İşte şimdi iç lâstiği yamıyacağım diye didinmesi, o hafta içinde bir gün Augusta'ya bir yük odun götürebilmek içindi. Ada bir damla un da, et te kalmadığını söylemişti. Zaten günlerdir yağlı sırt derileri ile günlerini geçiriyorlardı, onlar da tükenince yiyecek hiçbir şeyleri olmayacaktı. Alacak adamı bulabilirse, bir yük bodur meşe Augusta'da elli, ya da yetmiş beş sent getirirdi. Emektar ineği öldüğünde Jeeter leşini Augusta'daki gübre fabrikasına götürmüş, iki dolar bir çeyrek almıştı karşılığında. O gün bu gün, kara meşeden başka satılacak şeyi olmadi.

“Şu körolası topu orda kaplamalara vurup durma, Dude.” dedi. “Hiçbir zaman, yapma dediğimi yapmaktan vazgeçmiyorsun. İhtiyar babana böyle muamele edilmez, Dude. Daima benim dediğimin tersini yapacağına, bana iyi kötü yardımcı olmalısın.”

Topu bütün gücüyle evin yan duvarına fırlatan Dude:

“Eee, canın cehenneme, kuru kerpiç moruk sen de.” dedi, hızla geri gelen topu tuttu. “Sana birşey soran oldu mu...”

Kocamış büyükana, Jeeter'in anası, sürünerek sundurmanın altına girip eski püskü çul torbayı aldı, tütün yolundan geçip çalı çırpı toplamağa koruluğa gitti. Ona dönüp bakan olmadı.

Mutfak sobası ile ocak için gerekli odunu kesip eve getiren olmazdı. Jeeter kendisi kesmezdi; Dude'a da bu türlü işleri yaptırtamazdı. Kocamış büyükana Lester pişirecek bir avuç yiyecek olmadığını, çalı çırpı toplamaya gitmenin, yemek sobasını yakmanın zaman kaybından başka hiçbir şeye yaramıyacağını bilmiyor değildi; ne var ki karnı açtı, yemek zamanı mutfakta ateş bulundursa Tanrının nerden nerden onlara yiyecek göndereceğinden hiçbir zaman umudunu kesmiyordu. Lov'un torbasında turp olduğunu bilmek, açlığını onu kudurturcasına şiddetlendirmişti. Yiyecek hiçbir şey olmadığını bildiği zaman, midesindeki ağrıya dayanabildiği oluyordu, gelgelelim Lov herkesin gözü önünde turp çıkarınca, kendisine verilmeyecek yiyeceği görmeğe dayanamamıştı.

Düş kalka yolu geçti, altı yedi yıldır sürülmemiş, ekilmemiş olan eski pamuk tarlasına yürüdü. Tarlayı başlangıçta otlar bürümüştü, şimdiyse yeni yeni yetişen budaklı ve sert köklü karamişe her yanı örtmek üzereydi.

Koruluğa varıncaya kadar bir çok kereler ayağı takıldı, düştü. Elbiseleri zaten öyle yırtık pırtıktı ki eteğindeki ve ceketindeki yeni yırtıklar eskilerden farkedilmiyordu, Yaka-cak çalı çırpı topladığı sık korulukta ceket, etekliği çahlarla, meşe dikenleri ile yırtıla yırtıla salkım saçak olmuştu; hiçbir zaman da ona yeni bir elbise almamışlardı. Kara partallariyle kahverengi süpürge otları içinde düş kalka giderken eski bir korkuluğu andırıyordu.

Kara elbisesinin salkım saçak yırtıkları arasından vızıldiyarak geçen şubat rüzgârı onları havada fır fır döndürüyor; ihtiyar, dermansızlıktan şiddetle sarsılıyormuş gibi gö-

rünüyordu. Çorapları, kara paçavraların uzuncalarını bacaklarına sarmak ve uçlarına birer düğüm atıp bağlamak suretiyle yapılmıştı. Dört köşe kesilip ayaklarına iple bağlanmış hamut parçaları ayakkap olmuştu. Sabah, öğle, akşam çalı çırpı toplamağa çıkar; her seferinde eve dönünce yemek so-basını yakıp oturur beklerdi.

Ada enfiye çöpünü ağzının öbür yanına aktararak Lov'a, turp torbasına özlemle baktı. Sundurmada esen serin şubat rüzgârından korunmak için bol, pamuklu entarisini göğsünde bastırdı. Ötekilerin herbiri güneş altında oturuyor, ya da dikiliyordu.

Ellie May çam. kütüğünden kalkıp yere oturdu. Sert, ak kumların üzerinde kaya kaya Lov'a gitgide sokuluyordu.

Jeeter, Lov'a:

"Şu turplarla bir pazarlığa niyetin var mı?" dedi. "Turp istiyorum; nasıl ölesiye canım istiyor, bir Tanrı bilir."

Lov: "Kimseyle turp pazarlığım yok." dedi.

"Bu ne biçim söz, Lov. Bu baharla bir yıl oluyor iyi turp yemedim. Yediğim bütün turplarda o melun yeşil karınlı kurtlar vardı. Şimdi iyisinden birkaç turp yemeği öyle istiyorum ki. Benimki gibi kurtlu olan turplar insana lââyık şeyler değil."

Lov dördüncü turbu bitirirken:

"Madem öyle, sen de git Fuller'den al kendine biraz turp." dedi. "Ben kendime gittim aldım."

"Bak Lov, ben sana her zaman dostça davrandım, değil mi? Sana yakıştıramam o biçim konuşmayı. Biliyorsun, benim ne bir metelik param var, ne de para kazanmak için bildiğim bir yer. Senin işin yolunda, yığınla para kazanıyorsun. Benimle bu pazarlığı yapmalısın ki ben yiyecek birşeyler bulayım, açlıktan ölmüyeyim. Karşıma oturup benim açlıktan ölüşümü seyretmek istemezsin, değil mi, Lov?"

"Günde ancak bir dolar kazanıyorum ben de. Bunun yarısından çoğu ev kirasına gidiyor, kalanı da yiyeceğe."

"Yine bir şey değişmez Lov: benim on param yok, senin paran var."

"Eh, buna ben n'apıyım... Tanrı hepimize aynı gözle ba-

karmış. Bana payımı veriyor; sen alamıyorsan git onunla konuş daha iyi. Bu da benim başıma dert değil ya. Kendi derdim yetip artıyor! bana. Pearl daha hiç...”

Jeeter:

“Şu musibet topu eve atıp tutmaktan vazgeçmiyecek misin, Dude?” diye bağırdı. “Bu gürültü nerdeyse garip başımı çatlatacak.”

Dude topu bütün gücü ile salıntıdaki kaplamalara çarp-tı. Avluya ince uzun çam parçaları saçıldı, evin dibine çürümüş parça parça tahtalar döküldü. Dude her seferinde biraz daha hızlı fırlatıyor, kimisinde top az daha evin ince duvarlarını delip geçecekmiş gibi oluyordu.

Dude:

“Ne demeye bir yerlere gidip bir torba turp çalmıyorsun?” dedi. “Artık başka işe yaramazsın. Bütün gün şuracıkta oturup, yiyecek birşey, turp yok diye küfredersin; ne diye gidip bir yerlerden kendin çalmıyorsun? Tanrı sana hiç bir şey getirmez. Gökten turp da atmaz. Seninle oyalanmakla geçirecek vakti yok. Böyle sırtüstü yatan tembellerden olmasaydın bütün gün küfredip duracağına birşeyler yapardın.”

Jeeter:

“Tanrı yoksulluğa düşmemi uygun gördü diye bütün çocuklarım beni suçluyorlar, Lov.” dedi. “Çocuklarımla anaları yiyeceğimiz yok diye her dakika bana küfrediyorlar. Benim bunda ne rolüm var ki. Kaptan John bize verdiği erzağı, enfiyeyi kestiyse benim suçum ne. Suç Kaptan John’da, Lov. Bütün hayatım boyunca Kaptan John için çalıştım. Tarlalarında dört zencisinin yaptığından daha çok iş yaptım. Derken günün birinde bir de gördük ki, bir sabah buraya gelmiş, artık dükkândan bizim erzak ve enfiye almamıza müsaade edemiyeceğini söylüyor. Ardından bütün katırlarını satıyor, çekiyor gidiyor Augusta’ya yerleşiyor. Ben para kazanamıyorum, çünkü iş vermek istiyen yok. Kimse de yarıcı almak istemiyor. Ücretle yapacak hiçbir çeşit iş bulamıyorum. Kendi ürünümü bile ekip kaldıramıyorum. Çünkü her-

seyden önce, katırım yok, ikincisi de bana borca pamuk tohumu ile gübre verecek adam yok. Ayda yılda bir Augusta'ya bir yük odun götürdüğüm zamanları saymazsak, artık enfiye de alamıyorum, erzak da. Kaptan John Fuller'deki tüccarlara onun hesabına bana bundan böyle enfiye de erzak da vermemelerini söyledi; nereden alacağım bilmiyorum. Gübre için borç kâğıtlarımı imzalatacak birini bulsam bu topraklarda kendi ürünümü eker kaldırırdım ania imzalamıyor kimse. Şimdilerde yapmayı bütün gücümle istediğim bir bu var. Kış geçip de tarlalardaki süpürge otlarını, fundalıklardaki dip çalılarını yakma zamanı gelmiyor mu, ağlamaklı oluyorum. İçimden ağlamak geliyor. Yılın bu zamanında o ot dumanı kokusu yok mu, beni âdeta deli ediyor. Bir iki demeden bütün öteki çiftçiler çift sürmeğe başlarlar. Beni en çok çileden çıkaran bu olur. Pullukların ardındaki altüst edilmiş taze toprak kokusu bana çarpmaz mı, elim ayağım kesilir, titremeğe başlarım. Yılın bu zamanında süpürge otlarını yakmak, toprağı sürmek: bu benim iliklerime işlemiş. Ben bu işi bir elli yıl yaptım; babam da benim gibiydi, babamın babası da. Biz Lester'ler toprakla uğraşmaktan, ekip kaldırmaktan zevk duyarız. Başkaları gibi pamuk fabrikalarına taşınmam ben. Toprağa sımsıkı bağlıyım.

“Bu bir alay kadınla çocuk daima enfiye ve erzak diye gırtlaklarını yırtıyorlar. Satın alacak param yokmuş, onlar için bu farketmiyor, her zamanki gibi sadece istiyorlar. Lov, ben galiba yüce Tanrı'nın bizi doyurmasını bekleyeceğim ister istemez. Bana diyorlar ki, O kullarını gözetirmiş. Beni de görmesini bekliyorum. Burdan tut Augusta'ya kadar, benim kadar düşkün kimse bulamazsın. Öte yanda da öyle, burdan ta Mc Coy'a kadar. Benden başka herkesin malı da var, kredisi de: bana öyle geliyor. Bu neden böyle oluyor bilmiyorum, çünkü ben daima yüce Tanrı'ya borçlarımı yerine getiririm. Biribirimize daima dürüst ve namuslu davrandık. Benim müşkülüme gözlerini çevirmesinin zamanı geldi. Bunu beklemekten başka yapacak şey var mı bilmem. Enfiye ve erzak dilenmenin bir faydası yok, çünkü kimse vermiyor. Ülkenin bütün bu bölümünde çalmadığım kapı kalmadı; kim-

se kulak asmadı ricalarıma. Onlarda da yokmuş, öyle diyorlar; bu nasıl olur anlıyamıyorum. Fabrikalara gideceklerine köyde kaldılar diye, sırf bu yüzden, neden herkesin yoksullaşması gereksin. Ben bir günahkârsam ne günah işlemişim bilmiyorum. Bu kadar kötü ne günah işledim, hatırlamıyorum. Hem eskiden şimdiki gibi miydi ya... Henüz unutmadım, daha düne kadar Fuller'deki bütün tüccarlar bana göbek ata ata kredi verirlerdi; üstelik harcayacak yığınla param olurdu. Pamuğun kilosu altmış sente kadar satılırdı; kimse borç toplamağa gelmezdi. Derken, birdenbire Fuller'deki tüccarlar bana vaktinde hiç mal vermez oldular, çok geçmedi şerif geldi, kıyıda köşedeğine varıncaya, nem var nem yoksa aldı götürdü. Bütün mallarımı aldı, yalnız külüstür otomobille ineği bıraktı. Artık buzağılamıyacağı için inek para etmezmiş; otomobile gelince, lâstikleri çok eski imiş.

"Bugün kimseden borç alamıyorum, kimsenin yanında aylıkla çalışmıyorum, kimse de beni yarıcılığa istemiyor. Sıkıntılarımdan kurtarmak için Yüce Tanrı tezelden yardıma başlamazsa çok geç kalmış olacak."

Lov'un dinleyip dinlemediğini anlamak için sustu. Lov başını başka yöne çevirmişti, Ellie May'e bakmaktaydı. En sonunda baktırmıştı kız.

Ellie May Lov'a gitgide yaklaşıyordu. Avluyu; ağırlığını elleri ile bacaklarına yükliyerek, ak sert kumlarda kaya kaya bir uçtan bir uca geçmekteydi. Lov'a gülümsüyor, daha çok dikkatini çekmeğe çalışıyordu. Lov kendisine gelsin diye beklemeğe daha çok sabrı kalmadığı için o Lov'a gidiyordu. Tavşan dudağı üst dişleri boyunca boydan boya açık olduğundan üst dudağı hiç yokmuş gibi görünüyordu. Erkekler Ellie May'e dönüp bakmazlardı pek, çoğu zaman; ne var ki şimdi on sekizindeydi, tavşan dudağına rağmen bir erkek elde edebileceğini anlamağa başlıyordu yavaş yavaş.

Dude, Jeeter'e:

"Ellie May senin bitik tazının kaşındığı zaman yaptığını yapıyor." dedi. "Kıcını kuma sürtünüşüne bak. Senin tazi da sürtünürken aynı sesi çıkarırdı. Tıpkı küçük bir domuzun hırlaması gibi, değil mi?"

Jeeter:

“Tanrı aşkına, İsa aşkına bir kaç iyi turp istiyorum.” dedi. “Bütün kış unla sırt derisinden başka şey yemedim, adam kılık bir turp istiyorum. Benim yetiştirdiklerimin hepsinde o kahrolası yeşil karınlı kurtlardan vardı. Bu turpları sen nerden aldın Lov? Belki pazarlıkta uyuşuruz. Sana daima dürüst ve namuslu davrandım. Mademki bende hiç yok, görüyorsun, onları bana vermelisin. Yarın sabah ilk işim sizin eve gelip Pearl’e bu hareketlerinden vazgeçmesini söylemek olacak. Bir kızın onun sana yaptığını yapması yüz kızcı. Onun üzerindeki haklarına sahip olmana müsaade etmesi gerektiğini söyleyeceğim. Kocasının yatağı olsun da kadın yerde bir şiltenin üzerinde yatsın, ben böyle şey duymadım, asla. Pearl ben söyledikten sonra yapmaz bunu artık. Evlenmek zahmetine katlanmış bir adama böyle davranılmaz. Bunu öğrenmesinin de zamanıdır tam. Yarın sabah ilk işim oraya gelip ona yatağa yatmasını söylemek olacak.”

Lov’un şimdi Jeeter’e hiç baktığı yoktu. Avluda kayarak kendisine doğru gelen Ellie May’i seyretmekteydi. Biraz daha yaklaşıncı, Lov torbaya uzanıp bir turp daha çıkardı. Bu sefer tozunu silmek zahmetine katlanmadan kocaman kocaman ısırmağa başladı.

Ada ağızdaki enfiye çöpünün yerini bir daha değiştirerek şaşkın şaşkın Ellie May ile Lov’a baktı.

Dude da dikilmiş Ellie May’i seyrediyordu.

“Bu gidişle Ellie May’in her yanı kum dolacak. Senin tazı bu kadar uzun etmezdi bir defada. Bu kız gibi hırıldamazdı da.

Jeeter:

“Tanrı aşkına, İsa aşkına, turp istiyorum.” dedi. “Şimdi başlasam hani nerdeyse bir torba dolusu turp yer bitiririm yatma zamanına kadar.”

III

Jeeter’in turp diyerekten Lov’un başının etini yercesi-

ne yalvarışları Lov'a gitgide daha az etkiyordu. Kendisine lâf söylendiğinin bile farkında değildi. Şimdi onun için sadece Ellie May vardı.

Dude, Jeeter'i ayağıyla dürterek:

"Ellie May'in yırtınması Lov için, değil mi?" dedi. "Dikkat etmezse karnı patlar alımallah."

Jeeter'in bir daha yamamaya kalkıştığı iç lâstığı dağıldı- dağılacak gibi idi. Dış lâstiklerin hali daha kötüydü. O yıl ondördüncü yılı olan Ford arabasına gelince, Augusta'ya götürmek için odun yüklenmek şöyle dursun, Jeeter dış lâstığı tekere takıncaya kadar bile ayakta duramayacak gibi görünüyordu. Yedi sekiz yıldır körüksüzdü, kalan tek çamurluğu gövdeye paslı bir balya telceğiziyle bağlamışlardı. Koltukların ne bir tek yayı ne de kumaşı duruyordu; çocuklar içinde ne var acaba? diye koltukları darına dağın edince bir daha yerli yerine getirip koyan çıkmamıştı.

Yıllar önce yolda kimbilir nerede radyatörün düşmesiyle otomobilin görünüşü daha bir düzeltilmiş olmadı; onun yerine motörün ilzerine, dibini deldikleri paslı bir domuzyağı tenekesini su borusuna telle bağlayıverdiler. Bu domuzyağı tenekesi radyatörün yerini tutamıyordu ama hiç yoktan çok iyiydi. Jeeter bir yere gidecek olduğu zaman tenekeyi taşıncaya kadar doldurup arabaya atlar, su dökülüp saçılıp ta motör iyice kızıncaya kadar sürerdi. Su bitince iner, tenekeyi yeni baştan doldurmak için bir akarsu arardı. İşte araba bu durumdaydı. Lester'lerin henüz tavuk diye birşeyleri olduğu günlerde tavuklar arabanın üzerinde tüneyip onu Gine tavuğu gibi benek benek beneklemişlerdi. Şimdi ortalıkta ilaç için tavuk olmadığı halde kimse arabayı yıkayıp temizlemek zahmetine katlanmamıştı. Böyle bir şey Jeeter'in aklından dünyada geçmediği gibi ötekilerin de geçmemişti.

Ellie May sürüne sürüne avlunun bir ucundan ta öbür ucuna varmıştı. Şimdi Lov'un turp torbasiyle oturduğu yere elini uzatsa degecek kadar yakındı. Hém, her zamankinden daha korkusuzdu; Lov ona bakıyordu, tavşan dudağından rahatlıklık duymadan bakıyordu. Ellie May'in üst dudağında,

ağzının bir yanını eşit olmayan iki parçaya ayıran yarım santim genişliğinde bir yarık vardı; hemen hemen sol burun deliğinin tam altında birdenbire son buluyordu. Üst dişetleri inik ve daima ateş gibi kıpkırmızı olduğundan dudağındaki yarık, ağzına, kesilmişleyn kanar görünüşü veriyordu. Jeeter, Ellie May'in dudağını diktireceğini onbeş yıldır söyleyip durmaktaydı, gelgelelim daha diktirememişti.

Dude evden kopup düşmüş kaplama tahtalarından birini alıp babasına fırlattı, ama Ellie May ile Lov'u da bir an için olsun gözden kaçırmaksızın. İkisinin yaptıkları, Ellie May'in hali tavrı onu büyülemişti.

Jeeter: "Ne istiyorsun yine Dude?" dedi. "Ne oluyor sana, nen var? Bana böyle tahta atmak ta n'oluyor?"

"Ellie May'in yediği halta bak."

Jeeter, avlunun öbür ucunda Lov ile Ellie May'in birbiri-ne sokulmuş oturdukları yere baktı. Bir çinçileği ağacı olup bitenlerin hepsini görmesine az çok engel oluyordu ama yine de kızın Lov'un iki yana açıp uzattığı bacaklarına oturmuş olduğunu; Lov'un, arkasında duran torbadan kıza bir turp sunduğunu görebiliyordu.

Dude:

"Ellie May halte diyor, değil mi baba?" dedi.

"Sanırsam, Pearl'ü Lov'la evlendirmekle hata ettim. Pearl Lov'un karısı olmak için doğmamış, işte o kadar. Ne Lov'un isteklerine dönüp baktığı var, ne de bu hususta şunun bunun ne düşündüğüne kulak astığı. Lov'a karı olacak kızlardan değil. Bir acaip. Galiba öteki kızlar gibi Augusta'ya gitmek istiyor az çok. Kızların hiçbiri memnun değildi burada kalmaktan. Bana benzemiyor onlar. Çünkü ben kahrolası pamuk fabrikalarında değil, açık havada, kırdan olmayı isterim. Orda yanmış ot kokusu bulamazsınız; ekim için toprağı sürme vakti gelince içinizde kötü kötü birşeyler kıpırdanır ama derdiniz nedir bilemezsiniz. Fabrikalardaki o ilkbahar hastalığından bana Tanrı bilir yüz kere bahsetmişlerdir. Ama toprağında kalan adam yılın bu vaktinde öyle şeyler duymaz içinde; çünkü istediği yanık süpürge otlarının kokusu hemen burnumun ucundadır. Sürülmüş tarlalardan yükselen tatlı

rüzgârın ta içinde dolaştığını duyar. Böylelikle, kahrolası fabrikalarda insan kendini hasta hissedip neresinin ağrıldığını, sancıldığını bilmezken, burada kalan kişi eskisinden de sağlam olur. Kahrolası bir pamuk fabrikasına kapanmakla ilkbaharı aldatamazsınız. Bu hastalığı bilmemek için toprağı bırakmamanız gerektiğini ilkbahar bilir. Bunun sebebi fabrikaların insan eliyle yapılmış olmalarıdır. Toprağı Tanrı yarattı; ama Tanrının hiç pamuk fabrikası yaptığını gören olmuş mu.. İşte bundan anlıyorum ki ötekiler gibi toprağı bırakmadığıma iyi ediyorum. Ben Tanrının benim için yarattığı yerde kalıyorum.”

Dude:

“Ellie May Lov’un karısıymış gibi hareket ediyor” dedi.

Ada öbür ayağı üstüne yüklendi. Lov avluya geldiğindenberi sundurmada hep aynı yerde duruyor, başka hiçbir yana bakmaksızın uzun zamandır Lov ile Ellie May’i seyrediyordu.

Jeeter:

“Bunun böyle olmasını belki Tanrı istedi; kimbilir.” dedi.

“Tanrı bu işi biz ölümlülerden daha iyi bilir. Akıllı bir ihtiyardır Tanrı. Onu bir kandır da göreyim seni, kandırabiliyorsan! Biz insanların üzerinde durmadığımız küçük küçük ayrıntıların o hiçbirine aldırılmazlık edemez. İşte sırf bu yüzden ben toprağı bırakıp kahrolası pamuk fabrikalarında ömür tüketmeğe Augusta’ya gitmiyorum. Tanrı beni buraya yerleştirdi; hiçbir zaman da: bırak burayı, kalk oraya git demedi. Burada kalıyorsam, bu yüzden. Tutsam fabrikaya taşınısam, gidiş geliş parası ciğerime otururdu. Bunu yaptım diye Tanrının da tepesi atar, beni üfeleyi verir mi verirdi. Ya da ecelimle ölünceye kadar orada kalmama ses çıkarmazdı: belki ama ensemden de şeytanın elini eksik etmezdi. İnsanları bazan böyle de cezalandırır. Bırakır bizi düşe kalka -ama o hep adım adım ardımızda- sürünüp gidelim; ta ki bize keşke ölseydim, kemiklerim toprak olsaydı dedirtinceye kadar. Bu yüzden ki ben Fuller ciyarındaki öteki ahablar gibi palas pandiras fabrikaya gitmiyorum. Gittiler oraya, ama hepsinin içinde dayanılmaz bir acı var: toprak için. Ne var

ki dönemezler, orada kalmaları gerek artık. Toprağı bırakırlar mı: Tanrı da onlara böyle yapar. Ölünceye kadar attıkları her adımda ardlarında Tanrının elini bulacaklar.”

Dude:

“Bak şu Ellie May’in yediği halta.” dedi. “Düpedüz hal-tediyor ta ne zamandır!”

Jeeter avlunun öbür ucundan:

“Tanrını seversen, dinini seversen Lov, şu sendeki turplar nasıl? Benimkiler gibi, içlerinde körolası yeşil karınlı kurtlar var mı içlerinde? Ta geçen ilkbahardan bu yana, iyi bir turp olsa da yesem diyorum. Kaptan John bütün katırlarını satmasa, onun hesabından gübre almama son vermeseydi bu yıl dağlar gibi turp yetiştirecektim. Ama katırları satıp Augusta’ya göçünce biz çiftçilerin onun hesabına Fuller’den gübre almamıza müsaade edip de kendisini mahvet-tiremeyeceğini söyledi. İster elli pullukla olsun, ister bir pul-lukla, bundan böyle çiftlik işleteceğim diye didinmenin an-lamı kalmadığını söyledi. Pulluk ardında koşturmaksızın da-ha çok para kazanabilirmiş çiftçilikten, öyle dedi. Ama bu yüzden biz o gün bugün ne enfiye bulabiliyoruz ne de erzak. Ada arasına bir parça enfiyesi olmalı kişinin hiç değilse, aç-lığımızı giderir gibi oluyor diyor; gerçekten de gideriyor az çok. Ne zaman bir yük odun satsam, un ve et alacak para kalmasa bile on on iki kavanoz enfiye alırım; neden dersen enfiye kimsenin onsuz edemeyeceği bir şey. Karnıma şiddetli bir sancı mı girdi: biraz enfiye alırım, ondan sonra bir daha bütün gün açlığımı duymam. İnsanı yaşatmak için enfiye bi-rebirdir.

“Ne var ki bu yıl turp yetiştiremedim. Katırım yoktu, gübrem yoktu. Ah, önemsiz birkaç çizi yer vardı tarlada ama çift sürecek katırı olmadıkça insan çiftçilik yapamaz ki. Çapa pamuk çapalamaktan, bir de mısır çapalamaktan baş-ka işe yaramaz. Çapayla turp ekip kaldırmağa kalkmak de-lilik. Bana kalırsa, turpların o körolası yeşil barsaklı kurt-larla dolmasının sebebi de bu. Onları sürüp ekecek katırım yok. Onlar da kurtlanır tabii.

“Söylediklerime kulak veriyor musun, Lov? Şu turplar

hakkında daha bana hiç cevap vermedin. Turp diye midem kazınıyor. Bir zencinin karpuz diye nasıl içi giderse benim de kış turbuna öyle içim gidiyor. Ben ikisi arasında hiç fark göremiyorum. Bildiğim en iyi yiyecek turptur diyebilirim.”

Lov bakmadı, bile. Ellie May'e bir şeyler söylüyor, onun dediklerini dinliyordu.

Lov her zaman, tavşan dudaklı olduğu için Ellie May'le hiç bir alıp vereceği olamayacağını Jeeter'e söyler dururdu. Pearl'ün pazarlığını yaptıkları günlerde, Jeeter'e, Augusta'ya götürüp bir doktora dudağını diktirtecek olursa Ellie May'i almayı düşünebileceğini söyledi. Jeeter meseleyi inceden inceye düşündükten sonra, Lov'un Pearl'ü almasının en iyi olduğuna karar verdi. Çünkü dudak diktirmek bu anlamadan eline geçecek paradan daha fazlasına mal olacaktı. Lov'a Pearl'y verirse alacağı herşey Jeeter için saf kazanç olacaktı.

Lov ona tam bir haftalık ücreti olan yedi dolardan başka birkaç yorgan, beş litreye yakın silindir yağı vermişti. Jeeter en çok para istiyordu, başka şey değil, ama öteki şeylere de fena halde ihtiyacı vardı.

Kısmeti çıktığı gün evlenmesine engel olmasın diye Jeeter Ellie May'i doktora götürmeye daha o üç dört yaşında iken niyet etmişti. Gelgelelim bugün falanca iş çıktı diye, öbür gün filanca iş yüzünden bir türlü eli erip de götürememişti. Ne zaman bir vesileyle bu mesele aklına düşse, kendi kendine, maamafih bir gün götüreceğim derdi.

Lov Pearl ile evlendiği zaman, Ellie May'den daha çok hoşlandığını, ne çare ki tavşan dudaklı bir karısı olsun istemediğini söyleydi. Zenciler gülecekti o zaman, biliyordu. Bunlar geçen yaz oluyordu; Pearl'ü yerdeki şiltenin üzerinde yatmaktan vazgeçirmek için aklına gelebilen herşeyi yapacak kadar çok sevmeğe başlamasına daha haftalar isterdi. Pearl'ün omuzlarına inen uzun sarı bukleleri, soluk mavi gözleri Lov'un sonra başını döndürdü. Yeryüzünde Pearl'den daha güzel kız yoktur sanıyordu. İş buna kalırsa, Pearl'ü görmek fırsatını bulan her erkek onun yanından aynı düşünceyle ayrınılı. Nasıl giyinirse giyinsin yine de hiçbir za-

man basit ya da şöyle böyle güzel görünmez, kendini istese de çirkinleştiremezdi. Her gün biraz daha güzelleşiyordu.

Ne var ki Lov'un arzuları cevapsız kalıyordu. Pearl, böyle bir şeye ihtimal verilebilirse, ondan uzak kalmak için şimdilerde eskisinden de azimliydi denebilirdi. Şimdi Ellie May avlunun ta öbür ucundan sürüne sürüne gelmiş, bacaklarına oturmuştu ya, Lov yalnız Ellie May'i düşünüyordu. Tavşan dudağı bir yana, Ellie May Fuller kasabasını çevreleyen şu kum tepeli köylerde bir erkeğin bulabileceği bütün öteki kızlar kadar arzu edilebilecek bir kızdı, Lov bunun tamamen farkındaydı. Beyaz siyah bütün kızları denemişti.

Dude babasına cevap olarak:

"Lov'un turp düşündüğü yok." dedi. "Lov Ellie May'e kancayı takmak istiyor. Yüzünün nasıl görüldüğü umurunda değil: öpecek değil ki. Kimse öpmiyecek onu, ama bu demek değil ki kimse oynaşmıyacak onunla. Geçen gün yolun aşağısındaki bıçkı fabrikasında zencilerin bunu konuştuklarını duydum: Yüzünü göstermezse istediği her erkeği elde edebilir diyorlardı."

Jeeter hiddetle:

"Yeter artık şu vıran eve topu atıp durman." dedi. "Bütün gün böyle topu duvara vurmaktan vazgeçmezsen duvardan hayır kalmıyacak. Külüstür ev daha uzun müddet ayakta duramıyacak, imkânı yok. Sen topu patı pat vur daha, bu günlerden bir gün ev de paldır küldür devrilecek, görürsün. Ne diyeyim, az daha akıllı olsaydın n'olurdu."

Kocamış büyükanı topallıya topallıya, sırtında çalı çırpı torbası, tarladan çıktı. Sağa sola bakmadan, bütün yolunun derin kumlarına bata çıka, avlunun sert kumları üzerinde ayaklarını sürüyerekten, yürüdü. Ön merdivenlerin dibine gelince sırtındaki yükü yere attı, mutfığa girmeden önce oturup azıcık dinlendi. Hem yanlarını ovuyor, hem de her zamankinden yüksek sesle inliyordu. Merdivenin ilk basamağında, ayakları kuma dalmış, göğsü sipsivri dizlerine değecek gibi oturuşuyla her zamankinden daha çok: gevşekçe bağlanıvermiş, kirli kara paçavralardan bir bohçayı andırıyordu. Çevresindeki insanları görmüyordu sanki; onlardan

da kimse onun bir yere gittiğinin de, döndüğünün de pek farkında olmamıştı. Koruya gidip te dönmemiş olsaydı öldüğünü günlerce kimse bilmiyecekti.

Jeeter yırtık iç lâstiğe başka bir yama yapıştırmağa çalırken göz ucu ile Lov'a bakıyordu. Lov'un turp torbasından iki üç metre uzaklaşmış olduğu gözünden kaçmamıştı, bu uzaklığın her dakika biraz daha artmasını sabırla bekliyordu. Lov turplarının emniyette olmasına ne büyük önem vermek gerektiğini unutmamıştı. Ellie May parmakları ile onun saçlarını karıştırıp durduğu müddetçe, turpları aklından uçacaktı. Ellie May ona herşeyi unutturmamıştı.

"Bundan sonra ne yapacaklar dersin?" diye sordu Dude. "Belki de Lov onu kömür deposuna götürür, bütün gün bırakmaz bir yere."

Ta baştanberi direk gibi hiç kıılmıdamadan sundurmada dikilen Ada birdenbire entarisini göğsüne bastırdı. Serin şuhat rüzgârı güneşte pek hissedilmiyordu, ama sundurmada, gölgede, insanın iliklerini donduruyordu. Ada yıllarca Pellagre dersini çekmiş olduğundan, yaz ortasındaki günler sayılmazsa, yılın her mevsiminde üşüdüğünü söylerdi.

Dude:

"Lov karnını şişirecek onun." dedi. "Hemen şimdi oracıkta yapmağa hazırlanıyor hem. Sürüne sürüne yanaşmasına bak şunun; tıpkı emektar bir damızlık aygır gibi hareket etmiyor mu.. Eskiden onun bu kadar yanına sokulmasına müsaade etmezdi, Ellie May'e bir değnekle dokunacak kadar yakın duramayacağını söylerdi; ağzının görünüşünden hoşlanmazdı çünkü. Ama şimdi oralı bile olmuyor değil mi? Bahse girerim ki dudağının yırtık olduğunu bile bilmiyordur şimdi. Bilse de geçmiş ola: vız gelir artık."

Yolun yukarısından, Fuller'e gitmekte olan bir kaç zenci geliyordu. Lester'ler ile Lov'u avluda ilk gördüklerinde yüz yüz elli metre uzaktaydılar. Ama ta öbür uçta bir çinçileği ağacının yanbaşıda Lov ile Ellie May'in yaptıklarını ancak evin önüne yaklaştıkları zaman farkedebildiler. Gülmelerini, konuşmalarını kestiler, yavaşladılar, yavaşladılar, nerdeyse kıpırdamıyacak kadar yavaşladılar,

Dude onlara adlariyle seslendi, bağırdı; hiçbirinin ağzından lâf çıkmadı. Sadece durdular, seyretiler.

İçlerinden biri: "Nasılısınız Kaptan Lov?" dedi.

Lov bunu duymadı. Lester'ler zencilere daha fazla cralı olmadılar. Evin önünden geçen zencilerin âdetleri: Lester'lere bakar geçerlerdi ama içlerinden pek azının konuşacak lâfı olurdu. Kendi aralarında Lester'leri konuşur, gülüşürlerdi. Başka beyazlarla, evlerinin önünde durup konuşurlardı. Konuşmaktan hoşlandıkları beyazlardan biri de Lov'du.

Jeeter pompayı içlâstiğin subabına takarak biraz şişirmeğe çalıştı. Pompa pash, kolu eğiydi; kauçuğu dibinden öyle kötü yarılmıştı ki hava daha lâstiğin subabına varmaya kalmadan kaçıyordu. Bu durumda Jeeter'in lâstiğe otuz pound'luk hava basması bir hafta sürerdi. Üflemeyi denese lâstiği böyle ağzı ile daha çok şişirebilirdi.

"Galiba Augusta'ya bir yük odunu önümüzdeki haftadan daha erken götürümeceğim." dedi. "N. olurdu bir katırım olsaydı. Katırım olsa hemen her gün bir yük odun götürürdüm. Bu otomobille Augusta'ya son gidişimde, gidip gelinceye kadar körolası lâstiklerin hepsi dümdüz oluverdi. Galiba en iyisi lâstikleri tıkabasa çer çöp ile doldurup öyle kullanmak. Böyle yap diye bana bir adam söyleydi, yerden göğe kadar haklı galiba. Bu eski iç ve dış lâstikler artık daha fazla işe yaramaz."

Üç zenci birkaç adım uzaklaştılar, sonra yine durdular. Avluyu görebilecek bir uzaklıkta durup Lov'un ne yaptığına baktılar. İlk konuştukları zaman cevap alamayınca bir daha rahatsız edilmek istemediğini anlamışlardı.

Dude topu bir yana atıp Ellie May ile Lov'un yanlarına gitti. Onların yanbaşına yere oturdu, bundan sonra ne yapacaklarını görmek için bekledi. Lov artık turp yemiyordu, Ellie May sadece bir turbun birazını yemişti.

Dude:

"Bu zenciler Lov'un yapacağına inanmıyorlar." dedi. "Eski bıçkı fabrikasının orda, karanlık basmadan Ellie May ile kimsenin sevişmiyeceğini söylüyorlardı. Sanırsam, sonradan Lov da kendi kendine böyle diyecek."

IV

Jeeter dikkatle pompayı bir yana bıraktıktan sonra hiç belli etmeksizin sürüne sürüne evin köşesine gitti, Ayağını uzatıp çürük kaplama tahtalarına yaslanarak bekledi. Durduğu yerden herşeyi görebiliyordu. Dosdoğru öne baktığı zaman Ellie May ile Lov'u oldukları gibi görebildiği gibi; isterse, başını hafifçe çevirince, sundurmada duran Ada'yı zahmetsizce görüyordu. Artık onun için beklemekten başka yapılacak bir şey kalmamıştı. Lov torbadan gitgide uzaklaşıyordu.

Ada enfiye parçasını bir kere daha ağzının bir yanından öbür yanına aktardı. Birbirlerine yaklaşmağa başladıklarından beri Lov ile Ellie May'i, seyrediyor, onlar birbirine sokuldukça daha sakinleşiyordu. Lov'dan Pearl'ü bugünlerde kendisini görmesi için göndermesini rica edecekti, onu bekliyordu. Pearl evlendiği günden beri gelmemişti.

Pearl hem görünüşü, hem de hareketleriyle Ada'ya o kadar çok benziyordu ki onların ana-kız olduklarını kim olsa şıp diye bilirdi. Pearl Lov ile evlendiği zaman, Ada kızına çocuk doğurmadan kaçıp Augusta'ya gitmesini, fabrikalarda çalışıp yaşamasını tenbih etmişti. Mamafih, Pearl'ün tek başına kaçmağa cesareti yoktu. Korkuyordu. Pamuk fabrikalarında başına ne geleceğini bilmiyordu, oradaki hayata dair işittiklerini anıyamıyacak kadar küçüktü. On iki on üçüne bastığı halde karanlıktan hâlâ korkuyor, yerdeki şiltenin üzerinde tir tir titriyerek yataırken çoğu geceler sabahlara kadar ağlıyordu. Odada Lov vardı, kapılar kapalıydı; yine de, karanlık içeri süzülüyor muydu bu karanlık sanki onu boğacakmış gibi dayanılmaz bir duyguyu da birlikte getiriyordu. Karanlık gecelerden ne kadar korktuğunu bir kere olsun kimseye söylememiş, kimse de onun niçin bu kadar çok ağladığını öğrenememişti. Lov, bunun aklından ileri geldiğini sanıyordu. Dude da, öbür kardeşleri de öyle pek akıllı çocuklar olmadıklarına göre, Pearl de pekâlâ onlar gibi eksik akıllının

biri olabilirdi, Lov böyle düşünüyordu. Oysa, işin gerçeği, Pearl Lesterlerin en akıllısıydı; gözleri ve saçları gibi bunu da babasından almıştı. Pearl'ün babası bir gün yolu düşüp burarlardan geçmiş, bir daha da hiç uğramamış bir adamdı. Ada'ya Carolina'dan geldiğini, Texas'a gitmekte olduğunu/ söylemişti. Ada'nın da bildiği bundan ibaretti.

Maamafih, son zamanlarda Pearl korkularından azar azar kurtulmağa başlıyordu. Lov ile aynı evde sekiz ay yaşamak, yavaş yavaş cesaretini arttırmış, hattâ gün gelip Augusta'ya kaçabileceğini bile korkusuzca düşünmüştü. Bu kumlu tepelerde yaşamak istemiyordu. Bir yanda pis Savannah bataklıklarının manzarası, öte yanda toz duman içindeki kapkara kömür deposu vaktiyle Augusta'da görmüş olduğu şeyler kadar güzel değildi. Augusta'ya Ada ve Jeeter ile gitmişlerdi, şen şakrak dolaşan kızları orada kendi gözleriyle görmüştü. Bu kızlar da pamuk fabrikalarında mı çalışıyorlardı? bilmiyordu ama, onca bu da pek farketmezdi. Tütün yolunda kimsenin güldüğü görülmuş şey değildi. Tütün yolunda kızlar, varsa yoksa, yazın pamuk çapalar, güzün pamuk toplar, kışın da soba için odun keserlerdi.

Jeeter evin köşesinden doğrulup kalktı, avlunun öbür ucuna doğru yavaş yavaş gitmeğe başladı. Bir ayağını kaldırıyor, bir kaç saniye havada tutuyor, bundan sonra önüne yere indiriyordu. Koruluklarda, fundalıklarda bunun gibi az mı tavşanın ardında bitivermişti çaktırmadan. Tavşan ya içi boş bir kütüğün içinde, ya da sel yatağında bir çukurda oturuyor olurdu, Jeeter öyle gürültüsüz yaklaşır, sokulurdu ki, hayvan nasıl yakalandığını anlamadan kalırdı. Şimdi de hiç sezdirmeden Lov'a sokuluyordu.

Yarı yola gelince birdenbire öyle biratılış atıldı ki göz açıp kapayıncaya kadar turp torbasının üstüne yumulmuştu. Birkaç dakika daha sabredip turplara, tavşanları yakaladığı zamanlardaki rahatlıkla erişebilirdi ama şimdi hem kaybedecek vakti yoktu; hem de turpları elde etme isteği tavşan yakalarken duyduğundan çok, çok şiddetliydi.

İki koluyla ümitsizce kucakladığı torbayı öyle sıkıyordu ki gevşek dokulu torbadan her yana sular fışkırdı. Kimi gö-

züne sıçradı, azkalsın gözden olacaktı. Ama Jeeter'e bu sular bir yaz yağmuru kadar hoş; hattâ çok daha güzeldi.

Ada düşmemek için sundurmanın direklerinden birine dayanarak bir adım attı, Dude ardındaki çinçileği ağacına tutunarak ayağa fırladı.

Lov tam vaktinde dönüp. Jeeter'in torbayı kaparak sıkı sıkı kucağında tuttuğunu gördü. Kendini bırakmamaya çalışan Ellie May'in kollarından sıyrılıp bahiklaına Jeeter'le turplara daldı. Ellie May ters yüz dönüp çılgın gibi Lov'un ayağına sarıldı. Tam vaktiydi, Lov oldukça yüksekten, beton gibi yere, salkımsaçak düştü.

Lester'lerin her biri, bir tek lâf etmeksizin, vakit geçirmeksizin aynı düşünce ile harekete geçtiler. Dude avlunun bir ucundaki babasına doğru koştu. Ada sundurmanın merdivenlerini üçer beşer indi, hemen birkaç adım arkasında da kocamış büyükanı vardı. Hepsi Jeeter'le torbanın çevresine toplanıp beklediler. Lov çırpınarak vücudunu azıcık kurtarıp Jeeter'e santim santim yaklaştıkça her seferinde Ellie May ayağına asılıp geri çekiyordu. Lov'un parmakları torbaya yarım metreden daha çok yaklaşmadı hiç.

Dude: "Demedim mi baba, Ellie May için söylediklerim yalan mıymış?" dedi. "Doğru söylememiş miyim baba?"

Ada hışımla:

"Kapat çenesi Dude." dedi. "Görmüyor musun, babanın bir şey konuşacak vakti mi var?"

Jeeter çenesini torbanın üzerine bastırıp doğrudan Lov'a baktı. Lov'un gözleri dışarı uğramış ve kanlanmıştı. O sabah yedi buçuk mil yürüdüğünü, ta Fuller'in öte yanına gidip döndüğünü düşünüyor, bu manzaraya bakıp deli oluyordu.

Ellie May, Lov'u demincek bulunduğu yere çekmek için elinden geleni yapıyordu. Lov turplarını kurtarabilmek, bir daha Lester'leri torbanın yanına uğratmamak için, kurtulacağım diye çabalıyordu. Evin önünde durduğu zaman, korunmak için başlangıçta tetikte durduğu bu iş öyle çabuk olup bitivermişti ki buna ne demeli bilemiyordu. Ellie May'in avlunun kumları üstünde çıplak kıcıyla kayarak kendisine gelmeğe başlaması tedbir medbir bırakmamıştı onda.

Şimdi anlıyordu ne büyük aptallık ettiğini - kendinden geçmiş, torba da uçmuştu.

Üç zenci hiçbir şeyi kaçırmamak için boyunlarını kopartırcasına uzatıp bakıyorlardı. Jeeter'in birdenbire torbanın üstüne atlamasına kadar, Ellie May ile Lov'u gitgide artan bir heyecanla seyretmişlerdi. Şimdi bundan sonra neler olacağını tahmine çalışıyorlardı.

Ada ile kocamış büyükana ellerine birer tane kocaman, ağır sopa geçirmişler; Ellie May'in Lov'u yeniden yakalayabilmesi için Lov'un ensesinde göz açtırmıyorlardı. Lov bütün gücüyle didiniyordu, torbasını kurtarmak için; çünkü Jeeter'in bir kere yirmi adım arayı açtı mı, turpları yiyip bitirmeden dünyada yakalanmıyacağını biliyordu. Jeeter ihtiyardı ama zorda kaldı mı tavşan gibi koşardı.

Ada:

"Ellie May'den korkun olmasın Lov." dedi. "Ellie May canını yakacak değil, çok heyecanlıdır ama hiç de hoyrat değildir, Canını yakmaz senin."

Onun Ellie May'den kaçmak için çırpınmalarına son vermek için sopasıyla dürttü. Alt dudağını ısırıp bütün gücüyle kaburgalarına batırdı sonra.

Dude:

"Bu zenciler galiba avluya girip Lov'a yardım edecekler." dedi. "Bir gelirlerse taşla tutup kafalarını kıracağım. Lov'a yardım etmek üstlerine ödev değil."

"Buraya girmek akıllarından geçmez." dedi Ada. "Beyazların işine karışacak kadar kıt düşünceli değil ya bunlar. Gelmeğe cesaret edemezler."

Zenciler daha fazla yaklaşmadılar, Lov'a yardım etmek isterlerdi, çünkü arkadaşlarıydılar, ama bekleyip Ellie May'in ne yapacağını görmek onları turpları kurtarmaktan daha çok ilgilendiriyordu.

Ellie May çift süren bir ırgat gibi terliyordu. Lov'un üstü başı kum içindeydi. Ellie May bir yandan pamuklu fistanının ucuyla kumları temizliyeceğim, bir yandan da Lov'u tutacağım diye kendini paralıyordu. Lov torbaya doğru son ve umutsuz bir hamle yapıp az buçuk yaklaştıysa da Ada

başına meşe sopasıyla küt diye vurunca hafif bir iniltiyle yere serildi kaldı. Ellie May bir atılıştta tepesine biniverdi; öyle heyecanlı, öyle amanvermez, öyle çevikti ki Lov'un enikonu gözü korktu, akli başından gidiyordu. Müdafaasız midesi üzerine çöken Ellie May'in ağırlığıyla ilkin soluğu kesildi; kız dizlerini katır tepmesinden beter bastırıp durduğundan soluk alırken ciğerleri sökülümüşleyin ağrıyordu. Kıpırdayacak halde değildi; kaldı ki kendisini koruyacak. Kolları yere çakılmıştı sanki, Ellie May sımsıkı tutuyor, Ada yanbaşında, onun doğrulmak ya da yüzükoyun dönmeğe kalkışmak ihtimaline karşı başına koca sopayı indirmeğe hazır, dikiliyordu. Öbür yanında kocamış büyükana sopasını havaya kaldırmış, "vururum ha" der gibi bekliyordu. Belli belirsiz bir şeyler mırıldamp duruyordu ama kimsenin dönüp te "sen de ne diyorsun?" dediği yoktu.

Jeeter:

"Bu turplarda da o körolası yeşil barsaklı kurtlardan var mı Lov?" dedi. "Bunlar da kurtlu ise ne yapacağım bilmem, vallahi.. Kurtlu turp yiye yiye midemden hayır kalmadı; ne saklıyayım, nerdeyse dinden imandan olacaktım. Turpları o körolası yeşil barsaklı kurtlarla doldurmak Tanrıya yakışmıyor. Biz yoksulların payına herşeyin kötüsü kalıyor daima, bana öyle geliyor. Kimbilir belki kullarının turp yemelerine hiç razı değil; belki de turplar domuzlar için yetiştirilsin istiyor. İyi ama bu topraklarda turp yerini tutacak başka hiç bir şey de ihlan etmemiş. Kışın turptan başka birşey yetiştiriyor."

Ellie May ile Lov tesbih böceği gibi on onbeş kere yuvarlanmışlardı; nihayet durduklarında Lov üstteydi. Ada ile büyükana avluda onların ardları sıra gitmişler, başlarına dikilmişlerdi. Ellie May bırakmadan Lov kalkmak için en ufak bir harekette bulunduğtu takdirde sopalarını indirmeğe hazır dılar.

Ötekiler avlunun ta öbür ucuna varınca Jeeter turp torbasını sımsıkı kucaklayıp birdenbire ayağa fırladı, koşu koşu tititün yolunu geçti, bir zamanların tititün tarlasının öbür

yanındaki koruluğa daldı. Durup ardına bakmadan yarım mil kadar koştu. Biraz sonra korulukta gözden kaybolmuştu.

Zenciler gülmekten yerlere yatıyorlardı. Güldükleri Lov değildi, onlara bu kadar gülünç gelen, Lesterlerin şu halleriydi. Ada'nın ciddi yüzü, Ellie May'in çılgınca inadı gülmeden bakamıyacakları bir manzara gibi önlerine seriliyordu. Herbirinin gülmesi yatışınca kadar bekledikten sonra Lesterlerin avlusunda gördüklerini konuşa konuşa yoldan aşağı ağır ağır Fuller'e doğru yürüdüler.

Ada ile büyükana da sundurmaya gittiler, basamaklara oturup Ellie May ile Lov'u seyrettiler. Artık Lov'u salıvermekte herhangi bir tehlike kalmamıştı. Şimdi onun da kalkmağa çalıştığı yoktu.

Dude:

"17 numaralı marşandiz lokomotifi her sabah depodan kaç vagonet dolusu kömür alır, Lov?" dedi. "Bana sorarsan bu marşandiz lokomotifleri yolcu trenlerinin iki misli kadar kömür alıyorlar. Marşandiz ateşçileri yol boyunca zenci kulübelerine koca koca kömür parçaları atıyorlar hep. Marşandizlerin, yolcu trenlerinden daha çok kömür almak zorunda kalmaları bu yüzden, inan olsun. Yolcu trenleri daha hızlı gittikleri için zenci ateşçiler kulübelere kömür atmak fırsatını bulamıyorlar. Ben bir keresinde marşandizden koca bir vagonet dolduracak kömür attıklarını gördüm. Demiryolcular bunu bilmiyorlar, değil mi? Bilseler ateşçilere bir daha attırmazlardı. Varsan baksan yolda atılan kömür trenin yaktığından çoktur, bahsine girerim. Zencilerin hiçbir zaman yakacak odun kesmeğe ihtiyaç duymamaları bu yüzden. Kulübelerinde hep demiryollarının kömüründen yakıyorlar."

Lov soluk soluğa olduğundan hiç ses çıkaramadı.

"Sen ne diye evinde odun yakıyorsun, kömür yakmıyorsun Lov? Kim bilecek, yaksan. Sen yapacak ol yalnız, ben kimseye yetiştirmem bunu. Her gün odun kesmekten ne kadar kolay."

Lester Ana -kocamış büyükana- çalı çırpı ile dolu torbasının yanına çöküp yeniden inlemeğe, yumruklarıyla böğür-
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

lerini uğuşturmağa başladı. Derken kalktı, torbayı omuzuna vurdu, eve girip mutfağa doğru yürüdü. Yemek sobasını yak-tı, çalı çırpı yanıp bitinceye kadar beklemek için sobanın ya-nıbaşına oturdu. Jeeter'in ona turp getirip vermiyeceğinden emindi. Hepsini bir bir yiyip bitirinceye kadar fundalıklar-dan çıkmazdı. Ateşin sönmesini beklerken raftaki enfiye ka-vanozuna baktı; hâlâ bomboştu kavanoz. Şöyle böyle bir haf-tadır içinde enfiye yoktu. Ada da dolu kavanozu nereye sak-ladıklarını söylemiyordu. Yalnız bir kere kavanozun saklı oldu-ğu yeri rastgele bulmuş, kimse gelip elinden kavanozu çekmeden biraz enfiye alabilmişti. Alış o alış. Bu yüzden Jeeter ona kaç kere dayak atmış, bir daha enfiye çalarken yakalarsam öldürürüm seni demişti. Zaman oluyordu; bir ke-recik doya bika enfiye olsun tek, ölüm bile vızgelirdi.

Dude:

"Ateşçiler neden az düdük öttürüyorlar, Lov?" dedi. "Nerdeyse hiç öttürmiyecekler. Ben onların yerinde olsam dü-düğün ipini hiç ara vermeden çekerim. Otomobil klâksonu ka-dar güzel ötüyor."

Lov kalkıp sendeliye sendeliye tütün yoluna doğru gidin-ceye kadar Dude çam kütüğünün üstünde oturdu. Lov, Jeeter belki yakınlarda bir yere saklanmıştı da görebilirim umu-duyla dört yanına bakındı. Yine de onun eski pamuk tarla-sının ötesindeki çamlığa gitmiş olduğundan şüphesi yoktu, onu bulup yakalamağa çalışmanın zaman kaybından başka birşeye yaramıyacağını da biliyordu. Artık giden gitmişti.

Ellie May deminki yerinde sırtüstü boylu boyunca uzan-mış yatıyordu. Terden yapış yapış saçları alnını, boynunu ört-müştü. Pembe pamuklu entarisi omuzları ile başının altında bir yastık gibi bükülmüş, toplanmıştı. Ağzı yırtılmış gibi du-ruyordu. Alev kırmızısı üst dişetleri sol burun deliğinin al-tında kanayan, ağrılı bir yaraya benziyordu. Parçalı dudağı titriyor, vücudu sarsılıyordu.

Dude:

"Şu tulumunu atacağın zaman bana ver olmaz mı..." de-di. "Kendimi bildim bileli yeni bir tulum giymedin. Babam bana da, kendisine de bu günlerde bir tulum alacağını söylü-

yor ama onun sözlerine pek güvenmeğe gelmez. Ne yapsa odun satamıyacak, bir seferinde bir yükten fazlasını ise hiçbir zaman satamıyacak. Ben ömrümde bu kadar yalancı adam görmedim. Augusta'ya odun götürmektense yalanını kıvırmak daha kolayına mı geliyor nedir. Öyle tembel ki ayağı takılıp yere düşer bazan da, kalkmâk istemez. Yerden bir saat kalkmadığı zamanları bilirim. Ben böyle tembel kahpe dö-lü görmedim.”

Lov yolun ortasına kadar gitti; bir sarhoş gibi öne arkaya sallanarak, düşmemek için bacaklarını açıp kararsızca durdu. Elbiselerinin kumlarını çırpmağa, saçlarının kumunu silkelemeğe başladı. Ceplerine, ayakkaplarına, hattâ kulaklarına varıncaya kadar kum dolmuştu.

Dude:

“Kendine ne zaman otomobil alacaksın, Lov?” diye sordu. “Kömür deposundan bir yığın para kazanıyorsun. Kendine kocaman bir otomobil almalısın. Augusta'daki zenginlerin var ya, onlardan. Ben sana öğretirim sürmesini. Otomobil dedin mi herşeyini bilirim. Babamın külüstür Ford'u şimdi birşeye benzemiyor ama yeniyen görecektin, bazan tekerlekler yerden kesilecekmiş gibi olurdu bir koyverdim mi. Aldığın otomobilin klâksonu kocaman olmalı. Düdüklerin, klâksonların ne güzel sesi oluyor değil mi Lov? Sen ne zaman otomobil alacaksın?”

Lov yolun ortasında bir onbeş dakika kadar dikilip, bel veren kahverengi süpürge otlarının üzerinden Jeeter'in bulunduğu fundalıklara baktı. Bekleyip bekleyip te yapılacak başka bir şey olmadığını anlayınca yoldan yukarı, evine, kömür deposuna doğru sendeliye sendeliye yürüdü. Eve vardığı zaman Pearl evde olacaktı, ne var ki içeri adımını attığı anda Pearl arka kapıdan kaçıp gidecek, kendisi evden gidinceye kadar eve uğramıyacaktı. Lov eve girdiği zaman Pearl odadan çıkıp gitmese bile ne yüzüne bakacak, ne de bir tek lâf edecekti. Lov onun sırtına dökülen uzun, sarı saçlarına bakabilirdi, ama hepsi bu kadar. Gözlerinin içine bakması için kocasını yanına yaklaştırmıyacak, ısrar etmeğe kalksa soluğu mutlaka süpürge otlarının içinde alacaktı.

Ada ile Dude, Lov sırtın ardında gözden kaybolana kadar seyrettiler, sonra ardlarını dönüp avludaki Ellie May'e baktılar.

Dude gitti çam kütüğüne oturdu, ablasının karnına, göğüslerine kırmızı karıncaların tırmanışlarını seyretti. Kızın bacak ve sırt kasları bir zaman sinirli sinirli kasılıp gevşedi, sonra yavaş yavaş bu kasılmalar sona erdi. Kız hiç kıpırdamadan yattı. Ağzı aralıktı, üst dudağının yırtığı aslında-kindenden daha büyük görünüyordu. Terli alını ve yanakları kurumuştu, beyaz solgun cildinde yol yol kir izleri vardı.

Ilık şubat güneşi altında bir saat kadar deliksiz bir uyku çekti. Uyandığında sağ kolu; babası hepsini yiyip bitirmeden birkaç turp da kendisi almak için avludan giderken Dude'un koyduğu gibi ağzının üstünde duruyordu.

V

Fundalıklarda, aradaki bir bir buçuk metre yüksekliğinde süpürge otları duvarı sayesinde evden ve yoldan görünmeyen Jeeter vicdan azabı çekmeğe başladı. Şimdilik açlığını gidermişti, tulumunun cepleri de turp doluydu; gelgelelim damadının yiyeceğini çalmış olduğunu yavaş yavaş ama gitgide daha iyi anlıyor, bu yüzden hem vücudünde, hem de gönlünde bir rahatsızlık duyuyordu. Bu, ilk yiyecek çalışı değildi. Yiyecek de, çalmağa fırsat bulduğu başka şeyler de çalmıştı, ama her seferinde, şimdiki gibi, yaptığından pişman olur; bunun çok kötü birşey olmadığına kendini kandırıcaya kadar kederi geçmezdi. Kendi kendini bu inandırması bazan birkaç dakikanın içinde olup biterdi; bazan da Tanrının kendisini bağışladığına, pek ağır cezalandırmıyacağına kendini inandırıcaya kadar günler, hattâ haftalar geçerdi.

Korulukta, ardından doğru bağırان Dude'un sesi kendisini cezalandırmak için seslenen Tanrının sesi gibi geldi. Dude yarım saattir çalıları çatırdata çatırdata, çalı diplerine meşe sopasıyla vura vura Jeeter'i turpların hepsini yiyip bitirmeden bulmak için taban tepmekteydi..

Dude'un seslenmeleri arasında korulukta Jeeter'in çevresinde sessizlik çın çın ötüyordu, Jeeter kendini güçsüz, pişman hissetti bu sessizlikte. Turpları soyduğu bıçağın ağzını dikkatle sildi, cebine attı. Sonra ayağa fırladı, koşa koşa fundalıktan çıkıp süpürge otlarının arasına daldı. Evin çatısı ile çinçileği ağaçlarının tepelerini görebiliyordu ama Lov'un evine dönüp dönmediğini öğrenmenin yolunu bulmuş değildi.

Çalılıkların arasından çıkıp süpürge otları arasına daldığı anda Dude babasını görmüştü.

"Hey! Bu sefer de nereye kaçıyorsun?" diye bir yandan bağıyor, bir yandan da Jeeter eve varmadan yolunu kesmek için tarladan vurmuş koşuyordu.

Jeeter durup Dude'un kendisine yetişmesini bekledi. Turpların en ufaklarından yarım düzine çıkarıp Dude'un uzanan ellerine koydu.

Dude:

"Böyle kaçmana, bana bir tane bile vermeden turpların hepsini yemeğe kalkışmana sebep neydi?" diye sordu. "Turp seven bir sen mi varsın? Bu hafta ben de senden çok birşey yemedim. Bazan ihtiyar bir yılan kadar hain oluyorsun. Neden ben de yiyeyim bir iki tane, istemedin?"

Jeeter:

"Ulu Tanrı, hırsızlığa karşıdır," dedi. "Hırsızlık yapanların gelecek günleri için rızık ayırmaz. Böyleleri artık ölünceye kadar kendi kendilerini yaşatmak zorunda kalırlar. Şimdi de ben Tanrının huzuruna çıkmak, günahlarımı itiraf etmek zorundayım. Bugün çok kötü bir iş yaptım. Tanrı, kullarının bunu yapmalarından hoşlanmaz. Günahkârlara göz-kulak olmaz. Hırsızlık ta bir insanın yapabileceği en kötü harekettir; en kötü değilse en kötüye yakın."

"Hey canın cehenneme." dedi Dude. "Ne zaman birşey çalsan böyle konuşursun, sonra da hiçbir zaman sözünde durmazsın. Bana birkaç turp vermemek için sırf, bütün çabalaman. Beni kandıramazsın."

"Bütün hayatı boyunca Tanrının dediğinden çıkmamaya çalışmış bir adama bunu söylemek günahdır. Tanrı benden yanadır, kullarının bu meselede benim hakkımda konuşmala-

rını duymaktan hoşlanmaz. Sen de böyle konuşmamalısın, Dede. Sende hiç akıl yok mu?"

Dede:

"Bana birkaç tane daha ver." dedi. Böyle lâflar edip bütün turpları kendine alıkoymağa çalışma boşu boşuna. Bu sana bir şey kazandırmaz. Yutmam bu lâfları. Bu sefer sana kanmıyacak kadar aklım başımda benim."

Jeeter cebinde kalanları sayarak:

"Sen zaten beş tane aldın, değil mi?" dedi. "Daha fazlasını ne yapacaksın?"

Dede babasının en yakın cebine elini daldırıp avuçluyabildiği kadar turp çekti aldı. Jeeter'in dirseklemesine aldırmadı. Jeeter mecalsizdi, canını yakamıyordu.

"Artık senin aldığın yeter." dedi Jeeter. "Kalanları götürüp Ada ile Ellie May'e vereceğim. Herhalde benim kadar onlar da acıkmışlardır. Birkaç turp almak için bekliyorlardır şimdi. Lov daha gitmedi mi?"

Dede: "Lov kömür deposuna döneli yıl oldu." dedi.

Süpürge otlarının içinden eve doğru yürümeğe başladılar. Yola varmadan çok önce, Ada ile Ellie May'in avluda onları beklediğini gördüler. Daha ortaya çıkmağa korkan büyükana kapı aralığına sinmişti.

Dede:

"Herhalde kadınlar da çok acıkmışlardır." dedi. "Ellie May'in dün gece karnı guruldadı durdu. Sabahleyin de onun gurultusu ile uyandım."

Dede ile Jeeter uzakta görününce Ellie May'le Ada basamaklara oturdular. Dede ile Jeeter'in süpürge otlarının içinden çıkmalarını sabırla beklediler. Daha yaklaşıncaya, Ada bir üst basamağa çıktı. Büyükana iki eliyle kapının çerçevesine sarılıp eşikte büzüldü. İçlerinde onun kadar aç olan yoktu.

Sundurmada bir başka kadın daha vardı. Salıncaklı sandalyede öne arkaya sallanıyor, bağıra bağıra bir ilâhi söylüyordu. Çıkabileceği en üst perdeye varınca soluğu kesilinceye kadar onda karar kılıyor. sonra yeni baştan başlıyordu.

Jeeter, arkasından Dede, hendeği atlادılar, avluda yürü-
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

meğe başladılar. Salıncaklı sandalyede oturan kadını görür görmez Jeeter'in yüzü ışıldadı, ona varmak için acelesinden az kaldı yere kapaklanacaktı.

Sundurmada Bessie Rice'in oturduğunu görüp:

"Ulu Tanrım, sana şükürler olsun." diye bağırdı. "Beni günahlarımdan kurtarmak için meleğini göndereceğini biliyordum. Bessie Hemşire, Tanrı benim neye ihtiyacım olduğunu biliyor pekâlâ. Günahlardan el etek çekeyim istiyor, değil mi?"

Ada ile Ellie May ümitsiz bir telâşla Jeeter'in tulum ceplerini çekiştirip kalan turpları çıkardılar. Jeeter en ufaklarından üç tanesini sundurmaya kapının yanına fırlattı. Diz üstü yere kapanan büyükana turpları sıkı sıkı kucağına bastırdı, dişsiz ağzı ile çatur çutur çiğnemeğe başladı.

Kadın vâiz:

"Tanrı bana Lester'lerin evine gitmemi söyledi." dedi. "Evde mutfağı süpürüyordum, Tanrı geldi, bana: "Bessie Hemşire, Jeeter Lester kötü birşey yapıyor. İş işten geçmeden hemen şimdi git onun için dua et, onu bu kötü yollardan çevirmeğe çalış." dedi. Ben de Tanrıma bakıp: "Tanrım, Jeeter Lester adamakıllı günahkâr bir adamdır, ama onun için şeytanı cehenneme geri döndürünceye kadar dua edeceğim." dedim. Ona böyle dedim ve işte geldim. Senin için, ailen için dua etmeğe geldim Jeeter Lester. Belki Tanrı safında kalman için henüz vaktimiz vardır. Senin gibiler şeytanın oyuncağı olup her bir türlü günah işliyeceklerine iyi insanlar olmalıdır."

Jeeter Bessie'nin sandalyesinin çevresinde dansederek:

"Ulu Tanrımın beni şeytanın eline düşürmiyeceğini biliyordum!" diye bağıırıyordu. "Biliyordum! Biliyordum! En kötü günlerde bile ben daima Tanrının safında oldum, iş işten geçmeden beni cehennemden çekip alacağını biliyordum. Ben yaradılıştan günahkâr bir insan değilim Bessie Hemşire. Beni kötülük yapmağa şeytan kışkırtıyor. Ama yapmıyacağım. Ölünce cennete gitmek istiyorum."

"Bana bir turp vermeyecek misin Jeeter?" dedi. Bessie.

"Bu yakınlarda doğru dürüst bir şey yemedim. Kötüler gibi

iyiler de sıkıntıda bu zamanda; bazan doğrusu bu hiç de adalet değil diye düşünüyorum. Kötüler bolluk yüzü görmemeli ama iyiler böyle darlık çekmemeli."

Jeeter birkaç turp uzatıp:

"Tabii Bessie." dedi. "Turpların bulup buluşturup en irilerini seçti. "Biliyorum, bizler nasıl ölesiye yemek istiyorsak sen de öylesin. Keşke olsa da sana birşeyler versem eve götürsen. Bizde bol bol bulunduğu günlerde her seferinde kucak dolusu tavuk, tatlı patates verirdim Rice Birader'e. Şimdi bir avuç şöyle böyle turptan başka birşeyim yok ama bundan utanç duymuyorum. Onları da Tanrı yetiştirdi. Tanrının yaptığı herşey bence iyidir. Sence de değil mi?"

Bessie Hemşire Jeeter ile ailesine sevinçle gülümsedi. Bir günahkâr için dua edip onu şeytandan kurtarabildiği zaman daima saadet duyardı; çünkü Rice Birader ondan şeytanı kovup onunla evleninceye kadar kendisi de günahkâr insanlardandı. Şimdi kocası ölmüştü, kum tepelerinde artık onun ödevini Bessie Hemşire devam ettiriyordu. Geçen yaz kocası ölünce ona sigorta parası sekiz yüz dolar kalmıştı; o da bu parayı en çok ihtiyaç duyulduğu zaman bu ödevin devamı için harcamak üzere saklıyordu. Para Augusta'da bir bankaya yatırılmıştı.

Kum tepelerindeki halktan kimileri de Bessie Hemşire'nin anlattığı bu çeşit bir dinin; din adamlarının izinde yürümleri gereken Hak dini olmaktan çok uzak bulunduğunu söylerlerdi. Bessie Hemşire bunu her duyduğunda daima Hak dini hakkında öteki insanların bilgisinin, bu din için vaazlarda bulunan erkek vaizlerin bildiklerinden öteye geçemediğini söylerdi. Bunların çoğu hiçbir mezhepten değildi; geriye kalanlar da Baptist'lerdi. Bessie şeytandan nasıl iğrenircesine nefret ediyorsa bu Baptist'lerden de öyle nefret ediyordu.

Bessie'nin ne cemaati sokabileceği bir kilise binası vardı, ne de kendisini destekliyecek, iş başında bir üye topluluğu. Kum tepelerinde, çoğu zaman, bütün yolunun bulunduğu tepenin doruğu boyunca, ev ev dolanır, ihtiyacı olanlar ve isteyenler için dua ederdi. Otuz beşlik, kırkılık bir kadındı; bur-

nunu saymazsak, kum tepelerindeki kadınların bir çoğundan çok daha güzeldi.

Bessie'nin burnu normal gelişmesini tamamlamamıştı. Ne kemiği vardı, ne de ucu. Burun delikleri açıktaydı dümdüz; Dude bir gün, onun burnuna bakarken bir çiftenin namlusunun tepesinden içine bakıyormuş gibi olduğunu söylemişti. Bessie de burnunun bu görünüşünden utanır; onun bunun, burnuna gözlerini dikip ileri geri konuşmalarına fırsat vermemeye çalışırdı.

Ada, Bessie'yi görür görmez Jeeter'in, Lov'un turplarını aldığını söylemişti. Aslında Jeeter'in olagelen günahları için dua etmek niyetiyle gelmiş olan Bessie böyle belli bir günah için şefaathetmek fırsatı çıktığına sevinmişti. Dua, insanın yüzünü kızartacak bir şeyi olunca çok daha etkili olur derdi.

Ama hepsi durakosun hele; önce Jeeter'den aldığı turplarını yiyip bitirdi.

Jeeter:

"Keşke Lov burada olsaydı da ondan af dileyebilseydim." dedi. "Galiba yarın sabah ilk işim evine gidip ona köpekler gibi pişman olduğumu söylemek olacak. Beni sopayla dövmeğe kalkacak kadar tepesi atmamıştır inşallah. Bir şey kafası kızdı mı babası gelse gözü görmez."

Bessie en son turp parçasını da yutarak:

"Şimdi biraz dua edelim." dedi.

Jeeter:

"Tanrıya şükürler olsun." dedi. "Geldiğine çok sevdim Bessie Hemşire. Çünkü bugün her zamanki gibi, duaya müthiş ihtiyacım var. Bugün ben bir günah işledim. Tanrı hırsızlık yapana elini uzatmaz. Neden böyle kötü oldum bilmiyorum. Galiba kör şeytan geldi aklıma girdi."

Ellie May ile Dude'dan başka hepsi yere diz çöktü. O ikisi merdivende oturmuş hem turp yiyor hem seyrediyorlardı.

Bessie:

"Biliyorsunuz." dedi. "Kimi kimseler dışarda diz çöküp dua etmeye karşı çıkıyorlar. Benim ön sundurmada ya da avluda dua etmemden hoşlanmıyorlar. "Bessie hemşire, böyle Ücretsiz PDF Kıtap Arsivi - <https://rantey.org>

gözönünde ortalıkta dua edeceğimize eve girsek içerde dua etsek olmaz mı.” derler bana. Ben de: “Kardeşler, hemşireler,” derim, “ben açıkta dua etmekten utanmam. Yoldan geçen insanlar benim Tanrı safında olduğumu bilsinler isterim. Beni dua ederken görmelerinden utanmam. Eve girip gözlerden kacmayı hep o koca şeytan fısıldıyor.” Ben Tanrıya böyle bağlı kalırım. Tıpkı bir okulda ya da dinî açık hava toplantısında yaptığım gibi bir yol ortasında da diz çöker, yüksek sesle dua ederim. Ön avluda da, sundurmada da dua etmekten utanmam. İnsanlara eve girip gözden saklanmayı öğütliyen; o şeytan yok mu, hep odur işte.”

Jeeter:

“Tanrıya şükürler olsun.” dedi.

“Hazır mıyız duaya...”

Ada ile Jeeter başlarını eğip gözlerini yumdular. Lester ana eşikte diz çöktü ama gözlerini yummadı. Kahverengi süpürge otlarının üzerinden dümdüz ilerlere dikmişti gözlerini.

“Aziz Tanrım, günahkâr kişiler için iki satır dua etmek üzere işte yine huzurundayım. Jeeter Lester ile ailesi kendileri için yine dua etmemi istiyorlar. Geçenkinin onlara bir hayli faydası oldu, Jeeter bugün şeytanın pençesine düşmeseydi bu kadar çabuk yeniden dua etmemiz gerekmiyecekti. Ne yapalım ki Jeeter tuttu şeytana uydu, pek büyük bir günah işledi. Lov’un bütün turplarını çaldı, geri vermedi. Şimdi turpların hepsi yenmiş olduğundan, çok geç artık, onları Lov’a geri götüremiyecek. Bu yüzden Jeeter için dua etmek istiyoruz. Onu hırsızlık yapmaktan vazgeçir Tanrım. Bu yaşa geldim, bu kadar çok hırsızlık eden adam görmedim. Galiba hırsızlık etmek onun için su içmek kadar basit. Duamızı bitirir bitirmez nerdeyse gidip yine hırsızlık edecekmış gibi görünmesine bakmayın, Jeeter bundan vazgeçmek istiyor. Bu sefer onu temelli vazgeçirmelisin. Bir insanın sürgit günah işlemesine göz yummanın anlamı yok. Buna bir son vermeli ve bir daha da yaptırtmamalısın. O koca şeytanın sana dilediğini yaptırtmasına müsaade etmiyeceksin değil mi? Tanrı böyle yaptırtmaz şeytana. Tanrı şeytana defolmasını, Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

iyi insanları ayartmağa kalkışmaktan vazgeçmesini söylemelidir.

“Ada hemşire de yine pek fena zatülcenp oldu. Bu sefer ne yapıp yapıp bir çaresine bakmalısın. Geçen seferkinin tek bir faydası olmadı. Zatülcenp böyle aman vermezken bütün ev işinin nasıl altından kalkabilir. Hastalığını iyi edersen şeytandan daima uzak kalacak. Değil mi Ada hemşire?”

“Evet, Tanrım.”

“Kocamış Lester Ananın da böğürlerinden derdi var. Sıziden baş alamıyor. Şimdi iyi kötü diz çöküyor; ama öyle sızlıyor ki birkaç kere diz çöküp doğrulmak istese yapamaz.

“Ellie May'i de takdis etmelisin. Ellie May'i dudağındaki o yırtık yüzüne bakılamıyacak gibi çirkinleştiriyor. Bir de onu düzel...”

Jeeter:

“Pearl için dua etmeyi de unutma Bessie Hemşire.” dedi.

“Müthiş bir sebep dolayısıyla, Pearl'ün duaya ihtiyacı var.”

“Pearl ne günah işledi Jeeter' birader?”

“İşte Lov bugün benimle bu meseleyi konuşmak istiyordu. Pearl onunla konuşmuyor, bir yerine el sürdürtmüyormuş, Lov öyle dedi. Gece olunca yerde bir şiltenin üzerinde uyuyormuş. Lov da ister istemez yatakta yalnız yatıyormuş; ne yapsa Pearl dönüp ona bakmıyormuş bile. Bir kadının kocasına böyle davranması çok kötü bir şey, Tanrı onu bundan vazgeçirmelidir. Lov'un da hakkı bazı şeyler. Bir kadının gece vakti yerde şiltenin üzerinde ne işi var..”

Bessie:

“Belki onun da bir bildiği vardır Jeeter birader.” dedi.

“Belki minimini bir bebeği olacaktır, Lov biradere öylelikle çitlatıyordur.”

“Yoo, o da değil, Bessie Hemşire. Lov Pearl ile daha hiç yatmadığını söylüyor. Asıl üzüntüden kahrolması da bundan zaten. Karısının kendisiyle yatakta yatmasını, her gece yerde o kahrolası şiltede yatmaktan vazgeçmesini istiyor. Yerde yatmaktan vazgeçirmek için, Pearl'ün duaya ihtiyacı var.”

“Jeeter birader, Pearl gibi küçük kızlar evlilik hayatının nasıl olması gerektiğini bizim gibi yetişkin kadınlar kadar

bilmezler. Bunun için, Tanrıya yaptırmaktansa ben kendim gidip konuşacak olsam belki hareketlerini değiştirirdi. Kocamın öldüğü geçen yaza gelinceye kadar ben de evli bir kadındım, onun için söylenmesi gerekeni Tanrıdan iyi bilirim sanırım. Bu hususta bilmediğim yoktur, zannımca. Tanrı ne soylıyeceğini ne bilsin.”

“Bunun faydası olur iyi kötü; ama ben kendim dili dua bilenlerden olsaydım bunu Tanrıya anlatmaya çalışırdım. Belki de Tanrı çaresini bulurdu. Yerde yatacağım deyip başka şey demeyen bir kız daha koca ülkede bulunacağına inanmam ya, kimbilir, belki de Tanrı daha önce de bu gibi kızlara rastlamıştır.”

Dude topu alıp sundurmanın damına attı, top avluya yuvarlanıp düşerken tuttu. Topun söktüğü çürük kaplamalar avluya saçıldı. Bessie ile Jeeter Pearl hakkında konuşmalarını bitirince Ellie May biraz daha dua dinlemek için oturup bekledi.

Bessie:

“Bundan bahsetmekle kimseye bir zarar gelmez ya.” dedi.

Jeeter:

“Elbette.” dedi. “Tanrı ile bunu da konuş. İkiniz el ele verip hale yola koymalısınız bu işi.”

“Tanrımı, dua etmem için hususi bir iş çıktı. Başım pek çok sıkışırsa dilekte bulunurum senden; şimdi de öyle, senden Pearl için bir iyilikte bulunmanı diliyorum. Bir yanda Lov birader yatakta yalnız yatarken, Pearl’ün yerde şiltenin üzerinde yatmasına engel ol. Tanrım, Pearl’ün yeri yataktır, onu yatağa yatır, bırakma şiltede yatsın. Lov’un onu yatıracak bir yatağı durup dururken yerde şiltenin üzerinde yatmağa Pearl’ün hakkı yoktur. Onu alışageldiği bu hareketten vazgeçir, gece olunca yatağına yatır. Ben önceki kocama karılıktaki kusur etmedim. Hiçbir zaman yerde şiltenin üzerinde yatmadım. Ada hemşire de böyle birşey yapmıyor. Böyle bir şeyi ben yeniden evlenince de yapmıyacağım. Yeni kocamla yatağa gireceğim. Onun için, Pearl’e söyle: bundan vazgeçsin. Biz kadınlar ne yapacağımızı, ne edeceğimizi biliriz, Pearl

küçük daha, ancak bu kadarına aklı erer. Sen söylemelisin ki bundan vazgeçsin. Şöyle olsaydı da...”

Jeeter: “Evlenmekten açtın da ne dedin Bessie hemşire?” diye sordu. “Yeniden kocaya varacağım mı dedin ne? Kiminle evleneceksin?”

“Ha o mu, daha karar vermedim. Ama arıyorum. Hemen şimdi karar verebilecek durumda değil gibiyim. Olunca, biraz malı mülkü olan bir adam olmalı diyorum ama korkarım buralarda artık kimsede birşey kalmadı. Bütün erkekler yok-sul.”

Jeeter:

“Ada olmasaydı, yani...” dedi.

Bessie kıkı kıkır:

“Jeeter Lester, sen ağzını kapat.” dedi. “Böyle konuştun mu güleceğim geliyor! Senden hoşlandığımı ne biliyorsun? Sen yaşlısın hem.”

Jeeter:

“Duayı bitirsek daha iyi olacak galiba.” dedi. “Ben bir kadınla evlenmekten söz açınca Ada’nın huysuzluğu tutar.”

— Bizi şeytandan koru, yerimiz cennette olsun. Amin.”

VI

Jeeter birdenbire:

“Dude için dua etmeyi hepten unuttun.” dedi. “Dude’u hesaba katmadın. Dude da bizim kadar günahkârdır.”

Bessie ayağa fırladı, avluya doğru koştu. Dude’u kolundan yakaladı, sundurmadaki sandalyesinin yanına kadar çeke çeke getirdi. Sandalyenin önünde diz çöktü, yanına da Dude’u çekmeğe uğraşıyordu.

Dude kızgın kızgın:

“Ben istemiyorum.” dedi. “Ben dua mua istemem. Ben birşey yapmadım. Lov’un bütün turplarını babam çaldı. Al-dı kaçtı fundalığa.”

Bessie onun ellerini ellerine aldı, hiç konuşmadan dakikalarca kollarını okşadı. Sonra ayağa kalkıp kollarını beline

doladı. Öyle kuvvetli sıkıldı ki Dude'un kanı başına hücum etti.

"Senin dua etmen gerek, Dude. Tanrı siz bütün Lester'lerin günahkâr olduğunuzu söyledi. Bunun içinde sen de varsın, Ellie May de var."

Dude Bessie'nin yüzüne baktı. Bessie kandırıcı bir dille onu duaya razı etmek için bin dereden su getiriyordu. Ama Dude bir türlü gözlerini onun burun deliklerinden ayıramıyordu.

"Neye gülüyorsun, Dude?"

Dude taa sırtını görecektir kadar arkaya çevirdi başını, gülmesini tutamıyarak:

"Hiç." dedi.

Bessie:

"Duada ne var gülünecek." dedi. "Bugün olmazsa yarın hepimiz ona sarılmak zorundayız."

Ona bu kadar yakın durmaktan Dude'un içinde bir şeyler kıpırdanmaya başlamıştı. Kadının bu türlü, kollarını omuzlarını okşayışından sinirleniyor, yerinde duramaz oluyordu.

Jeeter:

"Bırak şu tepinip durmayı Dude." dedi. "Ne sıkıntın var?"

Bessie belini kollarıyla biraz daha sıkarak ona gülümsedi.

"Yanıbaşına diz çök, senin için dua edeyim. Bunu yaparsın değil mi, Dude?"

Dude kollarını Bessie'nin boynuna dolayıp onun gibi okşamaya başladı.

Yine gülmesini tutamıyarak:

"Elinin körü." dedi. "Ne edersen et vız gelir."

"Dua ettireceğini biliyordum senin, Dude. Bu senin de Jeeter gibi günahlarından kurtulmana yardım edecek."

Sundurmada sandalyenin yanına diz çöktüler. Dude hâlâ onun omuzlarını okşuyor, Bessie'nin kolları da hâlâ onun beline sarılı duruyordu. Jeeter arkalarında yere oturmuş, sırtını duvara yaslamıştı. Dude için okunacak duayı bekliyordu.

"Aziz Tanrım, Dude biraderi şeytanın elinden kurtarma-

nı, yerinin cennette olmasını diliyorum. Hepsi bu kadar. Amin.”

Bessie duayı bitirdi ama o da, Dude de ayağa kalkmağa yeltenmediler bile.

Jeeter:

“Tanrıya şükürler olsun.” dedi. “Ama Dude gibi bir günahkâr için pek kısa olmadı mı bu dua?”

“Dude’a bu kadar dua yeter. O daha çocuk; biz yetişkinler kadar günahkâr değil. Dude’u kendinle bir tutma Jeeter.”

Jeeter:

“Kimbilir belki de sen haklısın.” dedi. “Ama bana ve anasına küfretmeden duramaz. Hiçbimize saygısı yok. Belki bunun böyle olması gerektir diyeceğim ama aklımda kaldığına göre Kutsal Kitap’ta oğullar analarına, babalarına, şuna buna küfreder gibi küfretmemelidir diye yazar. Kimse den bunu başka türlü duymadım; hem ne olursa olsun, yaptığı doğru değil, doğru değil. Ellie May’i sopayla kovaladığını da gördüm; bu olur mu ya. Günahtır düpedüz, bunun için de dua edilmelidir.”

Bessie Dude’un saçlarını okşayarak:

“Dude bir daha yapmaz.” dedi. “Dude iyi çocuktur, güzel de bir vaiz olacak. Tıpkı ölen kocamın gençliğindeki hali. Şimdi bana ikisi aynı adammış gibi geliyor.”

Ada başını çevirip sundurmada Dude’un neden ayrılmadığına baktı. Dude ile Bessie hâlâ kolları birbirinin boynuna dolanmış, diz çökmüş duruyorlardı.

Jeeter: “Dude şimdi onaltı yaşında.” dedi. “Ellie May’den iki yaş küçük demek. Eh, yakında bir karısı olur herhalde. Kızlarım da, oğullarım da hepsi erken evlendiler. Dude da evlenince yanımda Ellie May’den başka çocuğum kalmıyacak. Sanırım o da evlenecek adam bulamıyacak. Hep o dudağı yüzünden. Yıllardır, onu Augusta’ya götürüp bir doktora dudağını diktirmeyi kuruyorum. O zaman çabucak evlenirdi, çünkü onun çok kuvvetli bir kadınlık yanı var. Dudağındaki o yırtıktan başka hiç bir kusuru yok. O da olmasaydı Pearl gibi çabucak evlenmiş olurdu. Bizim buralarda Fuller’de erkeklerin hepsi Pearl gibi onbir oniki yaşındaki kızlarla ev-

lenmek istiyorlar. Ben Ada'yla evlendiğimde Ada henüz on-
ikisine basıyordu.”

Bessie:

“Tanrı evlenmeyi hepimizin alnımıza yazdı. Bizi yaratır-
ken böyle olsun diye yarattı. Son kocam böyle söylerdi. Ben
ona her erkeğin bir kadına ihtiyacı var dardım. O da bana,
her kadının bir erkeğe ihtiyacı olduğunu söylerdi. Bu bakı-
mdan son kocam Tanrıya çok benzerdi. Söz evlenmeye gelip
dayandı mı, ikisi de aynı kanıda birleşirlerdi.”

Jeeter:

“Tanrı hepimizin alnına evlenmeyi yazmıştır herhalde,
ama.” dedi. “Ellie May gibi dudağı yırtık olan kadınları da
hesaba katsaydı ya. Dudağını böyle yırtmakla iyi mi etmiş
yani. Tanrıya başka hiçbir zaman dil uzatmam ama bu me-
selede ne söylesem hakkım. Böyle bir yırtık ne işe yarar?
Tüküreyim desem tüküremezsın, ısıklık çalayım desen çala-
mazsın, peki ne olacak? Bunu yapmakla Tanrı küçüklük et-
miş doğrusu. Ne eksik ne fazla: basbayağı küçüklük.”

“Tanrıya böyle dil uzatmamalısın. Bunu neden yaptığını
o bilir. O herşeyi bilir. Kendine göre bir bildiği olmasa böy-
le yapar mıydı.. Erkeği, kadını ne için yarattığını bilir. Ken-
dine göre bir bildiği var ki Ellie May'in yüzünü böyle yaptı.
Bunu böyle yapmasının pek yerinde bir sebebi vardı.”

“Neydi o sebep?”

“Söylemesem herhalde daha iyi ederim Jeeter.”

“Bu seninle Tanrı arasında bir sır değil ya, Bessie Hem-
sire?”

“Yoo, değil, aramızda hiç sır yoktur. Ama ben biliyo-
rum.”

“Ne biliyorsun?”

“Dudağını böyle yırtık yaratmasının sebebini.”

“Bana söylemeyecek misin?”

“Birader Jeeter, Tanrı onun el değmemiş vücudünü kötü
erkeklerin şerrinden korumak için dudağını öyle yaptı.”

“Hangi erkeklerin? Buralarda benden başka erkek yok.”

“Senin, Birader Jeeter.”

"Ben kötü erkeklerden değilim. Arasıra günah işlediğim olur ama hiçbir zaman kötü erkeklerden değilim."

"Tanrıya göre hepsi bir. Onca ha günah işlemişsin, ha kötü olmuşsun, ikisi de bir."

"Ben ne yaptım? Ayda yılda bir, turp denmiyecek bir kaç turpla tatlı patates çalmanın Ellie May'in yüzü ile ne ilgisi var anlamıyorum."

"Birader Jeeter, Tanrı kızının dudağını öyle yaptı ki sen onun bakir vücudünü berbat etmiyesin. Dudağını böyle yaparsa kızının evde güven altında olacağını biliyordu. Biliyordu ki sen bir zamanlar günahın dikâlâsını işlemiştin, günün birinde yine kimbilir..."

Jeeter:

"Bak bu doğru." dedi. "Günümde büyük bir günahkârdım. Bir zamanlar koca ülkede günahkâr aransa benim gibisi bulunmazdı. Bak, tarlanın öte yakasındaki Peabody'nin çocuklarını al ele, ne diyeyim, hemen hepsi şu ya da bu yoldan yarı yarıya benim çocuğumdur. Ben o zamanlar alıştığım..."

"Dur Jeeter sen yalanla sıyrılmaya başlamadan ben bir sayıp dökeyim suçlarını..."

"Yalanım varsa adanı değilim Bessie. Ben sadece bir zamanlar ne müthiş bir günahkâr olduğumu söylüyordum. Bir de adamın biri karısıyla buraya taşınmıştı da..."

"Demin de söyledim, bunların hiç biri Tanrıdan saklı kalmadı..."

"Ama Henry Peabody'nin hiçbirşeyden haberi yok, ne ol..."

"... Tanrı Ellie May'i de berbat etmeyi aklına koyabileceğini biliyordu. Tanrı herşeyi bilir, her işinin bir sebebi vardır. Senin yıllar önce ne büyük bir günahkâr olduğunu, hattâ bakışlarını beğenmese de sana: "gözlerini çıkar." dese itaat etmiyeceğini biliyordu.

"Kızımın yırtık dudağına bakmamdan kim zarar görür.. Tanrının benim gözlerimle ne alıp vereceği olabilir. Ne diye gözlerimi çıkarmamı istesin?"

"Ne diye olacak; demin dediğim gibi. Tanrı sana bakış-

larını beğenmediği için gözlerini oymanı istese bunu yerine getirmezdin. Bu da gösterir ki sen büyük bir günahkârsın. Ya da, yine aynı sebepten elini ya da kulağını kesmeni istese itaat etmezdin. Ellie May ile oynaşmaktan vazgeçmeni söyleseydi dediğini yapmıyacak, kötülüklerinin kökünü kurutmıyacaktın, onu da biliyordu. İşte bu yüzden Ellie May'i yüzüne dudağı yırtık gönderdi. Böylelikle yüzünden hoşlanmıyacağın için senin gibi bir günahkârın şerrinden kızının uzak kalacağını hesapladı."

Jeeter:

"Tanrıya şükürler olsun." dedi. "Tanrının işine gözlerimi açtın sen, inan olsun; Ne saklıyayım, bunları hiç bilmiyordum. Bilseydim, Peabody'lerde oynasırken inan olsun bir yeri kendim keserdim. O zaman bunu yapsaydım Ellie May bu hale gelmezdi, değil mi Bessie?"

"Tıpkı söylediğim gibi. Tanrı biz kullarının neyin nesi olduğumuzu bizden iyi bilir."

"Günümde büyük bir günahkârdım zannederim. Bu, kesmek gerektiği meselesini hiç bilmiyordum. Belki de daha iş işten geçmemiştir. Şeytana oyuncak olmak istemem artık, inan ki."

Bessie yeniden Dude'a döndü, boynuna dolanmış kollarını biraz daha sıkıp gülümsedi. Dude artık ne yapacağını bilmiyordu. Bessie'ye dokunmaktan, vücudunu yanında hissetmekten hoşlanıyor, kendisine deminki gibi biraz daha sarılsın istiyordu. Kolların boynuna dolandığını, okşandığını hissetmekten zevk duyuyordu. Yine de Bessie'nin kendisine ciddi bir maksatla sarıldığına inanamıyordu. Bessie'nin duası biteli onbeş dakika olmuştu ama hâlâ onu salıvermeğe, ayağa kalkmasına bırakmağa -görünüşe bakılırsa- hiç niyeti yoktu.

Jeeter öne eğildi, kalın kara kaşlarının altından gözlerini kırptırarak:

"Bana baksana Bessie hemşire." dedi. "Dude'la ne halt karıştırıyorsunuz orada? Bakıyorum yarım saattir orada birbirinizin içine girer gibi oturmuş, sürtüşüp duruyorsunuz."

Dude, Tanrı vere de beni ayağa kaldırmasa diye düşün-

yordu; çünkü Bessie'nin onu kolları arasında sıkmasından, göğsüne bastırmasından zevk duyuyordu.

Bessie ayağa kalkmağa çalışınca Dude bırakmadı. Bessie yeniden yanına yere çöküp parmaklarını onun saçlarında gezdirmeye başladı.

Jeeter başını sallıya sallıya:

"Bir kadın vaizin böyle ödev yerine getirdiğini gördümse kahrolayım." dedi. "Bana öyle geliyor ki artık daha dua etmiyeceksin bugün. Dude ile sen kucak kucağa birbirinize sürünüp duruyorsunuz ha, öyle mi? Tanrı aşkına, yalanım varsa yalan deyin!"

Bessie ayağa kalkıp sandalyeye oturdu. Dude'u yanından uzaklaştırmaya çalıştı ama Dude başında dikilmiş kendisine el uzatılın diye bekliyordu.

Bessie: "Tanrıyla konuşuyordum da, bana yeni bir kocaya varmam gerektiğini söyledi." dedi. "Tek başıma bu işin altından pek kalkamıyorum. Bir kocam olursa belki daha çok vaaz verebilir, daha çok dua edebilirdim. Tanrı onu da bir vâiz yapar, böylelikle ikimiz birlikte hem dolaşır hem dinimizi yayarız."

"Dude ile evlen dememiştir sana, değil mi? Dude vâiz değil. Vâiz olacak kafa da yok. Kalkıp iki söz söylemesi gerekince daha ne söyleyeceğini bilmez."

Bessie onun sözünü keserek:

"Dude pekâlâ güzel bir vâiz olur." dedi. "Dude son kocam kadar iyi vaaz eder, dua eder; hattâ daha iyisini bile yapar. Tanrı ile ben ona ne yapacağını öğretiriz pekâlâ. Bir kavramaya kadar; sonrası kendiliğinden olur."

"Ah ben genç olacaktım ki şimdi. Ben yapardım bunu seninle, genç olsaydım. Yine de yapabilirim yapmasına. Ama Ada artık benim kadın kısmıyla kırıştırmamı istemiyor. Benim diye çıkan herkes kadar dua etmenin, vaaz vermenin ben de hakkından gelirim. Benim elimi kolumu bağlayan işin o yanı değil; şu Ada, Ada. Amma da tuhaf bir düşünceye saplanmış: kadın kısmıyla kırıştırmaktan hoşlandığını sanıyor. Eeh, elime şöyle bir fırsat geçti mi kaçırmak ta istemem tabii."

Bessie:

"Beni tatmin etmek için daha genç bir adam ister." dedi. "Dude vaaz vermek ve benimle yaşamak için biçilmiş kaptan. Öyle değil mi Dude?"

Dude:

"Şimdi seninle evine gideyim mi istiyorsun?" diye sordu.

"Önce dua etmeliyim Dude. Bir daha sefere gelince sana bildiririm. Seni kabul edip etmiyeceğini Tanrıdan soruncaya kadar beklemen gerekiyor. Bazan erkek vaizleri ince eler; hele bir de kadın vaizlerle evlenecekse."

Bessie merdivenleri indi, avlunun ak sert kumları üzerinden koşu koşu gitti. Tütün yoluna varınca ardına döndü, ön sundurmada duran Lesterlere baktı, baktı.

Derken derin ak kumlar içinden, yürümeyi yeter bulmayıp Savannah'ın üst yanında iki mil ötedeki uçurumun kıyısındaki evine doğru koşmağa başladı.

Bessie'nin üç odası, bir de mısır anbarı bulunan evi bir yarıcı evi idi; uçurumun hemen kıyısına kondurulmuştu. Tam, arazinin bataklık Savannah ırmağı vadisine iniverdiği yerdeydi. Boyasız tahta kaplamalı ev üç yığın ufak tefek taşların üzerinde pek tehlikeli bir durumda oturuyordu. Dördüncü yığın on oniki yıl önce aşağı yuvarlanmış, evin o ucu çökerek toprağa oturmuştu.

Jeeter: "Hımn." dedi. "Bessie hemşire aklından bir şeyler geçiriyor, sağlam. Kafasını Dude'la evlenmeye taktı gibime geliyor. Ömrümde onların demin yaptıkları gibi birbirine sarılıp sürtüşen görmedim. Bundan birşeyler çıkacak. Bundan bişeyler çıkacak mutlaka."

Dude kimse göremesin diye çinçileği ağacının arkasında dikilmiş, gülmesini tutmağa çalışıyordu. Ellie May çam küttüğünün ardından onu seyrediyor, Bessie'nin söylediklerini duymuş olduğu için de gülümsüyordu.

Jeeter oturmuş; süpürge otları bürümüş eski tarladan ötelere bakıyor, bir yerlerden ödünç bir katır bularak o yıl ürün alıp alamıyacağını kendi kendine soruyordu. Tarlaları sürme vakti gelmiş dayanmıştı, bu yüzden huzursuzluk içindeydi. Bir yandan ilkbahar geçip giderken tarlaların otlarını

yakmadan, sürmeden tembel tembel sundurmada oturmak hoşuna gitmiyordu. Katırı, pamuk tohumunu, gübreyi nasıl, nerden bulabileceğini bilmesin varsındı; tarlaların otunu da mı yakamam? diye düşünüyordu. O anda kalkıp süpürge otlarını ateşe vorebilirdi. Ama yeri rahat geldi, tarlalar ertesi gün de yakılabilirdi, beklesindi. Daha bol bol vakit vardı. Bir kere başlamaya bakardı, sürmesi, ekmesi uzun sürmezdi.

Şimdi yalnız kalınca, Lov'a bu şekilde davrandığı için yeni baştan üzüntü duymaya başladı. Bunu telâfi etmek için birşeyler yapmak istiyordu. Ertesi sabah kömür deposunun oraya gider, Lov'a ne kadar üzüldüğümü söyler, bir daha ondan hiçbir şey çalmıyacağına söz verirse Lov'un onu affedeceğini, kafasına bir kömür topağı indirmeyeceğini umuyordu. Hazır yeri gelmişken Lov'un evine de uğrayıp Pearl'le konuşabilirdi. Kızına yerde şiltenin üzerinde uyumaktan vazgeçmesini, Lov'un isteklerini biraz daha insafli karşılamasını söyleyecekti. Bilmediği şey miydi; sabahtan akşama kadar bir kadının kahrını çekmek berbat bir şeydi, ama bunun üstüne, akşam olunca tek başına kalakalmak ondan da berbat bir şeydi.

Ada:

"Augusta'ya bundan böyle odun götürmiyecek misin?" diye sordu. "Enfiye yüzü görmiyeli kaç gün oldu Tanrı bilir. Un kalmadı, et desen yine öyle. Evde bir lokma yiyecek yok."

Jeeter:

"Yarın ya da öbür gün bir yük götürmek niyetindeyim." dedi. "İki ayağımı bir papuca sokma be kadın. Oraya bir gidip gelebilmek için hazırlanmak şıp deyince olmuyor. Benim de kendime göre hesabım kitabım var. Sen burnunu sokma."

"Tembelin birisin; senin biricik kusurun tembellik. Tembel olmasan her gün bir yük odun götürebilirdin, benim de enfiyem olurdu enfiye diye gözüm kararınca."

"Benim toprağı işlemeyi aklımdan çıkarmamam gerek." dedi Jeeter. "Ben oduncu değilim. Çiftçiyim ben. Augusta'ya odun götüren o oduncuların benim gibi zamanlarını dolduracak çiftçilikleri yok. Fuller'den borca bir katır, biraz pamuk tohumu ile gübre alabilirsem bu yıl şöyle bir elli balya pamuk

neden kaldıramıyayım. Tanrı da bilir ya çiftçiyim ben. Oduncu değilim.

“Her yıl bu vakitler hep aynı şeyi söylersin ama hiçbir zaman başlamazsın. Sen sabanın ardından yürümez olalı yedi sekiz yılı geçti. Yeniden çiftçiliğe başlamak lâfını o gün bu gün senden o kadar çok dinledim ki şimdi söylediklerinin hiç birine inanmıyorum. Kuyruklu yalanın ta kendisi bu. Siz bütün erkekler böylesiniz. Buralarda senin gibi daha da yüz kişi bulunur. Elinizden hiçbir şey gelmez; sadece konuşursunuz. Ötekiler orası benim şurası senin dileniyorlar; sana gelince o kadar tembelsin ki onu bile yapmıyorsun.”

Jeeter:

“Dinle, Ada.” dedi. “Yarın sabah başlıyorum. Bütün tarlaların otlarını yakar yakmaz gidip ödünç katır bulacağım. Biraz da pamuk tohumu ile gübre bulabilirsem Dude’la ben dönümden bir balya alabiliriz.”

Ada: “Hıh!” dedi, sundurmadan çıktı gitti.

VII

Jeeter ne Lov’u görmek için kömür deposuna, ne de Pearl’le konuşmağa evine gitti.

Yapmağa niyet ettiği işlerini daima en ince noktalarına kadar tasarlar, gelgelelim bir türlü harekete geçemezdi nendense. İşte birazdan, daha birazdan derken gün geçer, hadi yarına kalsın artık deyivermek daha bir kolayına gelirdi. Ertesi gün olunca da istisnasız her seferinde işi daha uygun bir zamana atardı. Aşağı yukarı bütün hayatı boyunca bu kolay yoldan ayrılmamıştı; yine de tarlaların otunu yakmağa, toprağı sürmeğe yeniden hazırlanıyordu. Pamuk yetiştirmek istliyordu.

Ellie May’in dudağını ameliyat ettirmek de Jeeter’in on beş yıldır ha bugün, ha yarın diye salladığı bu biçim işlerden biriydi. Her yıl birkaç kere, kızı Augusta’da bir doktora götüreceğini söylerdi, hadi gidelim diye ne zaman davransa yolkavşağındaki dükkândan öteye hiçbir zaman geçmezlerdi.

Oraya vardılar mı vardılar, plânlarını değiştirtecek bir şey mutlaka çıkardı.

Geçen bunca zaman süresinde bu ameliyat olsun bitsin niyetiyle, sırf bu niyetle, iki üç kere Augusta'ya gerçekten gittiği olmuştu olmasına ama her biri de son dakikada Ellie May'in ameliyata ihtiyacından daha önemli bulunduğu bir ihtiyacın aklına gelivermesiyle sonuçlanmıştı. Bir keresinde, bir gün daha geciktirilemeyecek gibi gördüğü ihtiyaç -onları kullanacağı bir tek katırı olmadığı halde- saban kayışları olmuştu. Bir başkasında, enfiye almadan edemeyeceği tutmuş, bir dükkâna uğrayarak elindeki beş on parayı harcamış, böylelikle eve hiçbir baltaya sap olmadan dönmüştü.

Ellie May buna hiç sesini çıkarmazdı. Tavşan dudağının dikilip, kalsa kalsa belli belirsiz bir yara izi kalacağına onu kimse inandıramamıştı. Ağzının incecik yarığına öylesine alışmıştı ki yüzünün her zamanki halinden başka türlü görünebileceğine bir türlü inanamıyordu.

Jeeter'in hastaneye gitmek için hazırlık yaptığı bu pek seyrek fırsatlarda Ellie May'e doktora gitmekten bahsettiği zaman kız evin bir köşesinin ya da her yana saçılmış sayısız çinçileği ağaçlarından birinin ardında durur, sırtıydı. Lesterler onun tavşan dudağından o kadar sık söz açarlardı ki, en sonunda, Jeeter'in ameliyat teklifinin değişik bir yoldan yüzüyle alay etmekten başka birşey olmadığına inanır olmuştu. Söz konusu değişinceye kadar evin ya da çinçileği ağacının ardında saklanır, ancak artık kendinden konuşulacak söz kalmadığına emin olduğu zaman ortaya çıkardı.

Jeeter ona:

"Yüzünün böyle olması senin günahın değil Ellie May." demişti. "Sen Tanrının elinden böyle geldin dünyaya. Senin yüzünün böyle olmasını o istedi. Bazan, onu değiştirmekle kimbilir belki de bir günah işlemiş oluruz diye düşünüyorum; çünkü bu, Tanrının yaptığını bozmak olacak."

Ada da şunu ileri sürmüştü:

"Ben sadece şunu söyleyeyim." demişti. "Ellie May'in yerine Dude'u yırtık dudaklı yaratmadığı için Tanrıya yazıklar olsun. Yüzü böyle kız mı olurmuş. Kadınlar evlenmek ve

erkeklere hizmet etmekten başka bir işe yaramazlar, bu türlü kusuru olan bir kadını olacak bir erkek bulunduğu duyulmuş şey değildir. Dudağı yırtık olan Dude olsaydı pek bir şey farketmezdi. Erkeklerde yüz güzelliği kadınlardaki kadar aranmaz.”

Yıllarca önce bir gün Ellie May okula gidip birinci sınıfa girmişti ama öğle olmadan eve dönmüş, bir daha da gitmemişti. Öğretmen, yaşı çok büyük olduğu için küçük çocuklarla birlikte okula devam edemeyeceğini söylemişti. Ama kızı geri çevirmesinin asıl sebebi öteki kızlarla oğlanların onun tavşan dudağına gülmekten ders yapamamaları idi. Bu yüzden Ellie May eve dönmüş, bir daha da gitmemişti. Dude da hiç gitmemişti okula; Jeeter, işlerinde yardımcı olması için evde ona ihtiyacı olduğunu söylemişti.

Ellie May'in ameliyat ihtiyacı konusunda bu kadar kayıtsız davranan Jeeter'in hayatında kafasının ve vücudünün bütün gücüyle yapmaya çalıştığı bir şey vardı, o da toprağın işlenmesi idi. Son altı yedi yılının hemen her dakikasında bunu düşünmüş, pamuk yetiştirebilmenin yollarını aramaktan geri durmamıştı. Yedi yıl önce Kaptan John Augusta'ya taşınınca, hiç olmazsa Jeeter için, çiftçiliğin sonu görünmüştü. Yine de her ilkbahar toprağı aktarıp pamuk ekmek için mücadeleden vazgeçemiyordu.

Jeeter toprağını, mallarını kaybettiği her aklına gelişinde bunu insan eliyle uğranılan bir felâket sayıyordu. Az çok kendi suçu da olduğunu söylediği olurdu ama, bu duruma başkalarının yüzünden düştüğüne sarsılmaz bir inançla inanırdı. Bununla birlikte, Kaptan John'u ötekilerle aynı derecede suçlu bulmuyordu. Kaptan John ona daima iyi davranmış, herkesten çok iyilik etmişti. Fuller'deki mağazalarda borcu kopardığı günlerde bile Kaptan John “vermeyin artık” dememiş, hiçbir zaman Jeeter'in onun hesabına borçlanmasını tahdit etmemişti. Ama bu da çok sürmemişti. Köhnemiş usullerle pamuk yetiştirmekte artık kazanç yoktu; Kaptan çiftçiliği bırakıp Augusta'ya taşındı. Daha başlangıçta, yapılabilecek bir iş olduğuna aklı yatmadığı için; daha yeni ve daha ekonomik modern ziraat usullerine nasıl ayak uydurabilecek-

lerini yarıcılarına öğretmek zahmetine bile girmeden malını mülkünü satıp gidiverdi. Toprağın, hayvanların, âletlerin a-kıllıca kullanılması ile Jeeter'in, Kaptan John'a bağlı olan daha birçoklarının boğazlarına yetecek, kazançla satacak kadar ürün almaları kabil olabilirdi. İşbirlikçi ve ortak bir çiftçilik hepsini kurtarırdı.

Jeeter şimdi acınacak bir yoksulluğun kucagındaydı. Geçim vasıtaları elinden alınmıştı, ağır ağır açlıktan ölüme gidiyordu.

Bu çepeçevre bütün arazi aslında Jeeter'in büyükbabasının elindeymiş. Yetmiş beş yıl önce bütün orta batı Georgia'da bu toprağın üstüne yokmuş. Büyükbabası korulukların yarısından çoğunu açıp tütün tarlası yapmış. O zamanlar bu toprak herşeyden çok tütün ekimine elverişliydi. Kumlu balçıklıydı, tepelerse yüksek ve kurak. Çiftlikten bugüne kalanların bulunduğu yerde kil sıvalı yüzlerce harap kulübeyi bulmak hâlâ mümkündü; kimi daha ayakta idi, ama çoğu çürümüş, yıkılmıştı.

Jeeter'in oturduğu yerden geçen yol, aslında büyükbabasının yapmış olduğu tütün yoluydu. Onbeş mil kadar uzunluğu vardı, kum tepelerinin başladığı Piedmont eteklerinden güneye doğu yönünde uzanıp ırmağın yalçın kıyılarında son buluyordu. Bu yol, tütün yapraklarının kil sıvalı kulübelerde seçilip kurutulduktan sonra istif edildiği tütün fiçilerini, koca varilleri yuvarlamak için kullanılmıştı. Kum tepeleri dizisini birbirine bağlayan sırtın zirvesinden yuvarlanan binlerce fiçi tam onbeş mil uzunluğundaki bu yerde düz ve sağlam bir yol meydana getirmişti. Bazan fiçiler ırmak gemilerine kadar grup grup zenciler tarafından itilerek götürülür; kimi zaman da katırlara çektilirildi. Ama, hangisi olursa olsun, sırtın zirvesinden inen yol takibedilirdi. Çünkü, bu yoldan ayrılacak olursa fiçiler tepeden yola paralel uzanan derelerden aşağı yuvarlanırdı. Bir kere ıslanınca da yapraklar mahvolur, on para etmezdi.

Yetmiş beş yıl sonra bugün tütün yolu hâlâ duruyordu. Yer yer kaybolmağa yüz tutmuşsa da tümsekleri, çukurları ile kum tepeleri var oldukça kaybolmayacak değişmez bir bi-

çim almıştı. Savannah Vadisinin batı yakasında kimisi ancak bir birbuçuk mil uzunluğunda, ötekiler Piedmont'un eteklerine kadar sokulan yirmi beş otuz mil uzunluğunda daha başka birçok tütün yolları vardı. Kırıkları bir uçtan bir uca yaya geçen bir kimse bir günlük yürüyüşünde bu yollardan yedi sekiz tanesine mutlaka rastlardı. Bu bölge, topoğrafya bakımından, bir hurma yaprağını andırıyordu: Savannah kalın kökü damarlara doğru gitgide incelişen uzanan ucuyla yaprak sapıydı. Bu vadinin iki yanında akan dereler hurma yaprağının girintileri, arada uzanan kum tepelerinin yamaçları yaprağın bağlantıları yerindeydi, nihayet yamaçların zirveleri de tütün yolları.

Büyükbabadan Jeeter'in babasına asıl Lester arazisinin yarısı kalmış, hemen hemen öbür yarısı da ne olduğunu anlamaya kalmadan elden gitmişti. İlk vergileri ödeyememiş, ilçenin taleplerini yerine getirebilmek için o toprakların çoğu yıldan yıla satılmıştı. Kalanını elinden geldiği kadar iyi olarak işledi. Yalnız pamuk yetiştirdi, ama kumlu toprak yüzünden her yıl gitgide daha çok gübre kullanmak zorunda kaldı. Kumlu gevşek toprak şiddetli yaz yağmurlarından gübreyi tutamadığı için daha bitkilerin köklerine ondan faydalanma vakti bırakmadan bütün gübre akıp gidiyordu.

İşte Jeeter tarlada çalışacak yaşa geldiğinde, büyük bir kısmı çamlarla örtülmesine göz yumulan arazi böyle muazzam bir masraf hanesi halini almıştı. Toprak yıllarca hiç durmaksızın pamuk ekile ekile gücünü kaybetmişti. Dönüme ancak dörtte bir balya ürün alınabiliyordu. Tarlalara gitgide daha çok, daha çok gübre saçılıyor; bu gübreler pamuk fiderleri köklerini uzatmadan gevşek kumlu topraktan gitgide daha çabuk, daha çabuk yıkanıp gidiyordu.

Babası, ölünce, Lester arazilerinin artakalanı ile birlikte borçlarını da bıraktı Jeeter'e. Yol, rehindekilerin elden çıkmasıyla açıldı. Alacaklıları susturmak için bütün kerestelik orman kesildi, arazinin büyük bir parçası daha satıldı. İki yıl sonra Jeeter kendini boğazına kadar borca batmış buldu. Öyle ki, borçlar ödendikten sonra kendine bir dönümcük toprak, bir yarıcı evi bile kalmamıştı. Şerifin yaptığı satışta çift-

liği Kaptan John Harmon satınaldı. Kaptan John Jeeter'in evlerden birinde ailesiyle oturmasına ve kendisine ortakçı olarak çalışmasına razı oldu. Bu, Dünya Savaşından on yıl önce oluyordu.

O zamandan bu yana, Jeeter her yıl bir öncekinden daha kötü bir yoksulluğa saplandı. Bu yoksulluk Kaptan John kartırlarıyla öteki mallarını da satıp Augusta'ya taşınmasıyla açıkça en son derecesine vardı. Artık Jeeter'e ne bir yıllık çalışmanın karşılığı üçte iki pay vardı; ne de yiyecek, enfiye, ve öteki ihtiyaçlar için Fuller'deki dükkânlarda kredisi. Kaptan John'la birlikte kredisi de gitmişti. Jeeter ne yapacağını bilmiyordu. Enfiyesiz ve yiyeceksiz bir hayat artık yaşanmağa değmez görünüyordu.

Bu zaman içinde, çocukların çoğu evi terkedip Augusta'ya, başka yerlere gitmişlerdi. Jeeter şimdi onların nerelerde bulunduklarını bilmiyordu.

Ada ona onyedi çocuk doğurmuştu. Beşi ölmüş, hayatta kalan on ikisi dört bir yana dağılmışlardı. Hâlâ evde olan sadece Ellie May ile Dude idi. Pearl topu topu iki mil uzaktaydı ama, o Jeeter ile Ada'yı görmeğe eve hiç gelmediği gibi onlar da onu görmeğe hiç gitmemişlerdi. Ölen çocuklar çiftliğin başka başka yerlerine gömülmüştü. Ölümlelerinden sonra toprak sürülmüştü; mezarları işaretlenmiş olmadığı için, bir gün bulmak gerekse nerede aramak doğru olacağını kimse bilmezdi.

Dude ile Ellie May sayılmazsa, bütün çocukları evlenmişti. Tom'un yerini biliyorum sanıyordu ama emin değildi. Fuller'deki dükkânlarda, en büyük oğlu Tom'un komşu ilçede yirmi mil kadar uzaklıkta bir yerde bir travers atölyesi işlettiğini duymuştu.

Ötekilerin bir çoğunun nerede olduklarına dair kimsenin en küçük bir fikri yoktu, sağ olup olmadıklarını bile bilmiyorlardı. Evi en son terkeden Lizzie Belle olmuştu. Augusta'nın oralarda ırmağın öte yakasında bir pamuk fabrikasında çalışacağını söyleyerek yıllarca önce ayrılmıştı. Horsecreek Vadisinde on tane, belki daha çok pamuk fabrikası vardı, ama o hangisinde çalışacağını söylememişti. Jeeter'e kızının hâlâ

orada olduğunu, evlendiğini, şimdiye kadar yedi çocuğu olduğunu söylemişlerdi. Ne Ada ne de kendisi ondan hiç mektup almadıkları için bunun da doğru olup olmadığını bilmiyordu.

Jeeter'in kimi zaman da bütün çocuklarından ayrı olduğu için yalnızlık duyduğu, hiç olmazsa birkaçının kendisini görmeğe gelmelerini ya da mektup yazmalarını aradığı olurdu. Acaba onlar mektup gönderdiler de benim elime mi geçmedi, bu olabilir mi diye kafa yorardı o zaman da. Tütün yolunda köy postası yoktu; Jeeterse bir posta kutusu edinemişti ama, kaç kere, bir gün Fuller'deki postaneye gidip kendisine Lizzie Belle'den, Clara'dan, Tom'dan ya da ötekilerin birinden mektup olup olmadığını soracağını söylemişti. Onlardan mektup gelse bile, okutmak için birini bulmak gerekeceğini biliyordu, çünkü ne kendisi ne de Ada okuma yazma öğrenmişlerdi. Postaneden mektup sormayı ilk düşündüğü günden bu yana Fuller'e yüzlerce defa gitmişti de yine bunu bir türlü yapamamıştı.

Bir gün de Burke ilçesine varıp Tom'u göreceğini umuyordu. Yıllardır oraya bu yolculuğu tasarlıyordu ama ilkin otomobilin eskiliği yola çıkmasına engel olmuştu, sonra da havaların bozuk gitmesi, çamurlu yollar bu işi geri bırakmıştı.

Tom'u görmek için yapmayı tasarladığı yolculuktan iki maksadı vardı: Biri, oğlunu görmek, konuşmak istiyordu, tabii; ama asıl sebep ne kadar yoksul olduklarını, Ada ile kendisinin enfiye ile yiyeceğe nasıl ölesiye muhtaç olduklarını görünce Tom'un ona her hafta biraz para göndereceğine inanması idi. Fuller'deki dükkânlarda işittikleri doğruysa, Tom ona haftada bir kaç dolar verebilecek durumdaydı. Tom'un eli altmış katırı, bunun iki misli öküzü olduğu, demiryollarına sattığı traverslerden bir hayli para kazandığı herkesin ağzındaydı. Jeeter bunu Fuller'de birçok defalar duymuştu; neden doğru olmasın diyordu. Nekadar yoksul olduklarını söyledikten sonra Tom'un Ada ile ona yardımı reddetmiyeceğine inanıyordu. Kışın geçtiği şu günlerde Jeeter bu yolculuğu bu yaz bir gün yapabileceğini umuyordu. O zaman yollar çamursuz, günler çok daha uzun olacaktı.

Kış geçip te ilkbaharın yavaş yavaş kendini belli etmesi Jeeter'in üzerinde her zamanki etkisini yapmıştı. Şubat sonunun bu ılık günleri ondaki toprağı sürme arzusunu bir daha uyandırmıştı. Her yıl bu mevsimde toprağı sürmek, Fuller'deki tüccarlardan borca pamuk tohumu ile gübre almanın yollarını bulmak için yeniden gayrete gelirdi. Teşebbüsleri on metelik kredi bile istese kimsenin yüz vermemesiyle sonuçlanırdı daima. Yine de her ilkbahar çiftliğin şurasında bir tarlanın burasında bir tarlanın otlarını yakıp toprağı onlardan kurtarır, böylelikle birinin emanet bir katırla borca biraz tohum, biraz gübre vermesi halinde toprağı sürebilmek için hazırlıklı bulunurdu. Altı yedi yıldır her ilkbahar bu hep böyle olmuştı.

Onda, dedelerinden geçmiş, çiftçilikte uğradığı bütün o felâketlerin söküp atamadığı bir toprak sevgisi vardı. Bütün hayatını burada Lester arazisinin küçük bir parçasında geçirmişti; bunun kanun karşısında kendi malı olmadığını iyice bildiği halde bu topraktan ayrılmak zorunda kalacak olursa ölecekmiş gibi gelirdi. Başka birinin çiftliğinde ortak çalışmak fırsatını verseler bile gidip burdan başka bir yerde yaşamayı aklından dahi geçirmezdi. Augusta'ya taşınıp pamuk fabrikalarında çalışması da imkânsızdı. Öteki yarıcı çiftçilerin fabrikalara taşınıp durmalarının Jeeter üzerinde asla herhangi bir etkisi olmamıştı. Pamuk fabrikalarında çalışmak bazı kimselere hoş gelebilir derdi. Ama kendisine gelince, toprağı bırakıp gitmektense aklıktan ölmeyi tercih ederdi. Yedi yılda bu konudaki görüşlerinde hiçbir değişiklik olmamıştı; değişiklik sayılırsa, sadece, her ne pahasına olursa olsun bulunduğu yerde kalmak kararı eskisinden çok daha kuvvetlenmişti.

Lizzie Belle'in arkasından, Ada da Augusta'ya taşınmak istediğini söylemişti. Ama Jeeter onun ileri sürdüğü sebepleri bile dinlememişti. Hiçbir zaman bu toprakları bırakıp bir fabrika kasabasında yaşamayı arzu etmemişti.

Başını sallıyarak:

"Şehirlilik Tanrı nimeti değil." demişti. "İçinde toprak kokusu olan bir insanın alnına yazılan Augusta'nın bir fab-

rikasında yaşamak değildir. Bazı insanlar için bu hoş bir şey olabilir, ama Tanrı benim için böyle bir şeyi aklından asla geçirmedi. Beni hayata bu topraklar üzerinde başlattı, ben de bırakıp gitmiyeceğim. Ömrümü bir fabrikaya tıklararak geçirecek olsaydım kafası kesilmiş tavuğa dönerdim.”

Ada hiddetle:

“Sersem ihtiyarlar gibi konuşmasana. Fabrikalarda yaşamak burada tütün yolunda kalıp aklıktan gebermekten bin kat iyidir. Orada bana yetecek kadar enfiye alabilirim. Buradaysa ilâç için bile yok.”

“Tanrı niyet etti, verecek. Hemen şimdiden hazırlanıyorum Bereketine kavuşmaya. Umuyorum ki nerdeyse gelir. Tanrı bizi burada aklıktan ölmeye bırakmaz. Pek yakında bize biraz enfiye ile erzak gönderecek. Ömrüm boyunca Tanrı korkusu içimden eksik olmadı, artık ıstırap çektirmiyecektir bana.”

“Bekle görürsün! Ölmez sağ kalırsan bugün ne isen kırk yıl sonra da adam olamıyacaksın. Çocuklar bile senden akıllı çıktı. Büyür büyümez gidip fabrikalarda çalışmadılar mı? Burada elleri kolları bağlı; ağızlarına, boş kursaklarına senin bir lokma atmanı bekleyip oturmadılar akıllılık ettiler. Senin konuşmaktan başka bir iş yapmıyacağını biliyorlardı. İhtiyar olmasaydım ben de hemen şimdi fabrikaya gider, beş on sent kazanırdım.”

“Tanrı beni ölçüye vurmak için bana her türlü sefaletini gönderiyor. Benim için çok büyük bir şey yapmağa niyetleniyor olmalı, çünkü beni hiç şüphe yok çok ağır bir denemeden geçiriyor. Galiba benim kendi akrabalarım tahammül edip edemiyeceğime, şeytanla mücadeleye dayanıklı olup olmadığımı bakıyor.”

Ada: “Hım!” demişti. “Elini çabuk tutup birşeyler yapmazsa iş işten geçmiş olacak. Oyalanacak kadar olsun enfiyem olmadığı zaman zavallı midem bütün gün beni ıstıraptan kıvrandırıyor.”

VIII

Jeeter kum tepelerinde kendisine günde birkaç sent geti-

recek bir iş bulamıyordu. Yirmi mil sağa da gitsen sola da gitsen adam tutabilecek bir tek çiftçi yoktu. Çünkü çiftçilerin çoğu Jeeter'in durumundaydı, bir kısmı ise daha bile kötü durumdaydı; tütün yolu yakınlarında onlara iş verecek ne bir kereste fabrikası, ne de yağ yapımevi vardı. Bütün bu çevrede yalnız kömür deposunda bir iş vardı; ona da Augusta ile Georgia Güney demiryolu yapıldı yapılah Lov girmiş, bırakmamıştı bir daha. Jeeter bu işi Lov'un elinden alsa bile ağırlığına dayanamazdı. Sabahtan akşama kadar kocaman demir vagonetleri doldurmak, bunları lokomotiflerin kömür vagonlarına boşaltıldığı yığının ta kıyısına kadar sürmek için, kuvvetli bir sırtla daha kuvvetli kollar isterdi. Lov yapa yapa alıştığı için çalışabiliyordu. Demiryolları Jeeter'i işe alsa bile Jeeter'in şu düşkünleşmiş vücuduyla bu ağır işe kalkışması budalalık olurdu.

Jeeter'i ayakta tutan, Tom'u bulacağı umuduydu. Tom'un ona bir miktar para vereceğinden umutvardı, ama bu inancının arkasında, bir takım elbisesi olmadan mezara gireceği korkusu yatıyordu. Tulumu içinde ölmek korkusu onda gitgide bir dehşet halini almıştı.

Ada da bahseder dururdu ölümlük bir elbise almaktan. İpekli bir elbise istiyordu; renginin kırmızı ya da kara olmasının pek önemi yoktu ama boyu mutlaka modaya uygun bcyda olacaktı. Bu iş için yıllardanberi sakladığı bir elbisesi vardı var olmasına; ne var ki bu elbisenin tam uygun uzunlukta olamayabileceği korkusu durmadan içini kemiriyordu. Bir yıl bakıyordunuz şu uzunluktaki elbise moda oluyordu; ertesi yıl bakıyordunuz -sebebine akıl sır ermez- birkaç santim uzatılıyor ya da kısaltılıyordu. Bu değişmelere ayak uydurması imkânsızdı. Bu yüzden, kıyıda bir elbisesi hazır beklediği halde, öldüğü zaman modaya uygun ve o günlerde geçen cinsten yeni bir elbise alacağına dair Jeeter'den söz koparmağa çalışıyordu.

Ada bugün yarın öleceğine inanıyordu. Sabahları uyanıp da kendini hâlâ sağ görünce şaşır kalırdı çoğu zaman. Bir deri bir kemik vücudunu kemire kemire bir sıkımlık can bırakmıştı pellagra. Kocamış büyükananın da pellagrası vardı

ama nedense ölmüyordu. Zayıf vücudu gün günden hastalıkla pençeleşiyor, ama derisinden ve etlerinden yavaş yavaş canın çekilmesi bir yana, yine de kimse şu gün ölür artık diye kestirip atamıyordu. Şimdi otuz beş kilo ancak geliyordu; zamanında kapı gibi kadındı, yirmi yıl önce doksan kilo geliyordu oysa. Jeeter ona ölmedi gitti diye kızıyor, elinde gördüğü yiyeceği çekip alıyordu. Bununla birlikte o şimdi de eskisi gibi aç kalmamanın yolunu bulmuştu. Nasıl? kimse bilmiyordu. Kimi zaman yapraklar, kökler kaynatıyor, kimi zaman da tarlalardaki yabani otları, çiçekleri yiyordu.

Jeeter kendi cenazesi için şimdiden kesin talimat vermişti. Tasarılarının yerine getirilmesinin önemini, gerekliliğini hem Ada'nın hem de Lov'un kafasına iyice sokmuştu. Ada'dan daha çok yaşayacağını umuyordu; ama ne olur ne olmaz, bir otomobil kazasında ölecek olursa kendisine bir kat elbise satın alacağına dair Ada'dan söz almıştı. Bunu yapamazsa Fuller'e gidecek, tüccarın birinden kocası için eski elbiselerinden birini istiyecekti. Lov da ayrıca yemin etmişti, Jeeter'in, tulumuyla değil, bir kat elbiseyle gömülmesine dikkat edecekti.

Yalnız, Jeeter'in ölümü ile ilgili, elbise kadar önemli bir şey daha vardı.

Jeeter'in fareden ödü kopardı. Bütün ömrünce onlarla bir arada yaşamış, insanların huylarını sularını öğrendiği gibi farelerinkini de az çok öğrenmiş bir insan için bu tuhaf bir şeydi. Fareden nefretine gençliğinde babasının ölümünde başlarına gelen bir alay sebeb olmuştu.

İhtiyar Lester şimdi Jeeter'in oturduğu evde ölmüş, ertesi günü gömülmüştü. Öldüğü gece Jeeter ile dostları ölüyü beklerlerken içlerinden biri hep birlikte Fuller'e gidip Coca-Cola ve tütün almayı teklif etmişti. Hem sabaha kadar oturacaklardı, hem de birşeyler içmek, biraz tüttürmek ihtiyacını duymuşlardı. Jeeter de içlerinde olmak üzere Fuller'e hepsi gitmek istiyorlardı, ölüyü mısır anbarına koyup kapısını kilitlediler. Çiftlikte kilitli tutulabilen, konulan bir şeyin sonradan eldeğmemiş olarak bulunabileceği biricik yer mısır an-

barı idi. Zenciler olsun, beyazlar olsun geceleri Lester'lerin evine girmeye, ortada bulduklarını alıp götürmeye dadanmışlardı. Evin hiçbir kapısı, kilit yüzü görmemişti, yalnız anbar kapısının kilidi vardı. Cesedi anbara koyup kapısını kilitlemişler, anahtarını sakladıktan sonra Coca-Cola ile tütün almak için Fuller'in yolunu tutmuşlardı.

Eve üç dört saat sonra dönmüşlerdi. Arabalardan katırları çözüp sabaha kadar dinlensinler diye tekerleklerle bağladıkları gibi gidip anbarın kapısını açarak tabudu kaldırmışlar, yeniden eve taşımışlardı. Ondan sonra da tabudu seyredip Coca-Cola ve sigara içerek, tütün çiğniyerek sabahı bulmuşlardı.

Ertesi gün öğleden sonra cenaze töreninde tam **tabut** mezara indirilmek üzereyken ailesi ile dostlarının rahmetliyi son bir defa görebilmeleri için tabutun kapağı kaldırılmıştı. Kapak çevrilip iyice açıldığı sırada kocaman bir anbar faresi dışarı atlıyarak korulukta gözden kaybolmuştu. İçlerinden biri, tabut anbarda kilitliken alt yanda kemirilerek açılmış bir delik bulmuştu da farenin nerden girdiğini meraktan kurtulmuşlardı.

Birer birer sıra ile hepsi tabutun yanından geçerlerken, her sırası gelip ölüye bakanın yüzünde tuhaf bir ifade beliriyordu. Jeeter tabutun yanına seğırtip bakınca bir de ne görsün: fare babasının yüzünün ve boynunun sol yanını hemen hemen yemiş bitirmişti. Jeeter hemen kapağı kapatıp tabutu mezara indirtti. O günü hiç aklından çıkaramıyordu.

Şimdi kendi ölümü her gün biraz daha yaklaştıkça, Jeeter cesedinin anbara konmaması ya da fare girebilecek bir yere bırakılmaması için tenbih üstüne tenbih ediyordu. Lov cesedine fare dokunmamış olduğunu gözleriyle görmeden gömdürmiyeceğine dönmemesine söz vermişti.

Jeeter kaç kere:

"Farelerin yanıma girebileceği yere tabutumu bırakmıyacağına baan yemin et." demişti. "Ulu Tanrının huzurunda diyorum ki, bir ölüye yapılması yakışık alacak iş değil öylesi. Bu hal babamın başına geldi diye o gün bugün içim hep cız eder. Tanrının huzurunda diyorum ki, ben de cansız, elim

kolum oynamaz halde yatarken aynı şeyin başıma gelmesini istemem.”

Lov da: “Sen hiç tasalanma.” diye cevap vermişti. “Seni ölür ölmez bir çukur kazıp gömeceğim. Ertesi günü bile beklemem. Ölmenle toprağa girmen bir saat bile sürmez. Cesedinden ayırmam gözümü. Sen hiç merak etme.”

“Tabutumu o körolası mısır anbarına koyma da ne yaparsan yap, Lov. Dört beş yıldır mısır koymadığım için fare kalmamıştır orada ama mısır konmadığına emin olmak için şimdiki yerlerinden gelip gelip bakarlar. Anbara mısır koymadığım için bana öyle içerlemişler ki çekip gitmeden önce katır koşumu filân olmasına bakmadan ne buldularsa hepsini yemişler. Nerede görsem sopayla kafalarını ezerdim, yine de ikide bir anbara gelip bakmalarının önüne geçemedim. Geçenlerde birkaç mısır koçanı alayım diye girmiştım, dışarı çıkmama vakit kalmadan bir tanesi bacağıma ısırıldı. Anbara onlar yesin diye bir dirhem mısır koymadığım için bana adamakıllı bir ceza vermek istemiş olacaklar mutlaka.”

Ada da söz vermişti cesedini bu kadar nefret ettiği farelerin içine orta yere bırakmayacaklarına. Ama Jeeter onu Lov’a yaptığı kadar istelemiyordu, çünkü Ada’dan çok yaşıyacağına inanıyordu.

Ada her haliyle Jeeter’den önce öleceğe benziyordu. Bütün dişleri dökülmüştü; sekiz yaşındanberi enfiye çığnerdi. Enfiyesiz kalmamak arzusundan başka bir endişesi de ölmündendi. Öldüğü zaman modaya uygun bir elbisesi olmaya bileceği düşüncesi onu gece gündüz rahatsız ediyordu. Zamanı gelince Jeeter’in bunu temin edeceğine hiç güveni yoktu. Ne olur ne olmaz, modaya daha uygun bir başkasını almazlarsa onu kullanırlar diye eski elbisesini bu yüzden sandığa kaldırmıştı.

“Kızlarımın nerede oturduklarını bilsem, ölürken giymek için bana modaya uygun bir elbise alırlardı herhalde.” derdi. “Lizzie Belle ihtiyar anacığını pek severdi. Nerde olduğunu bilsem elbise almak için bana elini uzatacağına eminim. Biraz da Clara yardım ederdi. Dağınık saçlarımı tarayıp önüme temiz bir önlük taktım başıma da şapkamı geçirdim mi

“ne güzel oldun” derdi. Ötekiler yardım etmek isterler mi istemezler mi bilmiyorum. Görmiyeli yıllar var çünkü; yüzlerini bile unuttum. Adlarını bile eksiksiz hatırlıyamadığım oluyor bazı bazı.”

Jeeter de:

“Lizzie Belle fabrikada belki çok para kazanıyordur.” derdi. “Onu bulsak, çağırsak belki bir ara gelir, bize biraz para da getirirdi. Eminim Bailey biraz enfiye ile erzak getirirdi; ama bulmak mesele. Bailey öğullarımın en iyisiydi. Daha küçücükken bana iyi davranırdı. Ötekiler gibi akşam yemeğine sakladığımız pancar pekmezinin hepsini aşırmağa kalkmazdı. Tanrı bilir, kimbilir nerelerde büyük bir tüccar olmuştur şimdiye. Tom’la Clara’nın evi yalınayak terketmelerinden sonra, onlar gibi kış günü yalınayak kalmamak için çok para kazanacağını söylerdi hep.”

Söz evden kaçan çocuklara geldi mi Ada’nın dili çözülürdü. Artık başka şeylerden konuşmak onu ilgilendirmiyordu sanki. Çok zaman Jeeter’in sorularına cevap vermekle kalırdı; evde yiyecek olmadığı zaman paylardı. Bunun dışında konuşacak şeyi pek olmazdı. Ama Bailey’in, Lizzie Belle’in, Clara’nın, Walker’in, ya da çocuklardan bir başkasının adı geçmeyegörsün, gözlerindeki o boş bakış uçar gider, artık bütün gün onlardan konuşulsun isterdi. Evi terkeden çocuklardan ne bir gelip analarını babalarını yoklıyan, ne de bir haber ileten olmuştu. Hiçbir haber gelmediği için, Ada ile Jeeter onları sağ belliyorlardı. Öldüler mi kaldılar mı? öğrenmenin yolu yoktu.

Jeeter, Ada’ya:

“Ben Burke ilçesine gidip Tom’u göreceğim.” demişti. “Kafama koydum, bir gidip göreceğim, Fuller’de herkes onun gece gündüz ormandan araba araba travers taşıdığını söylüyor. Diyorlar ki, orada kocaman bir travers atölyesi varmış. Söyledikleri doğruysa, şimdi ylıkünü tutmuştur. Bana birkaç para mı vermiyecek. Ne var ki yoksullar kendilerinden yoksul olanlara yardım için bulur buluşturur, neleri var neleri yoksula verirler de zenginler yoksullara zırnık koklatmazlar, kimi zaman bana böyle gelir. Bana kalırsa böyle bu. Böyle

olmamalı gibisine gelir adamın ama, sanırsam, zenginlerin biz yoksullarla oyalanacak vakitleri yok.”

“Tom’u gördüğün zaman, “Anacığının seni çok göreceği geldi.” de. “On yedisi de çocuğum ama en iyisi Tom’dur, dediğimi de söyle. Clara ile Lizzie Belle en iyileriydi sanırsam; ama Tom ile Bailey de oğlanların içinde başta gelirlerdi. Sen gene Tom’a “en iyisi Tom’dur içlerinde” dediğimi söylersin, belki modaya uygun bir elbise alacak kadar para gönderir.”

Jeeter:

“Ama en güzelleri Pearl’dür.” dedi. “Ondaki o güzel sarı saçlar öteki kızların hiçbirinde yok. Soluk mavi gözler desen, onlar da yok. Bizim ailemizde ondan başka sarı saçlı çocuk görülmemiştir. Saçlarının sarı olması ne tuhaf değil mi, Ada?”

Ada: “Pearl benim gözbebeğimdir.” dedi. “Keşke arasına beni görmeğe gelse. Geçen yaz Lov’la evlenip gidele beri görmedim.”

“Tom’dan biraz para istiyeyeceğim. Fuller’liler onun şimdi adamakıllı zengin olduğunu söylüyorlar.”

“İhtiyar anasına ölürken giyeceği, modaya uygun bir elbise almasının çok hura geçeceğini söylemeyi de unutma e mi. Eminim ki böyle küçük bir şey için beş on kuruştan kaçınmaz.”

“Görünce ben söylemesine söylerim, ama nasıl karşılar, orasını bilmem. Olur ki, bir karısı, bir alay çocuğu vardır onun da eline bakan. Ne de olsa, belki verir yine de.”

“Tom’un çocukları var mıdır dersin?”

“Herhalde birkaç tane vardır.”

“Onları görmeyi öyle isterdim ki. Şurda burda sürü sepet torunlarım var mutlaka, var, var. Evden uzakta bunca oğlum, kızım var, elbette torunlarım da vardır. Tom’u görebilsem, ötekileri görmesem de o kadar koymıyacak bana. Görür gibi oluyorum, bir yerlerde muhakkak torunlarım var.”

“Lizzie Belle ile Clara’nın da bir yığın çocukları olmuştur, sanırsam. Çocuk çocuk der dururlardı. Fuller’de, Lizzie Belle’in bir hayli çocuğu olduğunu söylüyorlar. Bunları nasıl

oluyor da benden çok onlar biliyorlar anlamıyorum. Çocuklarımı en iyi ben bilmeli değil miyim?"

"Tom'a söyleyen belki buraya beni görmeğe çocukları da getirir. Sen ona torunlarımı görmek istediğimi söyle, belki razı olur getirmeğe."

Ada Tom'un çocukları getirip göstermesinden birçok defalar bahsetmişti. Jeeter ne zaman Tom'un travers atölyesinin bulunduğu Burke ilçesine gitmekten söz açsa Ada dediklerini Tom'a söylemeyi unutmamasını hatırlatırdı. Ama Jeeter'in yola çıkabileceği yoktu, Ada'da da torunlarını görebilmekten bahsetmek hevesi yıldan yıla azalır oldu. Jeeter bir türlü yola çıkamadı. Daima, yarın gideceğim diyor, ama son dakikada geriye atıyordu.

Hemen her gün Jeeter sözüm ona bir yere gitmeğe kalkıştırdı. Fuller'e gidecek olurdu, Mc Coy'a gidecek olurdu; Augusta'ya gidecek olurdu; ama hepsinde de gideceğim der der gitmezdi. Ada'ya, ertesi sabah erkenden Mc Coy'a gideceğini söylemişse geceleyin, son dakikada cayar, Fuller'e ya da Augusto'ya gitmeğe karar verirdi. Çok zaman, eski pamuk tarlalarına gelince durup dolaşmadan edemezdi, kahverengi uzun süpürge otlarını seyretmeden edemezdi, akli başka bir şeye dalar giderdi. Sazlıklara doğru yürüdüğü zaman bilin ki yatıp bir şekerleme kestirecektir. Augusta'ya götürdüğü odunları nasıl olup da kesebildiği şaşılacak iştir. Bir yük karamşeyi kesmek bazan onu bir hafta oyalarlı.

Tam bugünlerde böyle fikrini sık sık değiştirten sebep yeni mevsimin başlamasıydı. Artık her gün, havadan, yanan otların, çalıların kokusu eksik olmuyordu. Hattâ ta uzaklarda bazı tarlalar sürülüyordu, millerce uzaklıktan burnuna yeni aktarılan toprak kokusu geliyordu. Başkalarının farkına bile varmadıkları yeni aktarılmış toprak kokusu, kimsenin duyamıyacağı bir kesinlikle Jeeter'in burun deliklerini buluyordu. Bununla içinde hemen gidip eski pamuk tarlalarını yakmak, pamuk ekmek arzusunu uyandırıyordu. Başkaları dört bir yanda bu işe başlamışlardı; gelgelelim, Jeeter hadi uğraştı didindi borç katır buldu diyelim; peki ya tohum ile gübre satılacak krediyi bulmak için kimin kapısını aşındı-

racaktı. Fuller'deki tüccarlar onun yalvarmalarını o kadar çok dinlemişlerdi ki daha kapıdan adımını atar atmaz ne isteyeceğini bilirler, söze başlamasına vakit bırakmadan başlarını sallarlardı, ardlarından gelmemesi için içerlere kaçarlardı. Ne yapmalı, bilmiyordu.

Jeeter bir insanın aklına gelebilecek ne varsa hepsini başka güne sonraya atardı ama toprağı sürmeğe, pamuk ekmeye gelince, bunda, herkes kadar sebatlıydı. Her gün hummalı bir şevkle işe koyulur, ödünç alabileceği bir katır bulmak, pamuk tohumu ile gübre için kredi verecek bir tüccar bulmak azmi hiç sarsılmamış olarak akşamı ederdi.

IX

Bessie palas pandıras ayrılışının sabahı Jeeter'lerin evine geldiğinde güneş doğalı ancak yarım saat olmuştu. Bessie giderken, Tanrıya Dude'la evlenmeme müsaade etmesi için yalvarmağa eve gidiyorum demişti. Jeeter onun bir daha yakında geleceğini ummamıştı.

Avluyu geçip Dude'a seslene seslene ön kapıdan girdiğinde, görünürde kimseler yoktu.

"Dude - Dude sana diyorum!" diye bağıırıyordu. "Nerde-sin Dude?"

Jeeter onun sesini duyduğunda yataktan yeni kalkıyordu; bir sandalyeye oturup ayakkabılarını giyerken Bessie yatak odasına girdi.

Uykulu uykulu:

"Dude'tan ne istiyorsun Bessie?" diye sordu Jeeter. "Dude'u ne yapacaksın?"

Bessie odanın içinde dört dönüp yataklara baktı. Jeeter'lerin hepsinin sığıştıkları üç yatakları vardı. Birinde Ada ile Jeeter yatıyordu, birinde Ellie May ile büyükana; öbüründe de tek başına Dude yatardı.

Ellie May gürültüyle uyanıp gözlerini oğuştura oğuştura yatağında doğruldu. Bessie Dude'un yatağındaki yorganı çekip aldı, sonra çatısı çökmüş olan bitişik odaya daldı. Bura-

sı da yatakodası idi, vaktiyle çocukların hemen hepsi burada yatarlardı; damının bir kısmı yıkıldığı için şimdi kullanmıyorlardı. Enkazla doluydu.

Bessie dönüp geldi Ada'nın yatağının altına baktı. Jeeter: "Sabah sabah Dude'u ne yapacaksın, Bessie?" diye sordu.

Bessie Jeeter'in sorusuna da cevap vermedi. Hiç durmadan, avazı çıktığı kadar Dude diye bağırarak mutfağa koştu.

Jeeter ayakkaplarını bağlayıp tulumunu giydiği gibi onun ardından arka avluya çıktı. Kalıbı bozulmuş siyah fötr şapkası başındaydı; sabahleyin ilk iş olarak şapkasını başına geçirir, gece soyunurken de en son olarak şapkasını çıkarırdı da.

Dude kuyudan kovayla su çekmekteydi. Daha kovayı eğip bir yudum su içmesine kalmadan Bessie yanına vardı. Kollarını boynuna dolayıp onu heyecanla yüzünden öptü. Dude önce kurtulmak için çırpındı ama Bessie olduğunu anlar anlamaz gülümseyerek kollarını onun beline doladı.

Jeeter iyice sokulmuş onları seyrediyordu. Derken, Bessie başındaki tarağı çıkarıp Dude'un siyah, kirpi dikenini gibi sert saçlarını taramağa, elleriyle yatırmağa başladı. Dude'un kaba, sert saçları vardı, ne kadar taranıp fırçalansa yine de dimdik dikilirdi. Bazan başını bir kova suya daldırıp çabucak tarayarak bir kaç dakikalık yatırmanın yolunu bulurdu; ama kurumağa başlar başlamaz sanki yaylı imişler gibi dimdik dikilirlerdi gene. Domuz kılı gibi saçı vardı.

Jeeter. "Ben ömrümde bir kadın vaizin körpe bir delikanlıyla koklaştığını görmemiştim." dedi. "Dude'tan ne istiyersun bunları yaptırtıyorsun Bessie? Dün ön sundurmada yaptığınız gibi kucak kucaga, birbirinizi okşuyorsunuz."

Bessie Dude'la Jeeter'e gülümsiyerek baktı. Kuyunun parmaklığına yaslanıp saçlarını arkaya attı. Sabahleyin saçlarına firkete takmağa bile bakmamıştı.

"Dude'la ben evleneceğiz." dedi. "Tanrı onunla evlenmemi söyledi. Tanrıya sordum, O da bana: "Bessie Hemşire, Dude evlenmeni münasip gördüğüm adamdır. Sabahleyin erken kalk, Lester'lere git, başka hiçbirşeye bakmadan Dude ile evlen." dedi. Dün gece bana böyle dedi, yatakta dua ederken

bu kelimeleri kulağımla duydum. Bu yüzden ben de gün doğar doğmaz yataktan kalkıp bütün hızımla koşarak buraya geldim, çünkü Tanrımız tasarılarının yerine getirilmesinin geciktirilmesinden hoşlanmaz. Dude'la hemen şimdi evlenmeyi istiyor."

Dude koruluğa kaçıp saklanmanın yolunu düşünüyormuş gibi sinirli sinirli çevresine bakındı. Bir önceki akşam Bessie evlenmekten ilk söz açtığı zaman onunla evine gitmeğe ne kadar iştahlı olduğunu unutmuş gitmişti.

Jeeter:

"İşitiyor musun, Dude?" dedi. "Bessie Hemşire ile evlenmeye var mısın?"

Dude: "Hadi be." dedi. "Ben yapamam öyle şey."

Jeeter: "Neden yapamazmıydın?" diye sordu. "Keyfini kaçıran bir şey mi var? Daha erkek mi olmadın?"

"Belki oldum, belki olmadım. Ben onunla bu işi yapmaktan korkarım."

"Neden be Dude." dedi babası. "Bunda korkacak ne var. Bessie senin canını acıtacak değil. Sana ne yapılır ne yapılmaz bilir o. Bessie Hemşirenin kocası vardı daha önce. Şimdi dul. Erkeklerle nasıl davranılacağını ondan sorsunlar."

Bessie kollarını Dude'un boynuna dolayp, beline sarması için de Dude'un kollarını kendine doğru çekerek:

"Hiç canını acıtmıyacağım Dude." dedi. "Neden korkasın. Benim, kızkardeşin Ellie May'den, annenden ne farkım var. Kadınlar erkeklerini hiç korkutmazlar. Benimle evlendiğine sevineceksin çünkü ben erkeklerle iyi davranmasını bilirim."

Ada Jeeter ile Dude'u dirsekliyerek kendine yol açtı. Bessie'nin ne istediğini duyunca saçını örmeğe bile bakmamıştı. Dude ile Bessie'nin yanında durdu, ikiye ayırıp iki omuzundan öne salıverdiği saçlarının bir yandakini örüp ucuna ip bağladıktan sonra ötekine başhyaraktan. Bessie kadar heyecanlıydı o da.

"Bessie." dedi. "Dude'a sık sık ayaklarını yıkattır yoksa yorganların kir içinde kalır. Bazan bütün kış bir kere olsun yıkanmadığı için çarşafı öyle bir kirletir ki nasıl edip temizleyebileceğini bilemezsin. Dude da tıpkı babası gibi çapa-

culdur. Çoraplarıyla yatmasını babasına öğretinceye kadar çektiğimi ben bilirim, başka türlü çarşafı temiz tutamıyordum ki. Yıkanmak nedir bilmezdi. Dude da galiba babası gibi olacak, onun için sen de Dude'a geceleri çoraplarını çıkarttırmazsan iyi edersin herhalde."

Ellie May de evden çıkmış, kuyunun başında neler olup bittiğini görüp işitmek için bir çinçileği ağacının ardında durmuştu. Büyükana da avludaydı; kendisini görüp kovan olmasın diye, evin köşesinden gözetliyordu.

Ada çekine çekine:

"Belki Dude ile sen bana modaya uygun bir elbise alırsınız." diye hatırlattı. "İkiniz de biliyorsunuz, ölürken giymek için tam moda olan uzunlukta bir elbise için yanıp ölüyorum. Bunu Jeeter'in alacağından çoktan ümidimi kestim. Almaya-
cak zamanında."

Hepsi kuyunun başında durmuş, birbirlerine bakıyorlardı. Jeeter Dude ile göz göze gelince Dude başını eğip yere baktı. Ne düşüneceğini bilmiyordu. Evlenmek istiyor; gelgelelim Bessie'den korkuyordu. Kendinden şöyle böyle yirmi beş yaş büyüktü.

Bessie: "Ne yapacağım biliyor musun, Jeeter?" diye sordu.

"Ne yapacaksın?" dedi Jeeter.

"Kendime yeni bir otomobil alacağım!"

"Yeni otomobil mi?"

"Gıcır gıcır yeni bir otomobil. Hemen şimdi Fuller'e gidip alacağım."

Jeeter inanmaz inanmaz:

"Gıcır gıcır yeni otomobil mi?" diye sordu. "Sahiden gıcır gıcır bir otomobil mi?"

Dude'un ağzının suyu akmış, gözleri parlamıştı.

Jeeter:

"Neyle alacaksın Bessie?" diye sordu. "Paran var mı?"

"Sekiz yüz dolarım var. Bu parayı kocam ölürken bıraktı bana. Sigorta parasıydı onun, ölünce aldım. Augusta'da bir bankaya yatırdım. Maksadım bu parayı çok sevdiği dua ve

vaazlara devam edebilmek için kullanmaktı. Ömrüm boyunca, gıcır gıcır bir otomobilim olsun istemiştim."

Jeeter sordu:

"Ne zaman alacaksın yeni otomobili?"

"Hemen şimdi - bugün. Şimdi Fuller'e gidip alacağım. Dude'la ben onu dua ve vaaz etmek için bütün memleketi dolaşırken kullanacağız."

Dude:

"Benim sürmeme müsaade edecek misin?" diye sordu.

"Sen süresin diye alıyorum zaten, Dude. Aklımıza esti mi sen gaza bas çekelim gidelim diye alıyorum."

Jeeter:

"Bütün bu dolaşmaları, vaazları, duaları ne zaman yapacaksınız?" dedi. "Bunlardan önce mi evleneceksiniz, sonra mı?"

"Hemen evleneceğiz." dedi Bessie. "Şimdi yayan Fuller'e gidip yeni otomobili alacağız, ondan sonra da otomobile atlayıp belediye evlenmeğe gideceğiz."

Jeeter şüphe ile:

"Evlenmek için ilçeden müsaade alacak mısınız, yoksa nikâhsız öylece mi yaşıyacaksınız?" diye sordu.

"Evlenme cüzdanı alacağım tabii." dedi Bessie.

Jeeter hatırlattı:

"Evlenme cüzdanı almak iki dolara patlar. Var mı iki doların? Dude'ta yok. Onun hiçbir şeyi yok."

"Dude'tan on para istemem. İşin o yanını bana bırakın. Bankada sekiz yüz doların var, ayrıca biraz da kendimde var. Böyle hallerde işe yarar diye paramı sakladığıydım. Bu işin olmasını taa ne zamandır bekliyordum.

Birkaç dakikadan beri kuyuya taş atmakta olan Dude birdenbire durdu, Bessie'ye baktı. Doğrudan yüzüne bakıyordu, mağara ağzı gibi iki yuvarlak deliği görünce dudaklarında hafif bir gülümseme belirdi. Bu burunu daha önce çok görmüştü ama bu sefer delikler gözüne her zamankinden daha büyük ve yuvarlak görünüyordu. Bir çiftenin namlularından içeri bakılıyormuş hissini her zamankinden çok veriyordu, Dude kendini tutamayıp güldü.

Bessie kaşlarını çatıp:

"Neye gülüyorsun Dude?" diye sordu.

Dude:

"Burnundaki şu iki deliğe." dedi. "Burnunun ucu böyle kayıplara karışmış kimse görmemiştin hiç."

Bessie'nin yüzü kireç gibi oldu. Apaçık duran burun deliklerini elinden geldiği kadar saklamak gayretiyle başını eğdi. Burun hususunda çok alıngandı ama, nasıl, ne yolla düzeltmeli bilemiyordu. Doğduğunda burun kemikleri yoktu, aradan geçen kırk yıla yakın zamanda da hâlâ çıkmamıştı. Elleriyle yüzünü kapattı.

Gözlerinin ucundaki yaşları silerek:

"Bu yaptığın ayıptır, Dude." dedi. "Yüzümü değiştirmek benim elimde mi, sen söyle. Kendimi bildim bileli hep böyleyim. Bundan sonra gelişip büyüyeceğini de hiç sanmam."

Dude ayakkabısının burnuyla kumları kazmağa başladı, gülmeğe çalıştı. Ama Bessie'nin yüzüne bakıp gülümseyivermesi gibi birdenbire kesti gülmesini, kendi kendine adama-kıllı içerledi. Gülmekten birdenbire vazgeçmesinin sebebi yeni otomobili hatırlamasıydı. Bessie yepyeni bir otomobil alacak olduktan sonra suratı nasıl olursa olsun. Otomobilden inmeyecek olsun da Bessie isterse varsın Ellie May gibi tavşan dudaklı olsun, kabulüydü. Hiç kullanmamıştı yeni otomobili; yeni otomobil kullanmayı, akla gelebilecek ne varsa hepsinden çok istiyordu.

Ezile büzüle:

"Kötü niyetle yapmadım." dedi. "Vallahi kötü bir niyetim yoktu. Burnun nasıl olursa olsun ben metelik vermem."

Bessie yeniden gülümsiyerek onun beline sarıldı. Başını kaldırıp baktı bir daha; yüzü o kadar yakındı ki Dude onun solğunu yüzünde duyuyordu. Burnundan içersini görmeğe çalışmaktan vazgeçmişti Dude, kendine yapışık kadar yakın birşeye bakmaktan gözleri rahatsız oluyor, acıyordu çünkü. Bessie'nin burun delikleri de -birbirlerinin içine girmiş kadar yakın durdukları için- yüzünde kara bir lekeden farksızdı.

Kararından caydırmadığını ümit ederek Dude yeniden:

"Yeni otomobili ben kullanacak mıyım, doğru mu diyor-

sun?" diye sordu. "Kullanmama müsaade edecek misin?"

"Bunun için alıyorum otomobili, Dude. Sürüp gitmedik yer bırakmıyasın diye alıyorum ya. Hele bir evlenelim de, istersek hiç otomobilden inmeyiz. Nereye gitmek istersen iste, sana olmaz demiyeceğim. İstersen hiç otomobilden inmeden gez."

"Klâksonu da olacak mı?"

"Herhalde olacak. Yeni otomobillerin klâksonları zaten üzerinde olmaz mı?"

"Belki öyle oluyordur. Ama sen alırken unutma iyi bak, klâksonsuz olmasın. Klâksonsuz olacağına hiç olmasın."

Jeeter:

"Şans dediğin Dude'taki gibi olmalı." dedi. "Ben Ada ile evlendiğimde ziftin pekini aldım. Birkaç eski elbiseden başka hiçbir şeyi yoktu. Ailesi öyle yoksuldu ki un ile sırt derisinden başka yiyecek yüzü görmezlerdi, şimdi bizim şu halimiz nasılsa öyleydiler. Evlenmekle elime bir sürü dertten başka birşey geçmedi."

Ada Bessie'nin yanına gidip kolunu tuttu.

"Mademki bu kadar paran var, Fuller'den bana Dude'la ikiniz bir kavanoz enfiye alırsınız değil mi? Dude'un anacığı için bunu yaparsınız herhalde. Dude oğlum olduğuna göre, ne de olsa bana küçük bir kavanoz enfiye almanız doğru olur. Ama almışken, üç dört kavanoz alırsanız daha çok memnun olurum. Yiyecek olmadığı zaman enfiye zavallı midemin ağrılarını gideriyor."

Jeeter de:

"Kaç zamandır yeni bir tulum ihtiyacım var Bessie." dedi. "İnan olsun, haberim olmadan elbiselerim üzerimden parça parça dökülüverecek diye evden beş on adım uzaklaşmaktan bile korkar oldum. Bana Fuller'den bir yeni tulum alabilirseniz çok memnun olurum."

Bessie Dude'u kuyunun yanından alıp götürdü. Evin ardına dolandılar, kimse görmediği sırada Bessie Dude'un arkasına geçip öyle bir sarıldı ki bırakıncaya kadar Dude boğulayazdı.

"Bana neden böyle yapıyorsun?" dedi Bessie'ye. "Bana kimse böyle birşey yapmamıştı şimdiye kadar."

"Biz seninle evleniyoruz Dude. Bilmiyor musun?"

Dude onun arkasına geçip ensesine baktı, yeniden önüne geldi.

"Yeni otomobili ne zaman alacaksın?"

"Hemen şimdi, Dude. Şimdi doğru Fuller'e gidip alacağız."

Dude yeni bir otomobil kullanma umudunun verdiği heyecanı ömründe başka hiçbir şey için duymamıştı. Şimdiye kadar gördüğü otomobillerin hepsi, Augusta'da zenginlerin kullandığı otomobiller bir yana, hep babasının külüstür otomobilinden farksızdı. Şehirde gördüğü gibi bir yeni otomobili gerçekten kullanacağına bir türlü inanamıyordu. Bir saniye daha kaybetmeden Fuller'in yolunu tutmak istiyordu.

"Hadi yürü." dedi. "Kaybedecek vaktimiz yok."

"Evleneceğimize sevinmiyor musun hiç? Ne iyi olacak değil mi Dude?"

Lester'ler arkalarından ön avluya kadar gelip durdular; evin kögesinden Dude ile Bessie'nin Fuller'in yolunu tutmalarını beklediler. Ellie May yolda yarım mil kadar arkalarından gittikten sonra dönüp eve geldi.

Dude önden yürüyor, Bessie birkaç yüz metre arkasından geliyordu. İlk kum tepesine vardıkları zaman durup Ada ile Lester'in kendilerine bakıp bakmadıklarını anlamak için geriye Lester'lerin evine doğru baktılar. Dude, Fuller'e varmak istiyorsak hadi çabuk ol gidelim diyene kadar Bessie el saladı durdu.

Uzun Fuller yola iki saat kadar sürdü, çünkü Bessie bir çok kereler durup yol kenarında dinlenmeden edememişti. Lester'lerin ordan ayrıldıklarında saat aşağı yukarı ondu, şimdi sıcak bastırmıştı; derin kumlu yolda yürümek, hele Bessie için, güçtü. Bazı yerlerde kumun derinliği yirmi otuz santimi buluyor; bu yüzden Bessie'nin ayakkapları kuma gömülüp kalıyordu. Dude Bessie'nin tekrar yürümeğe başlaması için oturup beklemiyordu asla. Yüzlerce adım ilerde bekliyor, acele etmesi için sıkıştırıyordu.

Dude başlangıçta Bessie kendine yetişebilsin diye yavaş yavaş gidiyordu; ama Fuller'e yaklaştıkça kendini tutamaz oldu. Koşarak yüzlerce metre uzaklaşıyor, sonra Bessie'yle buluşmak için dönüp geliyordu. Bessie olmasa şehre çoktan varırdı ama tek başına orada hiçbirşey yapamazdı ki. Bessie'yi gözden kaybederse onun yeni otomobil almadan dönüp gitmesinden de korkuyordu.

Yola çıktılar çıkalkı hiç konuşmadılar. Bessie, ara sıra sesini çok sevdiği en üst perdeye yükselterekten, kendi kendine bir ilâhi mırıldanıyor, Dude'a hiç lâf atmıyordu. İkisi de konuşamayacak kadar dalmışlardı kendi düşüncelerine.

X

Dude garajın dışında beklerken vitrindeki yeni otomobili seyretti. Bessie içerdeydi. Dude ona içerde girmeyip biraz vitrine bakacağını söylemişti.

Bessie içerki odadan birisi çıkıp ta ne istediğini sorana kadar dükkânın ortasında birkaç dakika bekledi. Derken bir satıcı gelip birşey mi istediğini sordu. Adam Bessie'yi gördüğü anda, kadının burnunda bir anormallik olduğu da gözüne çarpmıştı.

Bessie:

"Yeni bir Ford almaya geldim." dedi.

Satıcı onun burun deliklerine bakmaya o kadar dalmıştı ki ne istediğini tekrarlamasını rica etmek zorunda kaldı.

"Yeni bir Ford almaya geldim."

"Paran var mı?"

Öteki satıcılardan odada kimse var mı diye çevresine bakındı. Onların da bir iyice bakmalarını istiyordu. Bessie'nin burnuna.

"Otomobil alacak param var, sekiz yüz dolardan pahalı değilse."

Adam ilk defa olarak onun taa gözlerinin içine baktı. Kılığına baksan, bir meteliği bile olduğunan inanmak güçtü.

"Nerden buldun bu parayı?" diye sordu.

"Tanrı verir bana. Çocuklarını hiçbir zaman da açık bırakmaz."

"Otuz yıldır buradayım ama bana on para göndermedi. Sen mutlaka göze girenlerdensin."

Satıcı kendi dediğine kendi güldü, yeniden Bessie'nin burun deliklerine baktı.

"Sizin Tanrıya inanınız yok da ondan."

"Sende burakadar para yok, değil mi, ha?"

Bessie etekliğinin cebinden çek defterini çıkarıp gösterdi. Adam bankanın adını, dip koçanına adına yazılı hesap bakiyesini gözden geçirirken Bessie kapıya gidip Dude'a içeri girmesini işaret etti.

Adam :

"O da kim?" diye sordu. "Oğlun mu?"

"Dude Lester o. Tütün yolundaki Lester'leri bilmiyen yoktur. Dude ile ben bugün evleniyoruz. Yeni otomobili alır almaz atlayıp belediyeye gideceğiz, evlenme müsaadesi alacağız."

Satıcı çek defterini Bessie'nin ellerine atıp yazıhanenin kapisına koştu.

"Çabuk buraya gey Harry!" diye seslendi. "Sana görmeğe değer bir manzara göstereceğim."

Satıcıdan daha yaşlıca bir adam yazıhaneden çıkarak yanlarına geldi.

Bir ona bir ötekine bakarak :

"Ne var?" diye sordu.

"Bu kadın şu oğlanla evlenecek Harry, bak sen ne diyeceksin bu işe! Böyle şey gördün mü ömründe?"

Yaşlıca adam Dude'a yaşını sordu.

Dude onaltı yaşında olduğunu tam söyleyecekken Bessie onu arkaya itti.

"Kaç yaşında olduğundan size ne. Ben yeni bir otomobil almak istiyorum, buraya da bu iş için geldim. Buraya gelebilmek için de tam beş mil taban teptim."

Sözünü bitirdiğinde, iki adam birşeyler fısıldaşıyorlardı. Daha yaşlıca olanı Bessie'nin yüzüne baktı, burun yerindeki iki kocaman yuvarlak deliği görünce birkaç adım attı, delik-

lerin içini görmeğe çalıştı. Bessie eliyle burnunu kapattı.

Adam :

“Aman Yarabbim!” dedi.

Satıcı :

“Görmeğe değmez miymiş?” dedi.

“Parası var mı?” diye sordu. Harry adlısı. “Yoksa parası, oyalanma defet gitsin. Köylerden bunun gibi tümen tümen gelirler, hiçbir şey almazlar.

“Augusta Çiftçiler Bankasının çek defteri var elinde. Hesabında sekiz yüz doları olduğunu söylemişti; koçanda da öyle görünüyor.”

“Önce bir telefon edip aslını anla daha iyi. Kimbilir, söylediği doğru da olabilir, yalan da olabilir. Köylülerin kimisi böyle hileli işler yapar arasına. Belki de bir çek defteri bulmuş, kendisi doldurmuştur.”

Bessie'nin burnunu konuşa konuşa yazıhaneye girdiler, kapıyı kapattılar. Satıcı bankaya telefon ettikten sonra tekrar çıkıp Bessie ile Dude'un bekledikleri yere geldiler.

Satıcı :

“Otomobil için kaç dolar gözden çıkardın?” diye sordu.

Bessie : “Sekiz yüz.” dedi.

Harry dirseğiyle satıcıyı dürttü. Yeni bir touring modelinin çamurluğuna yaslanarak :

“Bakın bundan iyisi can sağlığı” dedi. “Sekiz yüz dolarıdır. İsterseniz bugün alıp götürebilirsiniz. Plâka için beklemenize lüzum yok. Önümüzdeki hafta hazır olur. Yeni otomobille, plâkanın Atlanta'dan gelmesini bekleye dururken bir hafta ilçe sınırları içinde istediğiniz yere gidebilirsiniz.”

Birbirlerine göz kırptılar; ne zaman bir satışı oldu bit-tiye getirmek isteseler plâka nizamnamesi hakkındaki bu yalanı kıvırırlardı.

Dude otomobile yaklaşıp klâksonunu birkaç kere çaldı. Sesi hoşuna gitmişti. Bessie'ye bakıp sırttı.

“Hoşuna gitti mi Dude?”

Klâksonu Dude bir daha çaldı :

“Hiçbir eksiği yok ki.”

Bessie otomobili gösterip :

“Bunu alıyoruz.” dedi.

Öteki adam: “Çek defterini görelim.” dedi, Bessie'nin uzatmasına vakit bırakmadan defteri çekip aldı.

Aldığı çek defterinden boş bir çek yırttı, acele acele sekiz yüz dolar yazıp doldurdu.

Adam Bessie'nin fikrini değiştirmesine ya da garajdan çıkıp gitmesine fırsat vermeden imzalatmak için çeki doldurarsun, satıcı gene Bessie'nin burnunun içine bakmağa çalışmaktaydı. Bu yaşına kadar böyle şey görmemişti.

“Buraya imzanı at.” dediler.

“Ben daima imza yerine işaret korum, mecburen.” dedi.

“Adın ne?”

“Bessie Rice Hemşire.”

Adam :

“Kadın vâizsin sanırım, öyle mi?” dedi.

“Hem vaaz ederim, hem dua ederim; ikisi de.”

Ona kalemin ucuna dokundurarak çeke çeke adının ardına bir “X” çizdiler.

“Otomobil senin oldu.” dediler. “Evine kadar bu çocuk mu kullanacak?”

Bessie :

“Bir dakika.” dedi. “Duayı unuttuk gitti. Hepimiz yere diz çökelim, kısa bir dua okuyalım alış verişimiz yapılmasın.”

Adamlardan biri :

“Alış veriş bitti bile.”

Bessie ısrar etti :

“Yoo, hiç de bitmedi. Tanrımız bunu takdis etmedikçe bitmez.”

İki adam onun ısrarına güldülerse de Bessie yere diz çökmüştü bile, Dude da otomobilin yanı başına çömeliyordu. İki adam diz çökmek zorunda kalmamak için Bessie'nin arkasında durdular.

“Ulu Tanrım, bu yeni otomobil alışverişi takdis et diye dua etmek için, böylelikle Dude ile benim yaptıklarınızdan hoşnut kalman için bu garajda biz zavallı günahkârlar diz

çöküyoruz. Bu yeni otomobili, Dude'la ben bu günahkâr memlekette senin adına yapılmasını istediğin işleri yapmak üzere dolaşabilmek için aldık. Alınımıza otomobil kazası yazma ki burnumuz bile kanamasın. Tam senin için, senin dinin için vaaz etmeğe çıktığımız zaman ölmemizi istemezsin değil mi? Burada bu yeni otomobili satan bu iki adamın da senin takdisine ihtiyaçları var, takdis et ki herkese en faydalı şekilde otomobil satabilsinler. Onlar da tıpkı bizler gibi günahkâr insanlar ama eminim ki bile bile günah işlememişlerdir. Onların işlerini takdis etmelisin. Hattâ yeni otomobil en faydalı şekilde nasıl satılır, kendin burada Fuller'de otomobil satsan nasıl satarsın: onlara öğretmelisin. Bizi şeytandai koru, yerimiz cennette olsun. Amin."

İlk ayağa kalkan Dude oldu. Yerinden fırladığı gibi klâksonu uzun uzun altı yedi kere çaldı. İki adam yüzlerinin terini silip Bessie ile Dude'a gülüşerek Bessie'nin önüne geldiler. Bessie eliyle kapayınca kadar burnuna baktılar.

Dude ile Bessie otomobile bindiler. Dude birkaç defa daha klâkson çaldı.

Satıcı :

"Bir dakika." dedi. "İlkin onu iterek dışarı çıkarıp benzin deposunu doldurmamız gerek. Bu durumda çalıştıramazsınız."

Bessie indiyse de Dude klâkson ile direksiyonu bırakmaya yanaşmadı. Yerinde oturdu ve adamlar arabayı ite ite kapıdan çıkarırken direksiyonu idare etti.

Depoya benzin doldurulduktan sonra Dude motoru çalıştırdı, harekete hazırladı. Bessie tekrar binip arka koltuğun orta yerine oturdu.

Satıcı Bessie'ye :

"Şimdi nereye gidiyorsunuz?" diye sordu. "Evlenmeye mi?"

"Belediyeye gidip evlenme müsaadesi alacağız, sonra evleneceğiz." dedi Bessie.

İki adam fısıldaştılar.

"Sen hiç böyle burun gördün mü Harry?"

"Ayıkken, hayır."

“Yüzünden içeri inen şu kocaman yuvarlak iki deliğe bak, yağmur yağarken içeri akmasın diye ne yapıyor dersin?”

“Bilirsem arap olayım. Belki de, su girmemesi için, mantar tıkiyordur. Şiddetli sağanaklarda bunun gibi bir şey yapması şart.”

Bessie öne uzanıp Dude'u dürttü:

“Çek hadi, Dude.” dedi. “Artık burada durmanın yeri yok.”

Dude vitese taktı, gaza bastı. Yeni modele alışık olmadığından gaz ayarı kararınca nasıl yapılır bilmiyordu, araba öyle bir hızla fırladı ki nerdeyse yerden kesiliyordu. İki adam tam zamanında yolun kıyısına kendilerini attılar, yoksa çamurluk çarpacaktı.

Bessie Dude'a belediyeye gitmek için hangi yöne döneceğini gösterdi. Oraya vardıkları zaman Dude, istemiye istemiye otomobilden inip Bessie'nin ardından içeri girdi. Ona kalsa arabada kalıp klâkson çalmak istiyordu; ama Bessie evlenme cüzdanını almak için ikisinin de gitmesi gerektiğini söyledi.

Memurun odası ilk katta koridorun sonunda idi; kapıyı açıp girdiler. İlk kocasıyla geldiğinde gördüğünü hatırladığı karton tabelâ hâlâ kapının üzerinde asılıydı.

“Dude ile evlenmek için müsaade istiyorum.” diye derdini söyledi.

Memur ona bir göz atıp masanın üzerine kâğıdını koydu. Bir kalem verdi, soruların cevaplarını yazmasını işaret etti.

“Yazması da size düşüyor. Ben yazı yazmasını bilmem.”

Memur: “Yazı yazmasını bilmiyor musunuz?” diye sordu. “İmzanızı atamaz mısınız?”

“Hiç öğrenmedim,” dedi.

Adam birşey söylemek üzereydi, başını kaldırıncâ Bessie'nin burnunu gördü. Gözleri faltaşı gibi açıldıkça açıldı.

“Pekâlâ, sizin yerinize ben yazacağım. Ama bu benim ödevim değil, bunu siz kendiniz yapmalıydınız. İş sahibinin adını yazayım diye para vermiyorlar bana.”

"Bana bu iyiliği yaparsanız size çok minnettar kalacağım."

"Adınız ne?"

"Bessie Rice Hemşire."

"Herhalde vâiz Rice'ın dul karısısınız, değil mi?"

"Eski kocamdı."

"Kiminle evleneceksiniz Bessie Hemşire?"

"İşte kapının yanında, şurada."

"Kim?"

"Dude. Adı Dude Lester."

"Şunlan evlenmiyeceksiniz ya?"

"Ben buraya evlenme müsaadesi almaya geldim. Onunla ben evleneceğiz."

"Kiminle? şu çocukla mı? Seninle evlenecek o mu?"

"Dude dediydi ki evle..."

"O çocuk daha evlenecek çağda değil Bessie Hemşire."

"Dude onaltı yaşındadır."

"Size müsaade veremem. Biraz bekleyin, önümüzdeki yıl falan gelin."

Bessie kendini dizüstü yere attı:

"Ulu Tanrım, bu adam bana Dude'la evlenmek için müsaade vermiyeceğini söylüyor. Tanrım, bu müsaadeyi verdirmelisin. Dün gece bana Dude'la evlenmemi, onu bir vâiz yapmamı söyledin, şimdi beni yarı yolda bırakmamalısın. Evleneceğim diye heyecan içindeyim. Eğer evlenmem için bana ilçenin müsaadesini verdirmezsen kimbilir ne kötü yollara..."

Memur:

"Bir dakika!" diye bağırdı. "Kes şu duayı! Bu duayı dinlemektense müsaade vermek daha yeğin. Belki bir yolunu buluruz."

Bessie gülümseyerek ayağa kalktı :

"Tanrının bana yardım edeceğini biliyordum." dedi.

"Bu genç ana-babasının rızasını aldı mı? Bu yaştakilerin kanununa göre hem anasının, hem babasının rızasını almadıkça evlenemez. Dur bakalım, seninle niçin evlenmek istiyor? Senin gibi yaşlı bir kadınla evlenmiyecek kadar genç. Gel buraya, oğul..."

"Caydırmaya kalkışmayın hiç," dedi Bessie. "Bunu yaparsanız ben de duaya başlarım. Tanrı evlenmemize engel olmana müsaade etmiyecek."

"Bu yaşlı kadınla evlenmek için buraya gelmendeki maksat ne, oğul? Beklesen, büyüyünce bir genç kızla evlensen daha iyi olur. Öyle yap."

Dude:

"Ne bileyim?" dedi. "Bessiye, şey, getirdi buraya işte."

Memur: "Yaa," dedi, "ben sana evlenme cüzdanı vermem. Onsekizine gelmemiş bir çocuğun anababasının rızası olmadan evlenmesi kanuna aykırıdır. Kanunu da dünyanın bütün duaları gelse değiştiremez. Kitaba geçmiştir; silinmez ne yapsan."

Bessie yeniden başladı :

"Ulu Tanrım, bu adamın bizi baştan savmasına müsaade etmiyeceksin, değil mi? Dude'la evlenmeye nasıl can attığımı biliyorsun. Müsaade etmemelisin hiçbir engelin çıkmasına...."

"Dur! Yine başlama! Kim bu çocuğun anası babası?"

"Anasının babasının umurunda değil," dedi Bessie. "Bu işten memnunlar. Bu sabah erkenden Fuller'e gelirken ikisiyle de konuştum."

"Babasının adı ne?"

"Dude'un babası Jeeter Lester'dir. Anasının adını söylesem de tanımazsın herhalde. Adı Ada."

"Elbette elbette, Jeeter Lester'i tanırım sanmam ki, umurunda olsun. Karısı da öyle. Küçük kızlarından biriyle evlenmesi için Lov Bensey'e, Jeeter vermeme istediğini söylediğinden, müsaade vermek zorunda kalmıştım. Kız o zamanlar oniki yaşında var yoktu, bu kadar küçük evlendirmek düpedüz ayıptı. Ama kanun kanundu, ister istemez yapacaktın. Güzel bir kızdı; küçücük. Ben ömrümde öyle güzel sarı saçlı, mavi gözlü kız görmedim. Gözleri tıpkı ardıkuşu yumurtası rengindeydi. Yeminle size, görülmeye değer bir güzelliği vardı."

Bessie: "Dude ondan büyük," dedi. "Dude on altı yaşında."

"Siz kaç yaşındasınız Rice Hemşire? Siz yaşınızı söylemediniz bana."

"Söylemem şart mı?"

"Kanun böyle, yaşınızı bildirmezseniz müsaadeyi veremem."

"Şey, daha yakın zamanlara kadar otuz sekiz yaşıdaydım."

"Şimdi kaç yaşındasınız?"

"Otuz dokuz, ama hiç göstermiyorum."

"Sizi kim geçindirecek?" diye memur sordu. "Bu çocuk daha bir erkek kadar para kazanamaz."

"Bu da kanunda var mı?"

"Yoo, hayır. Kanunun o sorunun sorulmasını istediği yok ama ben kendim merak ettim de sordum."

Bessie : "Tanrı aç açık bırakmamış." dedi. "O çocuklarının rızkını verir daima."

Memur: "Yirmi yaşındanberi Fuller Baptist kilisesinin üyesiyim, durmaz yardım ederim; yine de bana, çocuklarıma orali olduğu yok Tanrının. Hadi bir kere de, şu da sana desin ya."

Bessie: "Hak dinine girmemişsin de ondan." dedi. "Baptistlerin öteki günahkârlardan farkı yoktur. Ama benim dinim kulu aç bırakmaz."

"Adı ne bu dinin?"

"Öyle belli bir adı yok. Ben çok zaman "Kutsal" derim, okadar. Şimdi sadece bir üyesi var: ben; evlenelim, Dude ikinci üyesi olacak. Dude da vâiz olacak."

Memur kâğıdı yazarken:

"Evlenme cüzdanı için bana iki dolar vereceksiniz." dedi. "Var mı iki dolarınız?"

"Var tabii; işte. Yalnız, evlenmek için insan neden para versin aklım ermiyor. Bu, Tanrılar işi."

"Size sormak istediğim bir şey daha var. Kanun gerekli bulmuyor; kimi memurlar da hiç sormazlar, ama ben iyi bir Baptist olmak sıfatıyla sormak gerekliliğini hep duyuyorum."

"Nedir o?"

"Birinizden birinizin bir hastalığı var mı?"

Bessie : "Benim bildiğime göre, yok." dedi. "Senin var mı Dude?"

"Ne var mı?"

Memur kelimeyi ağır ağır telâffuz ederek:

"Hastalık." dedi. "Pellogra, suççeği, ya da buna benzer birşey. Bir yerinden bir derdin var mı oğul?"

Dude : "Bildiğim kadar, hiçbir yerimden bir derdim yok," dedi. "O dediğiniz de ne ola ki?"

Adam Bessie'ye döndü: "Emin misin sende olmadığına? Kocan sana bir hastalık bırakmış olmasın? Ölümü nedendi?"

"Herhalde yaşlılıktan. Evlendiğimizde hiç yoksa ellisinde vardı."

"Birinizden birinizin zührevî hastalığı var mı?"

Bessie: "Bu da ne ki?" diye sordu.

"Bilirsiniz, şey canım, zührevî hastalık. Belki siz ona cinsî dert dersiniz."

"Ben eskiden şişe şişe Tanlac kullanırdım ama son zamanlarda param olmadığı için alamıyorum."

"Yok, o değil. Benim söylediğim şey kadınların erkeklerle yatmasından olur, bazan."

"Eski kocamda bazan bit olurdu aramadığın kadar. Onlardan kurtulmak için hem onu hem kendimi gazyağı ile yıkardım."

"Yok, bit de değil. Bit hemen herkeste olur. Benim dediğim başka... Ama neden bahsettiğimi anlamadığınıza göre herhalde ondan yok sizde."

"Başka neler öğrenmek istiyorsunuz?"

"Hepsi bukadur, galiba. Şimdi verin iki doları."

Bessie avucunda tuttuğu iki kirli, yırtık doları uzattı. Etekliğinin cebinde mendile tıkıp düğümlediği beş on doları daha vardı. Yeni otomobile sekizyüz doları verdikten sonra kalan parası topu topu bukadardı.

Memur: "Eh, iyi geçinirsiniz siz ikiniz, herhalde." dedi. "Belki geçinirsiniz, belki geçinemezsiniz yine de."

Bessie ona : "Sen evli misin?" diye sordu.

"On beş yılı geçti evleneli. Neden sordun?"

"Hiç, böylese Dude ile benim evlendiğimize ne kadar sevindiğimizi bilirsin, sanırım. Bütün evliler bilir evliliğin ne olduğunu."

"İlk zamanlar iyidir, ama öyle sürüp gitmez çok. Bir yıl, iki yıl evlilikten sonra insan buna boşvermek, yeni baştan başlamak istiyor ama ne mümkün. Karın ölmedikçe, ya da kaçıp gitmedikçe; ikinci defa evlenmeye kalktın mı kanun önüne dikilir. Karının ölmesi ya da kaçması öyle sık sık olan işlerden değildir ki bir şeye yarasın."

"Bize Dude'la, hiç ayrılmıyacağız, değil mi, Dude?"

Dude sırtıttı ama birşey söylemedi.

Bessie evlenme cüzdanını eline aldı, memurun bundan öte konuşacaklarını beklemedi. Dude'u kolundan çekip odadan çıkardı, binadan çıktılar yeni otomobile seğırttiler.

Artık eve dönüyorlardı, otomobile bindiler. Motoru çalıştırmadan önce Dude bir kaç kere klâkson çaldı, vitesle takmadan gene çaldı. Geldikleri yöne çevirdi arabayı; Fuller'den çıkıp tütün yoluna doğru sürdü.

Arka koltukta dimdik oturan Bessie, rüzgâr uçurup götürmesin diye evlenme cüzdanını iki eliyle sımsıkı tutuyordu.

XI

Yeni otomobilin kendisi görünneden çok önce tütün yolunun aşağılarında Dude'un klâkson çaldığını duyan Lester'ler onların gelişini görmek için hepsi birden avlunun ta öbür ucuna, hattâ süpürge otlarının ötesine kadar koştular. Kocamış büyükanı bile heyecanlanmıştı, yeni arabayı ilk görenlerin arasında olmak için bir çinçileği ağacının arkasında bekledi.

Jeter: "İşte geliyorlar!" diye bağırdı. "Şunlara bir bakın! Gıcır gıcır bir otomobil, söz yok! Şu pırıl pırıl siyah boyasına bakın hele! Gün doğmadan neler doğdu! Hele şu gelişlerine bir bakın!"

Dude saatte yirmi mil ile geliyordu, klâkson çalmaktan

avluya girdiğinde hızı kesmeyi unutmuş gitmişti. Araba hendeği atlayıp geçti ama Bessie'yi üç dört kere havaya fırlatıp oturttu, arka makasın da birkaç yaprağı kırıldı. Ancak bundan sonradır ki Dude hızı kesti, araba avluyu geçip evin yanibaşında durdu. Yeni otomobilin yanına ilk varan Jeeter oldu. Dude fren yaptığı sırada koşmuş, geride kalmamak için arka çamurluğa tutunmuştu. Ellie May ile Ada da pek geride sayılmazlardı. Büyükanca da canını dişine takarak geldi.

Jeeter : “Ömrüm boyunca bundan güzel otomobil görmedim.” dedi. “Böyle gösterişli bir makineyi görmek beni yenden sevince boğdu. Beni ufak bir gezintiye çıkarmaz mısın, Bessie? Bununla azıcık gezmeyi öyle isterdim ki.”

Bessie kapıyı açıp indi. İlk işi etekliğinin ucu ile ön çamurlukların tozunu silmek oldu.

“Herhalde bir gün götürür gezdiririz seni.” dedi. “Dude’la ben dönünce, sen gider gezersin.”

“Dude ile sen nereye gidiyorsunuz, Bessie?”

Bessie böbürlene böbürlene:

“Evlenenler geziyor ya, onlar gibi gezmeye gideceğiz.” dedi. “Evlenince, karı kocanın birlikte küçük bir gezintiye çıkmak hoşlarına gider.”

Ada ile Ellie May soluklarını kesen bir hayranlıkla arabayı gözden geçiriyorlardı. İkisi de eteklerinin uçlarını kaldırıp kapıları, çamurlukları parlattılar. Silme işi bittiğinde, yeni otomobil parlak güneşin altında ayna gibi parlamaya başladı.

Dude kapıdan sarkıp anası ile kızkardeşine arabanın yanından uzaklaşmalarını emretti.

“Ellie May’la ikiniz bir yerini berbat edeceksiniz.” dedi. “Ellerinizi sürmeyin, pek yakın da durmayın.”

Jeeter Bessie’ye:

“Dude’la evlendiniz mi Fuller’de?” diye sordu.

“Daha tam sayılmaz. Mamafih ilçe müsaadesini aldım. Bu kadarcık şey iki dolara patladı.”

“İş olsun bitsin diye papaz çağırmıyacak mısınız?”

“Hayır! Ben de hak dinin bir vâizi değil miyim? Bu işi

kendim yapacağım. Kocakafa bir Baptist'in bizimle gönül eğlemesine dayanmam.”

Jeeter: “Senin bu işi yolu yordamıyla yapacağını biliyordum.” dedi. “Senin gibi kadın vâiz zor bulunur Bessie Hemşire.”

Bessie hem elindeki evlenme kâğıdını katlıyor, hem de ön sundurmaya doğru yürüyordu. Ötekilerin hepsi hâlâ yeni otomobile bakıyorlardı. Ellie May ile Ada, Dude üzerlerine sopa ile yürümesin diye, güvenilir bir uzaklıkta duruyorlardı. Manzaradan korkmuş olan kocamış büyükana, yine çinçileği ağacının arkasına kaçmıştı.

Dude her yerini görebilmek için arabanın çevresinde bir dolaştı. Kimsenin el değdirip cilâsını bozmadığına emin olmak istiyordu.

Jeeter yere çömeldi, hayran oldu arabaya.

Bessie ön merdivenin yarısına kadar çıkmış, Dude'un dikkatini çekmeğe çalışıyordu. Birkaç kere öksürdü, ayağıyla tahtaları sürttü, parmaklarıyla duvarı takırdattı. Bunu duyan Jeeter, onun ne yaptığını anlamak için çevresine baktı. Ayağa fırladı: “Tanrım, sen bilirsin!” dedi. “Bu benimki sersemlik değil de ne?”

Herkes dönüp Bessie'ye baktı. Bir çinçileği ağacının arkasından Ellie May kıkır kıkır güldü.

Jeeter: “Ada,” diye seslendi. “Bessie Hemşire içeri girmek istiyor. Hadi yol göster girsin.”

Ada içeri girip pancurları açtı. Odadaki sandalyeleri kenara çektiğini, yatakları köşelere ittiğini duydular.

“Fuller'den dönerken koruluklarda durup inmediniz mi?” diye Jeeter Bessie'ye sordu.

Bessie : “Buraya dönmek için çok acele ediyorduk.” dedi. “Yine de ben Dude'a çıtlatmadım değil, ama o klâkson çalmaktan beni duymadı bile.”

Jeeter: “Dude,” dedi, “Bessie Hemşirenin eve girmeyi çok istediğini görmüyor musun? Sen onunla gir içeri. Otomobile ben gözkulak olurum.”

Dude'u eve girmeye zorlayadursunlar, Bessie yavaş ya-

vaş sundurmadan kapıya doğru yürüdü, Dude da geliyor mu diye durup baktı.

Ellie May ayak parmaklarının ucunda yükselerek açık pencereden yatak odasının içini görmeğe çalıştı. Ada hâlâ odayı düzeltmekle pek meşguldü, ikide bir sandalyelerin yerlerini değiştiriyor, bir yatağın bir ucunu kaldırıp başka bir biçime sokuyordu.

Ellie May: "İçerde onlar ne yapacaklar anne?" diye sordu.

Ada pencereye gelip dışarı sarktı. Ellie May'ın ellerini pencerenin kenarından itti, ordan uzaklaşmasını işaret etti.

"Bessie Hemşire ile Dude evlendiler," dedi. "Şimdi sen buradan çekil, içeriye bakmayı da bırak. Onların ne yaptığına bakmak sana düşmez."

Annesi pencereden çekilince Ellie May yeniden pencereye asılıp içeriye baktı.

Dude ön kapıya kadar gelmişti, ama orada otomobile bir kere daha bakmak için oyalanıp duruyordu. Ada çıkıp ta onu arkasından ite ite odaya Bessie'nin yanına sokuncaya kadar da ayrılmadı.

Odada mobilya var sayılmazdı. İkişer kişilik üç yataktan başka, köşede hem lâvabo hem masa olarak kullanılan çarpık bir konsol vardı. Onun üstünde duvarda kırık bir ayna asılıydı. Odanın karşı ucunda ocak vardı. Kapının arkasında bir çalı süpürgesi duruyordu, eski püskü bir tanesi de Ada'nın yatağının altındaydı. Odada iki tane de arkası düz sandalye vardı. Evde dolap olmadığından elbiseler iki dörtlük tahtalara çakılmış çivilerde duvarlarda asılı dururdu.

Dude odaya adımını atar atmaz Bessie kapıyı pat diye kapattı, onu kendisiyle birlikte sürükledi.

Eteklığının cebinden evlenme kâğıdını çıkararak önünde tuttu.

"Bir ucundan sen tut Dude, öteki ucundan da ben tutacağım."

"Ne olacak?"

"Evleneceğiz Dude." dedi Bessie.

"Fuller'deki belediyede hepsi olup bitmedi mi?"

"O zaman tamam olmadıydı. Şimdi bitireceğim."

"Ne zaman otomobille gezeceğiz?" diye Dude sordu.

"Eh pek çok kalmadı ona. İlkın burada biraz kalalım. Gezmeye bol bol vaktimiz var, Dude."

"Otomobili hep benim kullanmama müsaade edecek mısın?"

"Elbette, onu hep sen kullanacaksın. Ben kullanmasını bilmiyorum zaten."

"Başka kimsenin kullanmasına müsaade etmiyeceksin, değil mi?"

"Onu senden başka kimse kullanamıyacak, Dude. Ama elimizi çabuk tutup evlenme işini bitirmeliyiz. Ben dua ederken sen evlenme cüzdanının öbür ucundan tut."

Dude onun yanında durup duanın bitmesini bekledi. Bessie birkaç dakika sessiz sessiz dua etti, Dude önünde dikiliyordu.

"Kendimizi karı ve koca yapıyorum. Öyle olsun. Hepsi bu kadar, Tanrım. Amin."

Birbirlerine bakışıp durdukları uzun bir sessizlik oldu. Dude : "Ne zaman otomobile bineceğiz?" dedi.

"Artık evliyiz Dude. Evlenmemiz tamamlandı. Sevinmedin mi buna?"

"Ne zaman otomobille gezeceğiz?"

"Şimdi ben bir dua etmeliyim. Ben kısa bir dua okurken sen de yere diz çök."

Dua etmek için diz çöktüler. Bessie'nin gözleri kapalı olduğundan, Dude ellerine yere dayayıp Bessie'nin burnunun içine baktı.

"Ulu Tanrım, şimdi Dude'la ben evliyiz. Karı, koca olduk. Dude buraların günahkâr alışkanlıklarından uzak kalmış masum bir delikanlıdır, ben de gerçek din yolunun kadını vâiziyim. Dude'u bir vâiz yapmalısın, günahkârlara dua etmek için memleketi boydan boya dolaşırken yeni otomobilimizi kullanmamıza müsaade edesin. Bütün kötülere doğru yola çevirebilmemiz için iyi bir vâiz nasıl olunur, öğretmelisin. Bu seferlik bu kadar. Şimdi iki ayağımız bir pabuçta. Bizi şeytandan koru, yerimiz cennette olsun. Amin."

Bessie Hemşire etekleri hışır hışır ederek ayağa fırladı, odayı heyecan içinde fırdolayı dönmeğe başladı. Sonra döndü geldi, Dude'a asılıp kollarını beline sardırmaya çalıştı.

Avludan Jeeter ile Ellie May ayaklarının ucuna kalkmışlar, Dude ile Bessie'nin ne yaptıklarını görmek için pencereden içeri bakıyorlardı. Pencereilerin perdeleri yoktu, tahta pancurlar da oda aydınlansın diye kaldırılmıştı.

Dude, kendisini odanın öbür yanına çekmeğe çalışan Bessie'yi bir müddet ayakta öylece seyretti. Sonunda Bessie yataklardan birine oturdu, onu da yanına oturtmaya çalıştı.

Dude ona: "Şimdi uykuya yatmıyacaksın ya?" diye sordu. "Daha yatma vakti gelmedi. Öğle bile olmadı daha."

"Azıcık yatalım; sonra yine çıkar otomobille gezeriz."

Dude otomobile bakmak için pencereye geçti. Bir an o hüsbütün aklından çıkmıştı. Pencereye varınca, parmaklarının ucuyla pervaza tutunup içeriyi görmeye çalışan Jeeter ile Ellie May'ı gördü.

Jeeter'e: "Bunu da neden yapıyorsunuz?" diye sordu. "Neyi görmek istiyorsunuz?"

Jeeter başını çevirdi, kahverengi süpürge otlarından ötelere baktı. Ellie May kaçıp evin ardına dolandı, ayaklarının ucuna basa basa mutfaktan koridora geçti.

Bessie pencerenin yanına geldi, Dude'u çevirdi, çevirdi, yüzyüze geldiler. Sonra onu yine eski yerine götürüp yatağın üstüne oturttu.

Birdenbire, nasıl olduğunu anlamadan, Dude kendini yataкта, yorganın altında buldu. Bessie kollarını ona sımsıkı dolayıp kenetlemişti; parmağını bile kımlıdatamıyordu bu yüzden.

Dışarda bir merdivenin kaplamalara sürtündüğünü işitti. Jeeter anbarın altında merdiveni bulmuş, pencerenin dibine getirmişti.

XII

Dude başını kaldırıncâ kapının açılmış olduğunu, Ellie

May, Ada ve büyükananın içeri doluştuklarını gördü. Ne yapacağını bilmiyordu, çıkıp gitmelerini işaret etmeğe çalıştı.

Jeeter'i göremiyordu; çünkü Jeeter belinden yukarı pencerenin üstünde, merdivenin basamaklarından birine ayağını dayamış, ayakta duruyordu. Bessie ise Jeeter'i görüyor, ötekileri göremiyordu.

Dude büyükananın homurdanarak uzaklaştığını duydu. Koridorun çam tahtalarından döşemesi üzerinde ayaklarını sürüyüşünü, ön avluya doğru giderken yulardan yapılma ayakkaplarının çıkardığı âsap bozucu sesleri, hepsini, duyuyordu. Ötekilere daha fazla orali olmadı.

Bir zaman sonra Jeeter boğazını temizleyip Bessie'ye seslendi. Ne ilk seslenişte cevap verdi Bessie, ne de sonrakinde. Dude da; o da rahatsız edilmek istemiyorlardı.

Bessie cevap vermemekte ısrar edince Jeeter pencereden tırmanıp içeri girdi, yatağın yanına kadar geldi. Dude'u yakasından tuttu, çevirinceye kadar sarstı.

Maamafih Jeeter'in Dude'a söyleyecek sözü yoktu. Bessie ile konuşmak istiyordu o.

"Tam şimdi yine onu düşünüyordum da Bessie Hemşire, dün sundurmada seninle tartışırken söylediklerini kafamda evirip çevirdikçe sana daha çok hak veriyorum."

'Benden ne istiyorsun Jeeter?' diye sordu Bessie.

"Şu, İncil'de bir yer vardı, bir adamın gözleri Tanrıya batıyorsa adam tutup o gözleri çıkarmalıdır dediği yer var ya, onun hakkında işte."

Bessie: "İncil öyle diyor." diye cevap verdi.

"Biliyorum, öyle diyor. Şimdi benim durumu bukadar dertlendiren de o zaten."

"Ama sen dindar bir adamsın Jeeter. Şimdi senin vicdanını rahat bırakmayan hiçbir şey olmamalı. Lov'dan aşırılığın o turplar için dua ettim. Tanrı artık onu unuttu gitti. O mesele yüzünden senin yakana yapışacak değil bir daha."

"Turpları demiyorum ben. Kendimin bir yerini kesmek; onu diyorum. Şimdi düşünüyorum da; sözlerinde haklıydın. Gidip bunu yapmalıyım."

Dude dönüp Jeeter'i yere düşürmeğe çalıştı. Jeeter kar-yolaya tutundu, yerinden oynamadı.

"Bunu yapmayı neden istiyorsun?" diye Bessie sordu.

"Söylediklerini okadar çok düşündüm ki, Tanrı beni bir daha yoldan saptırmasın diye, hemen şimdi gidip kesilecek yerimi kesmeliyim, anladım bunu. Tanrıyı darılttım, iyi biliyorum bunu bir daha tekrarlamamam için kesmeliyim. Doğru değil mi Bessie Hemşire?"

"Çok doğru. İnsan pek büyük bir günah işleyince böyle yapmalı diye İncil söylüyor."

Jeeter Bessie'ye baktı. Daha iyi görebilmek için üstün-den yorganı çekti.

Birkaç dakika düşündükten sonra:

"Maamafih, belki şimdilik sonraya bırakabilirim bu işi." dedi. "Hem bakalım, yaptığım şey benim zannettiğim kadar kötü mü. Yılın bu günleri insanı bir tuhaf ediyor, insan da düşünmeden aklına geleni söylüyor. Tarlaları sürme, tohum atma vakti gelmiyor mu, işte o zaman insan bir bakıyor ki dilini tutmak elinde değil; üstelik istemiyor da tutmayı. Hareketleri desen yine böyle. Her yıl Şubat sonu ile Mart başlarında ben de böyleyim. İnsanın kaç çocuğu olursa olsun, daha da olsun istiyor."

Evin içinde uzun bir sessizlik oldu. Ellie May ile Ada eşikte çıt çıkarmıyorlardı. Dude itip ayağa kaldırıncaya kadar Jeeter yatakta oturdu, derin düşüncelere daldı. Dude bahasının arkasından kendi de yataktan çıktı.

Hepsi yine avluya çıktıkları zaman Dude otomobile binip klâkson çaldı. Kadınlar motor kapağı ile çamurlukların üzerindeki tozları silmekle meşguldüler. Ancak, büyükana arabanın yanına sokulmadı. Çiңileği ağacının arkasına yerleşmiş, ötekileri, bir hareketlerini kaçırmadan seyrediyordu.

Jeeter bacanın yanına çömelmiş, Bessie'nin evde demin söylediklerini düşünüyordu. Şimdi her zamankinden daha çok o kanıdaydı ki Tanrı bir daha Bessie hakkında günahkâr düşüncelere yer vermemesi için kendini bir hale yola koymasını beklemekteydi.

Maamafih, bu düşünceleri hemen tatbiki kalkmamalıy-

dı. Kendi kendine, gidip biryerlerimi kesmem için daha bol bol vaktim var, diye söylendi. Bunu yaptı Tanrıyı da bir daha gazaba getirmedi mi ötesi can sağlığıydı. Bu arada bunu yapması gerektiğine kendini iyiden iyiye inandırmaya çalışması için gerekli zamanı da kazanmış olurdu.

Mutfakta bir parça daha yağlı sırt derisi kalmıştı, Ada da biraz mısır ekmeği pişirmişti. Ekmek un, tuz, su ile iç-yagından yapılmıştı.

Hep böyle mutfaktaki masaya oturup sert derisi ile mısır ekmeğini büyük bir iştahla yediler. O gün ilk defa olarak bir şey giriyordu kursaklarına, belki de son giren de bu olacaktı.

Tabaktaki yağ sıyrılıp tertemiz edildikten, mısır ekmeğinin son kırıntısı da yenildikten sonra yeni otomobile bakmak için yeniden avluya çıkıldı. Büyükanca, ertesi günü ne olur ne olmaz, Jeeter biraz daha un ve et bulamazsa yiyeceksiz kalmıyayım diye önlüğünün cebinde bir parça ekmek saklamıştı, getirip yatağının somyesi altına koydu.

Jeeter hemen bir otomobil gezintisi yapmak istiyordu. Bu isteğini ve hazır olduğunu Bessie'ye söyledi.

Ama Bessie'nin tasarıları daha başkaydı. Dude'la öğleden sonra başbaşa küçük bir gezintiye çıkacaklarını, ikide bir rahatsız edilmeden evliliklerinden konuşacaklarını söyledi. Döndükleri zaman Jeeter'in gezmesine müsaade edecekti, söz veriyordu.

Dude'la bindiler, Dude arabayı avludan çıkarıp devlet anayoluna doğru tütün yolundan sürdü, Jeeter, Augusta'ya mı gidiyorlar diye düşündü. Ama bunu sormasına vakit kalmadan, otomobil, sesini işittiremeyeceği kadar uzaklara gitti.

Ellie May'e Jeeter:

"Şu Dude gibi şanslı adam yoktur, değil mi?" dedi. "Ne dersin?"

Ellie May onların uzaklaşmalarını görmek için toz bulutu içinden yola kadar çıktı. Jeeter'in kendisine birşeyler söylediğini duyduysa da akli fikri yeni arabanın yoldan aşağı-

ğıya gidişini görmekte ve Dude'un çaldığı klâkson seslerinde olduğunda, bu sözlere kulak vermedi.

"Dude hem binip gezeceği gıcır gıcır yeni bir otomobil sahibi oldu, hem de evlendi." diye Jeeter sözlerine devam etti. "Bir günde bu kadar çok şey elde eden adam azdır, kulağın duysun. Yeni araba kız gibi, sahip olmaya değer. Bizim burdan ta ırmak boyuna kadar, bir kişi daha yok böyle gıcır gıcır yeni otomobili olan. Bessie'nin yaşında Bessie kadar güzel karısı olan erkek de çok değildir. Nereli olursa olsun Bessie her erkek için iyi karı olur. Yalnız, korkarım Dude'a azıcık fazla gelecek, Dude ayak uyduramayacak ona. Bir kızdan biraz büyük bir kadına göre, o biçim, doymak bilmiyor gibime geldi benim. Dude da o cinsten mi değil mi bilmiyorum; ama çok kalmaz Bessie öğrenir. Ben olacaktım ki onun yerinde, mesele kalmıyacaktı. Bessie Hemşireyi daha ta baştan memnun eder, sona kadar tastamam öyle götürürdüm."

Şimdi Jeeter'in sözlerini Ellie May işitmiş, ilgilenmişti. Daha ne diyecek diye bekledi.

"Sana gelince, Ellie May, kendine bir erkek bulmanın zamanı geldi. Öteki çocuklarımla hepsi evlendi. Bundan sonra sıra sende. Senin sıran çoktan gelmişti; Pearl'den, Dude'tan önce evlenecektin ama yüzün sebebiyle müsamaha gösterdim. Biliyorum kendine bir eş bulman başkalarınınkine benzer, çok zor bir iş ama bu memlekette herkesin bir eş bulması gerek. Hemen davranıp kendine evlenecek bir erkek bulmalısın, şimdiden tezi yok. Yoksa bugün yarın derken vaktin geçer. Böyle olmasını sen de istemezsin. Lov'la oynamaktan eline hiçbir şey geçmez, çünkü onu böyle elde edemezsin. O zaten evli. Senin elde etmeğe bakacağın erkek bekâr olanlardır. Big Creek'teki kereste fabrikasında çalışan bir alay delikanlı var. Bir gün o taraflara gider, dikkatlerini çekersin. Güç bir şey değil bunu yapmak. Kadınlar erkeklerin dikkatlerinin nasıl çekileceğini bilirler, sen de bunu bilmiyecek yaşta değilsin. Yüzünün bu haline rağmen Big Creek'te kereste fabrikasındaki o delikanlılar senden hoşlansalar gerek. Sana arkadan bakan adam seninle hemen o anda oracıkta yatmak ister. Hatırlıyorum, bunu bir kere Lov söyle-

diydi, o da mı bilmiyecek, eşi var şimdi. Yeter ki sen yüzünü pek gösterme, ardından gelmekten cayabilirler görürlerse.”

Jeeter bir daha baktığında Ellie May ağlıyordu. Küçüklüğünden bu yana ilk defa görüyordu onun ağladığını. Ne yapacağını, ne söyleyeceğini şaşırı; çünkü ömründe hiç, ağlayan bir kadını teskin etmek mecburiyeti hasıl olmamıştı. Ada hiç ağlamazdı. O hiçbir şey yapmazdı zaten.

Daha ne var, ne oldu? demesine kalmadan, kız eski pamuk tarlasına daldı; ürkütülmüş bir tavşan gibi otların aralarından athya athya evin ardındaki koruluğa doğru koştu.

Jeeter kendi kendine :

“Bak hele, ben hiç böylesini görmemiştim.” diye söylendi. “Acaba ne söyledim de onun aklını kaçirtayardı böyle..”

XIII

Ellie May ağlıyarak kaçtıktan sonra Jeeter avluda bacasının yanına çömelip yarım saat kadar oturdu. Yeni otomobilin yerdeki tekerlek izlerini gördü, lâstiklerin bu kadar belirgin iz bırakmalarına ağzı açık kaldı. Avluda evle ambar arasında yatan kendi arabasının lâstiklerinin yüzleri dümdüz olmuştu. Kum üzerinde giderken kumun basılmasından ileri gelen iki paralel çizgiden başka hiçbir iz bırakmıyordu. Bu lâstikleri nasıl adam etmeliydi acaba. Dördünü birden şişirebilse, Augusta'ya bir yük odun götürüp satabilirdi. Bir yüke bir dolar bile alabilirdi.

Şehir onyedil mil uzaklıktaydı, gidiş dönüşü yetecek kadar benzin ile yağ satın aldıktan sonra elinde bir dolardan pek bir şey kalmazdı. Çok çok dörtte biri kalırdı; onunla da iki üç kavanoz enfiye ile beş on kilo panuk tohumu unu alabilirdi. Bu para ile yemelerine yetecek kadar mısır unu almasına yetmezdi. Pamuk tohumu unu almaya başlayalı çok olmuştu; çünkü mısır unu çok pahalıydı. Oysa, onbeş sentle bir hafta boğazlarına yetecek pamuk tohumu unu alınır-
dı.

Ne var ki Jeeter bir yük odun götürmenin, zahmetine

değip değmiyeceğinde kararsızdı. Arabaya karamese yüklemesi yarın gününü alacaktı hiç değilse; yarın gün de Augusta'ya gidip gelmesi sürecekti. Oraya varıp ta odunu satacağı adam bulamamak ta vardı.

Ama, o yıl hâlâ ürün alacağını tasarlıyordu. Bir ürün kaldırmak tasarılarından hiçbir suretle vazgeçmemişti. Tohum ile gübre bulabilirse bir yerden, on onbeş dönüme pamuk ekip kaldırabilirdi. Ödünç alabileceğini sandığı bir katır Fuller yakınlarında vardı, kendinin de iyi kötü işe yarar bir sabanı vardı; ancak, pamuk tohumu ile gübre alabilmek için paraya ya da o kadar krediye bakıyordu bir. Fuller'deki tüccarlar, ona bir daha borca hiçbir şey vermiyeceklerini söylemişlerdi; Augusta'da bir bankadan ödünç para çekmeğe çalışmak da faydasızdı. Bunu daha önce üç dört defa, yapmaya kalkmıştı ama bankaların ilk işleri senedi kime imzalatacağını, bir de karşılık teminat olarak gösterecek nesil bulunduğunu sormak oluyordu. Tam buraya gelince her seferinde iş suya düşüyordu. Senetlerini kimse imzalamıyordu, teminat olarak göstereceği hiçbir şeyi yoktu. Bankadaki adamlar Jeeter'e bir borç verme kumpanyasına başvurmasını söylemişlerdi.

Borç verme kumpanyaları kadar çetin kişilere hiç iş düşmemişti; o günlere kadar. Bir keresinde bunların birinden ikiyüz dolarlık bir ödünç para koparmıştı; ama, bu son olsun, bir daha böyle bir anlaşmaya bağlanırsam iki olsun diye yemin etmişti. Herşeyden önce, haftada iki üç kere onu görmeğe geliyorlardı; kumpanya merkezinden bazıları ta çiftliğe gelerek ona pamuğun nasıl ekileceğini, dönüme kaç kilo gübre atılacağını öğretmeğe kalkışıyorlardı. Sonra da her ayın ilk günü paranın faizini toplamağa geliyorlardı. Jeeter bu parayı hiçbir zaman veremiyor, faizi de asıl borcuna katılıyor, buna da faiz işletiliyordu.

Sonbaharda pamuğunu sattığı zaman kendisine ancak yedi dolar kalmıştı. Başlangıçta faiz ayda yüzde üçtendi. Onuncu ayın sonunda faiz yüzde otuzdan hesabedilmiş, bunun da üstüne, ödenmemiş faizler üzerinden de yüzde otuz faiz işletilmişti. Ayrıca, verilen borcun tamamıyla korunmasını

garantiye bağlamak için Jeeter'e elli dolar bir para daha ödetmişlerdi. Bu parayı neden vermek icabettiğini bir türlü anlıyamamış, kumpanya da ona bunu bir bir anlatmak zahmetine girmemişti. Bu elli doların neye karşılık alındığını sorduğu zaman, bunun sadece ödünç vermelerinin ücreti olduğunu söylemişlerdi. Son hesaplar görülünce Jeeter üç yüz dolardan çok para ödemiş olduğunu, kendi payı olarak yedi dolâr aldığını gördü. Bütün bir yıllık çalışmasının karşılığı olarak pamuk kazancından yedi dolâr almak, hele bütün işi kendisi yaptıktan, toprak ta, katır da kendisinden olduktan sonra, ona hiç de adilâne bir paylaşma gibi gelmiyordu. Borçlu bile çıkıyordu, çünkü pamuğu ekip kaldırmak için kullandığı katırın kirası olarak on dolar borçlanmıştı. Lov ile Ada'nın yardımıyla, aslında üç dolâr içeri girdiğini anlıyabildi. Katırı kiralamış olan adam parasını almakta ayak diriyordu; Jeeter ona yedi dolârı vermişti, kalan üç doları bulmak için hâlâ bir hal oluyordu.

Jeeter Augusta'nın zenginleriyle bir daha hiçbir işe girmemeğe yemin etti. Pamuğu nasıl ekmek gerektiğini öğretmeğe kalkıp bir gün bile rahat bırakmamışlar, sonunda gelmişler kazandığı bütün parayı almışlar, üç dolar da borçlu bırakıp defolmuşlardı. Bütün işi kendisi yapmıştı, toprak da katır da kendisinin, yine de pamuğun getirdiği bütün parayı kumpanya almıştı, kendisine de üç dolar zarar ettirmişlerdi. O gün bugün, kimi gördüyse Tanrının böyle bir pazarlığı reva görmeyeceğini söyledi. Aynı şeyi kumpanyanın mümes-sillerine de söyledi.

"Siz Augusta'daki zenginler biz yoksulları öldürünceye kadar kanımızı sömürüyorsunuz, başka şey değil. Hiçbir iş yapmadan, biz çiftçilerin kazandığımız parayı cebe indirirsiniz. İşte ben kendim, bütün yıl çalıştım, Dude çift sürdü, Ada ile Ellie May yazın çapalamaya, sonbaharda da toplamaya yardım ettiler de elime ne geçti? Üç dolarlık borçtan başka, hava. Adalet bu değil, anladınız mı? Tanrı sizin tarafınızı tutmuyor. Bu dolandırıcılığa da daha fazla seyirci kalmıyacak. Tanrı siz zenginleri sandığınız kadar sevmiyor. Tanrı yoksulları sever."

Ödünç verme kumpanyasının tahsildarları Jeeter'in konuşmasını sonuna kadar dinledikten sonra ona gülerek otomobillerine bindiler, Augusta'ya çekip gittiler.

Jeeter'in o yıl ekip kaldıracağından emin olmamasının sebeplerinden biri buydu. Ama bu sefer, Fuller'de birisinden tohum ile gübreyi krediyle alabilirse, soyulmıyacaktı aklınca. Fuller'liler de tıpkı kendisi gibi --ya da olmaya çırpındığı gibi— çiftçiydiler, onların da kendisini aldatacaklarına inanmıyordu. Ama Fuller'de ne zaman kredi açmalarından söz açacak olsa tüccarlar onu elleriyle itiyorlar, dinlemek bile istemiyorlardı.

"Daha fazla çene yormanın faydası yok, Jeeter," demişlerdi. "Memleketin her yanından Tanrının günü Fuller'e gelip aynı şeyi istiyen bir sürü çiftçi var. Bir değil, yüz değil, gelen gelene. Ama biz sizlere yardımda bulunamayız. Geçen yıl içinizden birtakım çiftçilere kredi ile pamuk tohumu ve gübre verdik; sonbahar geldiğinde hiç denecek kadar az ürün kaldırıldı, ortalama olarak yedi sentten fazla etmedi. Durum böyle iken çiftçilik yapmanın anlamı yok. Daha fazla şans veremeyiz. Hepimiz, zenginlerin topladıkları paraları ortaya çıkarmalarını elimiz kolumuz bağlı beklemekteyiz."

"Ama, Tanrıya şikâyet olmasın, ben ve çocuklarım şuracıkta tütün yolunda açlıktan ölüyoruz. Yiyecek hiçbir şeyimiz kalmadı; satın un ile et alacak hiçbir şeyimiz de yok. Kaptan John gitti gideli siz dükkâncılar da bize kredi açmıyorsunuz; peki biz ne yapacağız? Zenginler kanımızı sömürmekten vazgeçmezlerse benim ve ailemin hali neye varacak bilmem? Bütün parayı ele geçirmişler, bankalara yatırmışlar, bir adam kollarını kesip teminat diye bağırmadıkça on para borç vermiyorlar ona."

"Senin yapabileceğin en iyi şey, Jeeter," demişlerdi, "çoluğu çocuğu toplayıp Augusta'ya, ya da ırmağın ötesinde Güney Carolina'daki Horsecreek Vadisine —orada fabrikalar vardır— taşınıp bir fabrikada işe girmektir. Senin yapacağın biricik şey budur. Başka yolu yok."

"Asla! Tanrım ve dinim hakkı için, asla! Yapmıyacağım bir şey varsa o da budur! Tanrı toprağı yarattı, ekin ekeyim

kaldırayım diye beni buraya koydu. Benden önce babam, sonra ben son elli yıldır bu işi yaptık, maksat da buydu. O kahrolası pamu kfabrikaları kadın kısmının çalışması içindir. Bütün gün oraya tıklılıp kalmak, küçük tekerleklerle ipliklerle ömür tüketmek erkek işi değil. Bir erkeğin makaralara iplik sararak gününü geçirdiği bir işin cehenneme kadar yolu var. Hayır! Biz kendimizi pamuk yetiştirilen bu toprakların üzerinde bulduk; bana düşen pamuk yetiştirmektir. Haftada onbeş dolar kazanacaksın deseler bile fabrikalarda kendimi harcamam. Ölüm beni almaya gelinceye kadar bu topraklarda kalacağım.”

“Nasıl istersen öyle yap, Jeeter, ama düşün taşın, pamuk fabrikasında çalışmaya gitsen daha iyi edersin. Bak, Fuller çevresinde kim var kim yok hepsi öyle yaptı. Kimisi Augusta’da, kimisi Horsecreek Vadisinde, ama hepsi de pamuk fabrikalarında çalışıyor. Bu işten karınla birlikte haftada yirmi yirmibeş dolar kazanabilirsiniz. Burada kalmakla ne kazanıyorsunuz: hiç.. Burada kalıp pamuk yetiştirmekte ayak dersen, çoğa kalmaz ilçenin düşkünler evine düşersiniz.”

Jeeter :

“O zaman bizi oraya zenginler düşürmüş olacak.” demişti. “Biz düşkünler evinde yaşamak zorunda kalırsak, bu, aramızda paylaşılması gereken bütün parayı zenginlerin ellerine geçirmesi ve pamuk tohumu ile gübre almam için, sıkı sıkı sarıldıkları paradan bana borç vermemeleri yüzünden olacaktır.”

“Sende tırnak kadar akıl yok, Jeeter. Çiftçilik yapamıyacağını şimdiye kadar anlamalıydın. Çiftlik işlerini çevirmek artık zengin işi. Yoksullar isteseler de istemeseler de fabrikalarda çalışacaklar.”

“Belki pek akıllı değilim ama alnıma fabrikada çalışmak yazılmadığını biliyorum. Ben gözümü toprakta açtım, toprakta kapayacağım.”

“Bak bir, çocukların bile senden akıllı çıktı Jeeter. Burada kalıp açlıktan ölmeyi beklemediler. Fabrikalarda çalışmaya gittiler. Bak, Lizzie Belle şuracıktadır...”

“İçlerinden birkaçı böyle yapmış olabilir, ama bu demek

değildir ki yaptıkları iş doğru. Bak Dude yerinden kıpırdadı mı. Hâlâ da burada. Bir gün hepimiz gibi o da toprağı işleyecek.”

Dude’da burdan kaçacak akıl nerde. Öteki çocukların gibi onda da akıl olsaydı burda durmazdı. Bugünkü durumda çiftçilik yapacağım diye yırtınmanın aptallıktan başka birşey olmadığını anlardı. Zenginlerin, keselerini krediye açmaya hiç niyetleri yok. Fabrikaları işletmek için gün günden daha da büzecekler keselerinin ağızlarını.”

Şubat sonu güneşi altında ılık tuğlalara sırtını verip bacanın dibine çömelmiş olan Jeeter bütün bu konuşmaları hatırladı. Fuller’dekilerin bu sözlerini defalarca dinlemiş, bu konuşmalar her seferinde de yanlarından çekip gitmesiyle sonuçlanmıştı.

Her yıl ilkbaharda çift mevsimi gelince içinin toprak için hangi duygularla dolup taşığını hiçbiri anlamıyordu.

Şimdi içinde yine o duygular vardı. Hem bu sefer her zamankinden daha derindi, çünkü pamuk yetiştirmek istediği şu geçen altı yedi yıl boyunca, ertesi yıl yeniden çiftçiliğe başlayabileceğini ümit ede ede, her yıl hayal kırıklığının ruhunu ezmesini önleyebilmişti. Ama içinde, bu yıl toprağa pamuk tohumunu, gübresini atamazsa bir daha bu imkânı bulamayacakmış gibi bir duygu vardı şimdi. Her yıl kredi bekle ve bulama: artık yıllar yılı bu böyle gidemezdi biliyordu. Çünkü her gün biraz daha zayıflıyordu, kredi sağlansa bile sabanın ardında yürüyemeyecek hale gelmesi yakındı.

Onun cesaretini kaybetmesindendi ki çalılık ve ot dumanı kokusu, yeni sürülmüş toprak kokusu böylesine keskin ve kuvvetli duyuluyordu. Her yanda çiftçiler çalılıkları, süpürge otlulu tarlaları yakıp eski pamuk tarlalarını, yeni toprakları sürüyorlardı.

Toprağı altüst edip pamuk ekmek, sonra da sıcak aylarda gölgede oturup pamuğun filizlenip boy atmasını seyretmek iştiyakı, midesinin açlıktan kıvrınmasından daha kötüydü. Açlığın ıstırabına ses çıkarmadan katlanabilirdi; Tanrının gününü, sürülmemiş tarlalara bakıp yaşamak mecburiyeti artık

daha çok dayanacağından ümit kestiği bir can çekişmeden başka bir şey değildi.

Başı dizlerinin üstüne düştü, onu hemen alteden uyku yorgun yüreğini ve vücudunu sakın bir rahatlığın içine attı.

XIV

Bessie ile Dude gün batarken döndüler. Daha bir mil varken, Jeeter Dude'un çaldığı klâksonu duydu, gelişlerini seyretmek için Ada ile yola koştular. Jeeter, klâksonun çok hoş bir sesi var, diye düşündü, Dude da güzel çalıyor. Ateşçilerin kömür alıp giderkenki düdük öttürüşleri gibi, Dude parmağını klâkson düğmesine basıyor, birkaç saniyede bir çekiyordu.

Jeeter: "Bu klâksonu çalan Dude'dur." dedi. "Çalmasına diyecek yok ama, değil mi? Otomobil kullanmasını sevdiği kadar klâkson çalmasını da sever. Benim otomobilin klâksonu hiç ötmüyor diye az mı küfrederdin. Telleri kopmuştu, ben de bir zamanını bulup bağlıyamamıştım bir türlü."

Ada yolun ortasında durmuş, gitgide yaklaşan pırl pırl otomobili seyreliyordu. Kasırgadan kaçan kocaman siyah bir cenk arabasına benziyor diye söylendi. Ardından kalkan toz bulutu yaklaşan bir kasırgayı andırıyordu.

"Eşsiz güzellikte bir manzara, değil mi?" dedi kocasına.

Jeeter: "Arabayı kullanan da, klâksonu çalan da Dude." dedi. "Çalınca çıkardığı ses ne güzel klâksonun, değil mi Ada?"

Jeeter'in göğsü kabarıyordu oğlu ile.

Ada: "Çocuklarımın hepsi burda olsunlar da görsünler isterdim." dedi. "Lizzie Belle otomobile bakmağa, tabii binmeğe de, bayılırdı, ben onun gibisini görmedim. Belki şimdi onun da bir otomobili olmuştur. Bilmeyi öyle isterdim ki."

Bessie Hemşire ile Dude yavaşlayıp avluya kıvrıldılar. Evin bacası hizasında duruncaya kadar Jeeter ile Ada da otomobilin yanısıra koştular. Ellie May de evin köşesinden hiç bir şeyi kaçırmadan görüyordu.

Bessie kapıyı açıp yere inerken Jeeter:

"Nereye kadar gittiniz?" diye sordu. "Öğleden sonra hiç görünmediniz, Augusta'ya mı gittiniz?"

Bessie etekliğinin ucunu kaldırıp arabasının tozunu almağa başladı. Arabanın öbür yanında bu işe Ada ile Ellie May çoktan girişmişlerdi. Büyükanca yirmi adım ötede bir çinçileği ağacının ardında durmuş, başını uzatarak otomobile bakıyordu. Dude hâlâ direksiyon başında, klâkson çalmaktaydı.

"Gittik gittik taa McCoy'a vardık." dedi Bessie. "Taa oraya kadar sürdük babam sürdük."

Jeeter heyecanla:

"Orası otuz mil çeker değil mi?" diye sordu. "Taa oraya kadar gidip geldiniz öyle mi?"

Dude: "Gittik ya." dedi. "O kadar uzaklara hiç gitmemiştim daha. Oralar da güzel yerler."

"Niçin Augusta'ya gitmediniz?" diye sordu Jeeter. "Yol kavşağına doğru uzaklaştınız; ben, mutlaka Augusta'ya gidiyorlar dedim."

"O yana gitmedik." dedi Dude. "Öte yana gittik, McCoy'dan yana. Taa McCoy'a da vardık işte."

Jeeter yürüyüp otomobilin önüne geçti, baktı. Dude klâkson çalmayı azıcık kesip arabadan indi.

Jeeter: "Tanrım sen bilirsin." dedi. "Burasına ne oldu?"

Ön sağ çamurluk ile farı gösteriyordu. Toz almayı bırakarak radyatörün başına geldi. Çamurluk; sanki biri eline bir balyoz almış, onu yamyassı etmek için olanca gücüyle indirilmiş gibi eğrilmiş, ezilmişti. Sağ far kopmuş düşmüştü. Yerinde eğrilmiş bir demir parçası ile kısa bir telden başka şey kalmamıştı. Çamurluk ezilip motör kapağına yatmıştı.

"Bir arabanın marifeti." dedi Dude. "McCoy'dan dönüşte idi, büyük bir yağ imbiğine bakıyordum, bir de ne göreyim iki atlı bir arabaya bindirmişiz."

Bessie yamyassı olan çamurluğa, yeri boş kalan fara baktı, bir şey demedi. Bu sefer suçu şeytana yükliyemedi, çünkü kaza sırasında kendi de otomobilde idi. Ama ne de olsa, hele Fuller'de otomobili aldıkları sabah herşeyi bir yana bırakıp

kaza-belâ duasını da ettikten sonra, Tanrı biraz daha iyi göz-kulak olmamalı mıydı onlara yani.

“Çalışmasını aksatmıyor ya?” diye Jeeter sordu.

Dude: “Hâlâ yepyeni imiş gibi çalışıyor.” dedi. “Klâkson da sapasağlam. Tıpkı bu sabahki kadar güzel çalışıyor.”

Çamurluk tamir edilemeyecek kadar berbat durumdaydı. Motör-kapağına yaslanmıştı, çentik çentik olan kıyılarına bakılınca, sökülmüş alınmış denilebilirdi. Görünürde, fardan başka bir hasar yoktu, gövde çöküntüsüzdü ,tekerleklerle aks yerli yerinde ve düzgün görünüyordlardı. Yalnız, kırık makas arabanın sol gerisini çökertmişti.

Jeeter: “Bunun hiç zararı yok.” dedi. “Aldırma Bessie. Varsın öyle kalsın, yepyeni aldığın zamankinden hiç farklı bulmayacaksın.

“Haklısın.” dedi Bessie. “Üzüldüğüm yok, suç Dude’da değildi. Araba önümüze çıktığı zaman Dude yol boyundaki o kocaman yağ imbiğine bakıyordu, ben de ona bakıyordum. Zenci arabacı geldiğimizi duyunca aklını başına toplayıp bize yol vermeliydi.”

“O sırada klâkson çalmıyor muydun Dude?”

“Tam o anda çalmıyordum, çünkü aklım fikrim o koca imbiğe bakmakta idi. Bu kadar büyük olanını hiç görmemiş-tim. Bir viski imbiği kadar vardı, yalnız onun kadar parlak değildi.”

Bessie:

“Ne olursa olsun, yepyeni arabayı bu kadar çabuk orasını burasını hurdahaş etmek ayıp.” dedi, arkaya geçip tozları silmeğe başladı. “Daha sabahleyin yepyeni idi; akşamına bile varmadı.”

“Hep o zencinin yüzünden.” dedi Dude. “Arabada uyuyakalmasaydı bunların hiçbirisi olmayacaktı. Kütük gibi uyuyordu, çarptık da uyandı, hendeğe fırladı yoksa.”

“Ağır yaralı değil ya?” diye Jeeter sordu.

“O kadarını bilmiyorum. Biz uzaklaşırken, o hâlâ hendeğe yatıyordu. Deyrilen arabanın altında kaldı. Gözleri faltaşı gibi açık duruyordu ama konuşturamadım. Ölmüştü galiba.”

“Zenciler ne yapsan ölürler. Bunu önlemek imkânsız gibi.”

Güneş batalı yarım saat kadar olmuş, ortalığa ilkbahar gecesinin soğuk rutubeti çökmüştü. Büyükana çoktan eve girip yatağına yatmıştı bile. Ada, ısınmak için kollarını göğsünde kavuşturarak, sundurmaya çıktı. Bessie de içeri girmek üzereydi.

Dude’la Jeeter karanlık basıp da hiçbir şey görünmez olana kadar arabanın başında kaldılar, sonra onlar da girdiler.

Derken yanan koruların ışıklarıyla ufukta gökyüzü aydınlandı, rutubetli akşam havası çam dumanlarının kokusuyla doldu. Dört bir yanda ateşler yanıyordu; fundalıkların kimisi daha akşam üzeri tutuşturulmuştu, kimisi de bir haftadan beri, daha uzun zamandanberi yanıyordu.

İlkbaharda çiftçiler tarlalarını boydan boya yakarlardı. Ateşin pamuk kurtlarını öldürdüğünü söylerlerdi. Biri çıkıp ta genç çam fidanlarının, büyümüş ağaçların yanıp gitmesine neden seyirci kaldıklarını soracak oldu mu korulukları ve tarlaları yakmalarına sebep olarak bunu gösterirlerdi. Ama asıl sebep her ilkbahar tarlaları, korulukları yakmağa alışmış olup bu ömür boyu alışkanlığından sıyrılmaya lüzum görmemeleriydi. Bol ürün kaldırmak için tarlaya gübre atmak kadar şart görürlerdi korulukları, tarlaları yakmayı. Ateşe verilen ormanlar yanıp kül olmaya bırakılacak yerde biçilip kereste yapılsa, ya da yakacak olarak kullanılacak şekilde kesilse onlara bir kazanç kapısı açılmış olurdu. Nasıl olsa yakmakla pamuk kurtlarının kökü kazınamıyor, yazın pamuk fidanlarına ilaç püskürtmek gerekiyordu. Ne var ki, hiçbir ilkbahar tarlalarını yakmazlık etmemişler, bu işe sırf babaları yapıyordu diye devam edegelmışlerdi. Yakması için en ufak bir sebep olmadığı halde Jeeter de tarlalarını her zaman yakardı; oysa ne zamandır bir şey ekip biçtiği yoktu. Bunun içindir ki tarlaları, süpürge otları ile karamişe bir yana bırakılırsa, bomboş yatıyordu; süpürge otları her yıl yeniden çıkıyor, o sert meşeler zaten ne kadar yakılırsa yakılsın bana mısın demiyordu.

Evde kadınlar yatak odasında toplanmışlar Jeeter ile Dude’u bekliyorlardı karanlıkta. Yatağına yatmış olan bi-

yükana yırtık pırtık yorganlarına sarınmıştı. Ellie May süpürgeğe gıtmış, daha uonnemmişti. Bessie ile Ada yatakların üzerine oturmuş bekliyorlardı.

Sekiz dokuz kışi oluukları günlerde bile Lester'ler üç yatağa daima sığışmışlardı. Ara sıra yazın birkaçının yerde şilte üzerinde yattığı olurdu; ama kışın yatak hepsine çok daha sıcak geliyordu. Şimdi Ellie May ile Dude'dan başka çocuklarının hepsi gitmiş olduğundan, her biri için bol bol yer vardı. Bessie'nin de vardı kendi evi; ırmağın orada son kum tepesinde üç odalı bir rençber eviydi, ama çatısı çürümüş, kaplamaları uçmuştu, yağmur yağdığı zaman üç odanın üçünde de ıslanmadık şey kalmazdı.

Bazan gecenin bir vaktinde birdenbire bir fırtına çıkar Bessie bir uyanırdı ki yatağı su içinde, elbiseleri sırsıklam olmuş, damdan hâlâ şarıl şarıl sular akmakta. Damının kaplamalarını yenilemedikçe orada oturmak istemediğini söylemişti Ada'ya. Bina ve çevresindeki arazi Kaptan John Harmon'undu. Artık tütün yoluna hiç gelmiyor, binaları da tamir ettirmiyordu. Jeeter'e, Bessie'ye, oralarda oturan daha başka kimselere, çürüyüp yerle bir oluncaya kadar bu evlerde oturabileceklerini, asla on para kira istemiyeceğini söylemişti. Bu anlaşmanın anlaşılmiyacak yanı yoktu: damlar sundurmaları, çürümüş pencere pervazlarını, ya da binaların başka herhangi bir yanlarını tamir ettirmiyecekti. Evler yıkılırsa kendileri için çok kötü olacağını, ama ayakta kalırlarsa Jeeter'in de, Bessie'nin de, bütün ötekilerin de diledikleri müdetçe oturabileceklerini söylemişti.

Jeeter'le Dude karanlıkta ayakları takıla takıla eve girdiler. Vardı bir lâmbaları ama bütün kış gaz alınmamıştı. Lester'ler, yazın havanın sundurmada oturabilecek kadar sıcak olduğu günler bir yana, karanlık basınca yatağa girerler, şafakla kalkarlardı. Gaza ihtiyaçları yoktu.

Jeeter yatağının üzerine Ada'nın yanına oturarak ağır ayakkaplarını çıkardı. Postallar yüksekte bırakılan tuğlalar gibi gürültüyle düştüler.

Bessie: "Önümüze çıkan her evde durduk, inip ziyaret ettik ayak üstü." dedi. "Kimisi dua istedi, kimisi istemedi.

İkisinde de bize göre hava hoştu, çünkü Dude'la ben otomobile gezmekten müthiş heyecanlıydık. Kimisi yepyeni bir arabaya alacak parayı nereden bulduğunu, Dude'la neden evlendiğini öğrenmek istediler, ben de söyledim. Onlara, önceki kocamın bana sekiz yüz dolar bıraktığını anlattım; Dude'la evlendim, çünkü onu vâiz yapacağım dedim. Tabii bu evlenmemizin sebeplerinden sadece bir tanesi idi, ama onlara bu kadarını söylemenin yeteceğini biliyordum."

Jeeter: "Senin aleyhinde bir şey söyliyeni olmadı mı, Bessie Hemsire?" diye sordu. "Kimi insanlar bizim gibiler için atar tutarlar."

"Eh evet, Dude'la evlenmem üzerine az çok bir şeyler söyliyeni olmadı değil. Dude'un benim yaşımdaki bir kadınla evlenmek için çok genç olduğunu söylediler, biz de yeni otomobilimize atladığımız gibi çektik gittik. Birçokları, kocamın parasıyla otomobil alıp Dude gibi körpe bir gençle evlenmemin günah ve ayıp olduğunu söylediler; ama onlar bu lâfları söyliyedursunlar biz yolu tutmuş oluyorduk Dude'la, değil mi Dude?"

Dude cevap vermedi.

Jeeter: "Dude galiba uyudu." dedi. "Bugün çok çalıştı, ta McCoy'lara gitti geldi."

Ada yatakta doğruldu. Hiddetle:

"Çıkar şu tulumunu Jeeter." dedi. "Böylesini de sende gördüm. Seni o pis pantolonlarınla yatağa yatırmıyacağımı biliyorsun. Söyliye söylye dilimde tüy bitti. Yatağı berbat ediyor. Buna dayanamayacağımı bilmelisin."

"Bu gece hava yine çok soğuk." dedi Jeeter. "Tulumumla yatmazsam donuyorum. Artık istediğimi yapmama da karşıyorsunuz. Tulumla yatsam kime ne zararı olur."

"Tulumuyla yatmak istiyen benim bildiğim bir sen var-sın. Senden başka kimse böyle şey yapmaz."

Jeeter cevap vermedi. Yataktan kalktı, tulumunu çıkarıp yatağın ayak ucuna astı. Tekrar yorganın altına girdiğinde her yanı tir tir titriyordu.

Odanın öbür ucunda yatmağa hazırlanan Bessie'nin ço-

rapla dolaştığı duyuluyordu. Elbiselerini taşıyana kadar a-yakkapları ayağındaydı.

Jeeter yorganın altından başını kaldırıp karanlıkta odanın içini görmeğe çalıştı.

"Sana birşey söyliyeyim mi Bessie." dedi. "Evimde bir kadın vâizin yatmasıyla kendimi âdeta sağlığımın yerinde olduğu günlerdeki gibi iyi hissediyorum. Burada kaldığını görmekten doğan çok güzel bir his bu."

Bessie: "Ben bir kadın vâizim, bu doğru." dedi. "Ama öteki hususlarda basbayağı kadınlardan hiç farkım yoktur. Jeeter bunu biliyorsun, değil mi?"

Jeeter dirseği üzerinde doğrulup karanlıkta odanın öbür ucunu görmek için gözlerini iyice açtı.

"İnşallah bizden çabucak ayrılmazsın." dedi. "Hep bizde yatarsan beni çok sevindirmiş olursun Bessie."

Ada bütün gücüyle dirseğini kaburgalarına batırınca acıdan inliyerek karısının yanına yatağa düştü.

Bessie'nin, yatağına girdiği duyuluyordu. Mısır kabuğu doldurulmuş yatak hışırdadı, Bessie uzanıp ayaklarını uzattığı zaman da lâtalar zangırdadı. Birkaç dakika hareketsiz yat-tı, sonra ellerini yatağın öbür yanına doğru uzatmağa başladı, kollarının hareketinden kabuklar deminkinden daha çok çıkırdıyordu. Birdenbire yorganı bir yana atıp yatakta doğruldu. Hiddetle:

"Dude nerde?" diye sordu, sesi boğuktu, tabilikten uzak-tı. "Neredesin Dude?"

Odada çıt yoktu. Ada yerinde doğrulmuş, Jeeter yatağın kıyısına fırlıyarak hafifçe ilişmişti. Bessie'nin mısır kabuğu yatağı biraz daha çıkırdadı. Sonra çam tahtasından döşemenin üzerinde dolaşan çıplak ayakların çıkardığı sesler bütün evin içinde duyuldu. Jeeter hâlâ ne bir söz etmeğe, ne de yerinden kımıldamağa yelteniyordu. Evin içinde duyulacak hiçbir sesi kaçırmamak için öylece bekliyordu.

Bessie odanın ortasında, yataktan yatağa yol bulmağa çalışırken: "Dude! Sana diyorum Dude!" diye bağırıyordu. "Neredesin Dude? Neden bana cevap vermiyorsun? Benden saklanmaya çalışma Dude!"

Jeeter: "Ne var, ne oldu Bessie?" diye sordu.

"Dude yatakta yok. Hiçbir yerde bulamıyorum."

Jeeter tulumuna uzanarak ayağa kalktı. Beceriksiz beceriksiz ceplerinde kibrit aramaya başladı. Sonunda buldu, eğilip yere sürttü.

Kibritin alevi odada kim var kim yok çıkardı. Ellie May ile Dude'dan başka hepsi odadaydı. Bessie Jeeter'den bir kaç adım ötedeydi; Jeeter onu görmeğe çalıştı. Bessie gözlerini ışıktan kaçırıyordu. Ada Bessie'yi görür görmez yataktan sıyrılıp Jeeter'in tepesine dikildi.

Jeeter'e: "Giy şu tulumunu üstüne." diye emretti. "Seninle onun ne yapmayı düşündüğünüzü bilmiyorum ama gözümler sizde. Hemen şimdi şu tulumunu giyeceksin. Ben kadın vâiz falan anlamam, odanın ortasında senin karşında bu kılıkta durmaya hakkı yok."

Jeeter duraladı, kibrit parmaklarını yaktı. Tulumunu bacağına çekti, bir kolunu üstlüğün kolundan geçirdi ve ceplerinden bir kibrit daha arandı.

Bessie hâlâ Jeeter'in yanında dikiliyordu, ama Jeeter kibriti çakınca, Lester ananın yatağına koştu. Yorganı çekip kaldırıncaya, deliksiz bir uykuda olan Dude'u gördü. Büyükaneye uyanıktı, yırtık eski siyah elbiselerinin içinde titriyerek yatıyordu.

Jeeter Dude'u sarsarak uyandırdıktan sonra yere indirdi. Ada kolundan çekip sarstı.

Jeeter yakasından tutmuş silkeliyerek soruyordu:

"Bessie'yle yatmamakla ne demek istiyorsun?"

Dude gözlerini kırıştırarak çevresine bakındı. Kibrit alevinden hiçbir şey göremiyordu.

Gözlerini oğuşturarak: "Benden ne istiyorsunuz?" diye sordu.

Bessie Hemşire şefkatle:

"Dude'cağız hangi yatağa gireceğini bilememiş." dedi. "Öyle yorgundu ve uykusu gelmişti ki hangi yatağa yatacağımızı öğrenmeğe fırsat bulamadı, değil mi Dude?"

Jeeter:

"Dude, bu böyle olmaz, aklını başına topla." dedi. "İnsan

evlendi mi gözünü açmalı. Seni yatakta bulamayınca, bak, Bessie'nin nasıl asabı bozuldu."

Ada önden, Jeeter arkasından yataklarına gittiler. Jeeter tulumunu çıkarmadan yattı; Ada'nın aklının kıyısına bile gelmedi tulum, uykuya daldı.

Biraz sonra Ellie May geldi, büyükananın yatağına girdi. Kimse bir şey söylemedi ona.

Büyükana ta baştanberi uyanıktı, ama kimse ona bir şey sormamış, o da Bessie'ye Dude benim yatağımda demek zahmetine girmemişti. Ona zaten, "defol buradan" dan, "yeter artık yediğin ekmek ve et" den başka bir şey söylemezdi kimse.

Dude'la Bessie yataklarına gidip yattılar. Bessie Hemşire Dude'a birşeyler söylemek istedi, ne var ki öteki yorgun ve uykuluydu, cevap vermedi. Mısır kabuğu yatak gecenin bir vaktine kadar çıtırdadı durdu.

XV

Jeeter üçüncü fincan hindiba suyunu içti, boğazını temizledi. Dude biraz önce mutfaktan çıkıp avluya inmişti, Bessie Hemşire arka avluda saçını tarıyordu. Jeeter arka merdivenlerden indi, kuyuya yaslandı.

"Bugün Augusta'ya bir yük odun götürecek olsam çok akıllıca bir iş yapmış olurum." dedi. "Dude'la benim hepsi kesilmiş, yüklenmeğe hazır bir yığın odunumuz var. Bu odunları yeni otomobile yükliyecek olsak göz açıp kapayana kadar şehre götürür gelirdik değil mi Bessie?"

Bessie saçlarını taramayı bitirip yarım düzine firkete ile Rentaşı tarağını taktı, Jeeter'le otomobile doğru yürüdüler.

"Belki bir yük alır." dedi. "Ama arkada pek yer yok."

"Benimkine adamakıllı bir yük sığıyor, bundan da pek büyük değil. İkisi de aynı tipten. Aradaki fark seninkinin şimdi aşağı yukarı yepyeni olmasından ibaret."

Dude anahtarı çevirip motörü çalıştırdı. Motörün sesi

mükemmeldi. Bir gün önce Dude'un canını sıkı tutukluk geçmişti. Motör iyi çalışır durumdaydı. Dude Jeeter'e sırtarak birkaç kere klâkson çaldı.

"Augusta'ya kadar uzanmak âdeta hoşuma gidecek doğrusu." dedi Bessie. "Dün oraya gidecektik. Sonra fikrimizi değiştirip onun yerine McCoy'a gittik."

Jeeter: "Arka koltuğa bir yük odun yerleştirmek uzun sürmez. Beş dakikada hareket edebiliriz. Dude, sen otomobili şuracıktaki tarlanın öte yanına, geçen hafta kestiğimiz odun yığınının yanına çek. Ben odunların düşmemesi için yükü sıkıca bağlamaya birkaç parça balya teli bulayım."

Bessie Dude'un yanına bindi, eski pamuk tarlasının öte yanındaki meşeliğe doğru hareket ettiler. Son birkaç yıldır tarla bir metre boyunda süpürge otlarından geçilmez olmuştu. Bir zamanlar bu tarla bütün çiftliğin en iyi tütün tarlasıydı.

Son alınan pamuğa ait diziler hâlâ duruyordu. Araba hızını arttırdığı için yerdeki kökler Bessie ile Dude'u öyle anımsızdan, öyle sık zıplatıp duruyordu ki yerlerinde oturamıyorlardı. Dude direksiyona sımsıkı yapışıp kendini biraz tutabiliyordu gene Bessie'ye göre. Araba eski pamuk dizileri üzerinde hızla yol alırken Bessie inip kalkıyor, her tümsekte başını tavana vuruyordu. Dört yüz metre kadar gitmişler ve aşağı yukarı meşe yığının bulunduğu koruluğun başlangıcına gelmişlerdi ki birdenbire bir takırtı ile araba zınk diye durdu.

Dude kendini tutamayıp direksiyona abanmış, Bessie yerinden fırlayarak başını rüzgâr siperine çarpmıştı. Alnının cama vurduğu yerde, güneş altında ıslak bir örümcek ağını andıran dallı dalı yüzlerce çatlak vardı. Yine de ne cam parçaları dökülüp saçılmış, ne de rüzgâr siperi parçalanmıştı. Bessie neye uğradıklarını bilmiyordu. Döşeme üzerinde her yanı tutulmuş durumdan kurtulmağa çalışarak:

"Tanrıya şükürler olsun." diye haykırdı. "Bu sefer ne yaptık Dude?"

"Galiba bir kütüğe tosladık. Süpürgelikteki bu eski kuru kütükleri hepten unutmuşum. Süpürge otlarından da bir-

şey görmenin mümkünü yok ki. Yerdeki herşeyi sarıp örtüyor.”

İkisi de inip arabanın önüne gittiler. Arabayı durduran yarım metrelik bir kütüktü.

Bir metre boyundaki kahverengi süpürge otları duvarının gözden sakladığı kararmış çam kütüğü, aksın tam önünde duruyordu. Yer yer çürümüştü. Orta yeri olmasaymış araba onu zahmetsizce devirip geçebilirmiş. Aks pek fazla eğilmiş değildi; zaten arabanın hızı saatte onbeş mil ancak vardı ve aks biçimini değiştirecek, bükülecek kadar zorlanmamıştı. Tekerlekler beş on santim öne fırlamıştı, başkaca endişe verecek bir hasar yoktu. Araba hâlâ yenisi kadar iyi sayılabilirdi.

Tam bu sırada Jeeter mısır anbarının arkasında bulduğu paslı balya telleriyle eli kolu dolu olduğu halde koşarak yetiştii.

Başlarına geleni ona anlatmalarına hacet yoktu; çünkü onlar kadar, ön aksın kütüğe çarptığını ve tekerlekleri beş on santim öne fırlattığını o da görebiliyordu.

“Pek büyük bir ârıza yok herhalde.” dedi. “Belki de hiç bir şey olmamıştır. Bugün Augusta’ya bir yük odun mutlaka götürmeliyiz, çünkü evde yiyecek hiç un ve hindiba kalmadı.”

Bessie Dude’un motörü çalıştırarak arabayı geri geri alıp kütükten kurtarmasını seyretti. Sonra yanbaşıdan dolanıp meşe yığınının kadar, geri kalan birkaç yüz metreyi Dude dikkatle geçti. Jeeter meşe dallarını toplayıp toplayıp cirit atar gibi arka koltuğa atmağa başladı.

Dude: “Körüğü indireyim daha iyi.” dedi. “İndirirsek daha çok odun alır.”

Körüğü rüzgâr siperine bağliyan bir sıra civatayı sökmeğe başladı; Jeeter ile Bessie öte yandan arka koltuğa odun atmağa devam ettiler.

Jeeter: “Ada’ya yer kalmıyacak, ha?” dedi. “Kendisini bırakıp Augusta’ya gittiğimizi görünce deli olacak. Benim arabayla Dude’la şehre son gidişimde Ellie May ile Ada da can atmışlardı gitmeye ama neyliyelim ki odunlardan yer kalmamıştı.”

Bessie: "Ben evde kalmam, onu bilin de." dedi. "Ben de basbayağı siz nasıl gidiyorsanız öyle gideceğim. Beni burada bırakamazsınız."

Dude: "Ben, de gidiyorum." dedi. "Beni kimse burada bırakamaz. Arabayı ben süreceğim."

Körüşü açıp arkaya atmış, bağlamaya çalışıyordu. Büyük bir kısmı katlanmıştı, yalnız bir kısmı taa arka aks'a kadar sarkıyordu. Bunu bir türlü katlayıp bağlayamayınca sarkık bıraktı gitsin.

"Muhakkak ki ben kalacak değilim." dedi Jeeter. "Satılacak odun benim odunum. İlk gitmesi icap eden benim."

Geçen hafta Jeeter ile Dude'un bir günlerini bu işe bağlayıp, satılmaya hazır ettikleri bir yük! karameşe çeşitli boyalarda kesilmişti. Bir kısmı otuz kırk santim uzunluğundaydı ama çoğunluk yetmiş beşten tutun da iki metreye kadar oynuyordu. Kesmiş oldukları odunların şu ya da bu boyda olmaları, diplerine bir balta indirilip, büyümekten alkonulan bu ağaçların o sırada şu ya da bu boyda olmalarından ileri geliyordu. Bir ağacı kesip devirdiler mi Jeeter baltayı alır, küçük dalları yontar, böylelikle o odun yüklenmeye hazır hale gelmiş olurdu. Karameşe hiçbir zaman bir adam boyundan fazla uzamazdı; bodurlaşmış bir meşe türüydü. Bu meşe öteki ağaçlar gibi özsuyunu eski tabakaları genişletip yenilerini hasıl etmeğe harcıyacağına, liflerini sertleştirmeğe harcardı. Karameşe fidanları beş altı santim çapında; kalın tel parçaları ya da demir su boruları kadar dayanıklı ve sert olurdu.

Arka koltuğa alabileceği kadar odun yığmaları bir yarım saat sürdü. Bu da olunca, Augusta'ya giderlerken yolda düşen kalan olmasın diye Jeeter balya teliyle bunları gövdeye bağlamaya koyuldu. Karameşelerin uçları arkadan ve yanlardan sivri sivri yirmi otuz santim dışarı fırlıyordu. Bir kısmı koltuğa saplanmıştı, bağlamaya hacet olmıyan yalnız bunlardı. Paslı balya telini kapı kulplarına hemen her bağlamaya kalkışında tel kopuyor; durması ve iki ucunu ekleyip birbirini tutuncaya kadar bükmesi icap ediyordu. Odunları arabaya yükleyip bağlama işi aşağı yukarı iki saat sürdü;

öyleyken birinden biri arabaya dokunsa ya da dayansa birkaç odun birden düşüyordu.

Odun yüklü arabayı Dude tarladan geri geri eve doğru sürdü; bir insan yürüyüşünden daha hızlı gitmediği halde odunlar dök saç oldular. Jeeter ile Bessie arkadan geliyor, düşenleri toplayıp götürüyorlardı.

Avluya vardıklarında Ada ile Ellie May de avluda idi. Büyükhane ne yapacaklarını görmek için bir çincileği açacının arkasında bekliyordu. Ada arabanın tam önüne dikilerek nereve oturacağını anlamaya çalıştı. Büyükhane evin köşesine gidip orada durdu, yalnız yüzü görünüyordu.

Ada:

"Ben nereye oturacağım?" dedi. "O kadar çok odun yüklenmiş ki insana oturacak doğru dürüst yer kalmamış"

Jeeter Ada'ya cevap verme işini Bessie üzerine alır ümi-diyle birkaç dakika bekledi. O cevap vermeyince Jeeter de arabaya binip Dude'un yanına oturdu.

"Sana yer yok." dedi.

"Sana, Dude'a, şu sürtüğe yer var da bana neden olmuyormuş?"

Jeeter: "Bessie hemşire sürtük değildir." dedi. "Hiç de değildir. Kadın vâiz o."

"Kadın vâizliği onu sürtüklükten kurtarır mı.. Sürtüğün en birincisi olmasına yardımcı bile dokunur. Kaşarlanmış bir sürtük olmasa hövle seyley varmazdı."

"Niye Bessie'ye böyle adlar takıyorşun sen?"

"Dün gece bütün odayı çırılçıplak dört dönüyordu. Sana tulumunu giydirtmemiş olsaydım, şimdi ağza alınmıyacak bir şey yapmış olabilirdi pekâlâ. Sürtüğün biri bu karı."

"Bak Ada, Bessie için hövle ileri geri konuşmamalısın. O hem kadın vâiz, hem de Dude'un karısı."

"Olursa olsun, ne çıkar. Övle de sürtük, böyle de sürtük. Erkek kısmıyla kıştırır durur. Hiçbir zaman benim gibi evinde oturup baştan aşağı temizliğe kalkmaz. Sürtük olduğu için erkeklerin ardından ayrılmaz. Vaaz etmeğe çıkınca hep erkeklere vaaz eder, kadınlara dönüp bakmaz bile."

"Ben Bessie Hemşirenin hiçbir kötü halini görmedim.

Bessie Hemşire bir kadın vâizdir, yaptığı işler Tanrı işleridir. Tanrı talimat verir, o yapar.”

Bessie, Jeeter'e:

“Ada'nın huysuzluğu ben Dude'la evlendim, geldim buraya kazık kaktım diye, Sizin odada yatıp kalkıyorum, onun için hoşuna gitmiyor bu iş.” dedi.

“Kapat çeneni artık sen Ada.” dedi Jeeter. “Kapat da biz de gidelim. Bugün Augusta'da bu yükü satmalıyım.”

Dude motörü çalıştırdı, Bessie de bindi, Jeeter'in yanına kıyıcığa ilişti. Sıkışık sıkışık, ancak üçüne kadar yer vardı.

Ada yanlarına koştu, basamağa atlamağa çalıştıysa da Dude arabayı hızlandırdığından binemedi. Dude arabayı birdenbire çark ettirip avludan tütün yoluna saptığından arka tekerlekler az daha Ada'nın ayaklarını çiğniyecekti. Arkalarından bağırdıysa da araba artık hızını almıştı, arkalarından koşup durdurmaya kalkmasının hiçbir faydası olmayacaktı. Yeniden avluya girdi, Ellie May'le orada dikilip, otomobili gözden saklıyan toz bulutuna baktı. Evin köşesinden çıkan büyükanca parça parça çuvalı aldı, çalı çırpı toplamak için koruluğun yolunu tuttu, Daha iki üç saat önce bir fincan hindiba suyu içtiği halde karnı yine acıkmıştı.

Dude tütün yolunu bırakıp, Augusta'ya giden devlet ana-yoluna girecekleri yol kavşağına yaklaşırken yavaşladı, ama birden yavaşladığı için odunlar yerli yerinde duramadılar, yığının üst kısmındakiler toptan yola döküldü.

Jeeter ile Dude odunları yine yerli yerine koyabilmek için yarım saat çalıştılar. Az çok, elinden geldiği kadar, Bessie de yardımını esirgemedi, tekrar bağliyacık hale koyabildiler. Jeeter tarladan geçip bir zenci kulübesine gitti, ödünç iki saban kayışı aldı geldi. Odunların üstünden atıp uçlarını sıkı sıkı bağladı.

“Oldu.” dedi. “Kayışlar iyice tutar bu körolası karameşeyi. Şu yeryüzünde saban kayışı ile balya teli gibi şey var mı... İki bir arada oldu mu herşeyin hakkından gelirler. Bana ikisinden birer parça verin, yapamıyacağım iş yoktur.”

Yeniden yola koyuldular, Augusta'ya doğru anayoldan a-

sağı koyverdiler arabayı. Şehire şimdi oniki mil birşey kalmıştı.

Dude iyi şofördü hani; başka otomobillerle karşılaşınca tam zamanında yol veriyordu. Yalnız iki üç defa öteki arabaların üstüne üstüne gider gibi yaptı. Akli fikri öylesine klâkson çalmakta oluyordu ki yolun sağından gitmek gerektiğini ancak en son anda hatırlıyordu. Karşılaştıkları arabaların bir çoğu klâksonu duyunca yolun ta öbür kıyısına çekiyorlardı.

Jeeter çoğu zaman soluğu kesildiğinden konuşamıyordu. Arabanın uçar gibi gidişi onu çok korkutmuştu, Bessie'nin sorularına cevap verecek halde değildi. Bessie hemen daima asık suratla ileriye bakıyor, otomobilinden ötürü kurumlanıyor, yol boyunca geçtikleri tarlalardaki zenciler ile çiftçilerin arabanın Jeeter'in ya da Dude'un sanmayıp kendisinin olduğunu anlıyacıklarını umuyordu.

Yarı yola vardıklarında saat oniki ile bir arasındaydı. Augusta'ya sadece yedi mil kadar bir şey kalmıştı; son tepesi! tırmanın aşağıdaki vadide büyük, bataklıkli ırmağın yanbaşındaki şehiri ayaklarının altına serilmiş gibi göreceklerti.

Bu noktaya varmadan tırmanacakları son tepe epey uzun bir yol tutuyordu. Etekteki dereden en tepedeki benzin istasyonuna kadar birbuçuk mildi, bu yolun yarısına geldiklerinde arabanın hızı birdenbire saatte birkaç mile düştü. Motör ve radyatördeki su kaynıyor, rüzgâr siperinden daha yükseklerle kadar buharlar fışkırıyordu. Motör müthiş gürültü yapıyordu. Galiba, Jeeter'in eski arabası gibi benzin vuruyordu. Yalnız, çıkardığı ses biraz daha şiddetli, biraz daha kuvvetliydi.

Bessie kapıdan uzanıp dışarıya bakınarak:

"Ne oluyoruz?" diye sordu.

"Tepeyi tırmanmaktan motör kızmış olmalı." dedi Dude.

"Başka bir bozukluk ne olabilir, bilemem."

Yüz metre kadar sonra araba durdu. Motörün sesi hoşuklastı ve kömür deposundaki marşandiz lokomotiflerinin pistonlarındaki gibi ıslık çalarak buhar dışarı uğradı.

Jeeter yere atlayıp arka tekerleğin altına Dude daha fren yapmadan büyük bir taş dayadı. Arabanın arkaya gitmesi durdu.

Bessie bir daha: "Nesi var Dude?" diye sordu. "Bir yeri mi bozuldu?"

"Motör kızdı, o kadar." dedi Dude.

Arabadan inceklerden değildi. Direksiyonun başında oturmuş, direksiyonu sımsıkı iki eliyle kavramış; bir sağa bir sola büküp duruyordu bükemediği kadar. Derken yeniden klâkson çalmaya başladı.

Jeeter: "Klâkson çalmak bir işe yaramaz, Dude." dedi. "Elini klâksondan ayırmıyorsun, bu gidişle nasıl eskidiğini anlamıyacaksın. Ne diye inip de şunun orasına burasına bakıyorsun?"

Aşağıdan tepeye, tepeden aşağıya doğru son hızla birçok otomobil geçti ama biri bile yardım etmek için yavaşlayayım, durayım demedi.

Arkalarından tepeye doğru yavaş yavaş bir araba geliyordu. Birinci vitesle ağır ağır tırmanıyor, Bessie'nin yeni arabası gibi buharlar savuruyordu. Çık çık diye yavaş yavaş yanlarından geçmekteyken içindeki zencilerden birkaçı dışarı sarkıp yolda kalmış otomobile baktılar.

İçlerinden biri Jeeter'e bağırdı:

"Otomobilinize ne oldu beyaz dostlar? Hapı yutmuşa benziyor."

Jeeter hiddetle: "Tanrım sen bilirsin!" dedi. "Adın ne senin, zenci? Neredensin?"

"Burke ilçesinden geliyoruz. Bunu bileceksiniz de ne olacak beyaz dostlar?"

Jeeter'in bir şey daha söylemesine vakit kalmadan zencilerin arabası tepeye doğru yüz metre yol almış, hızı da artmıştı. Jeeter durdurabilmiş olsaydı, Bessie'nin arabasını tepeye kadar onlara çekirttecekti.

Dude motörü kolla çevirerek arabayı vitesle taktı. Jeeter ile Bessie tam vaktinde basamağa sıradılar, çünkü Dude arabayı bir iki demeden hızlandırmıştı yoksa. Motör soğumuştı, zencilerin arabasından daha hızlı gidiyorlardı. Onlara

yetişip geçmeğe hazırlanıyorlardı ki birdenbire motör eski-sinden daha kötü takırdamağa başladı ve durdu.

Jeeter: "Ben böyle yezit otomobil görmedim." dedi. "Tam işte iyi artık diyeceğimiz sırada başımıza yeni bir iş açıyor."

Bu sefer tepenin üstünde durmuşlardı. Dude tam arabayı yokuş aşağı bırakmak üzereyken Jeeter benzin istasyonunu gördü, Dude'a bir dakika beklemesini söyledi.

"Biraz su getireyim de koyayım." dedi.

Yolu geçip benzinciye girdi. Birkaç dakika içinde elinde bir koca su ile döndü. Benzinci de yanında geldi.

Jeeter radyatörün kapağını açarken, öteki adam da yağı ölçmek için motörün kapağını kaldırdı.

"Sizin derdiniz o değil, birader." dedi. "Arabanızda bir damla yağ kalmamış. Yataklar da yanmış. Ne kadar yol geldiniz?"

Jeeter Fuller'e yakın eski tütün yolunda oturduklarını söyledi.

"Yepyeni arabanızı harap etmişsiniz. Çok yazık. Otomobili bozmaktan başka birşey bilmiyen insanları görünce şeytan görmüş gibi olurum."

Bessie: "Nesi var şimdi bunun?" diye sordu.

"Yepyeni arabanızın tutulacak yanı kalmamış, hemşire, çalışabilmesi için bir buçuk galon yağ koymak işter. İsterse-niz doldurayım?"

"Kaça doldurursunuz?"

"Bir buçuk dolara."

"Böyle bir masraf kapısı da hiç aklımdın işi değildi."

"İyi ama, yağ doldurmazsanız aşabanız şur'dan şuraya gitmez. Bana kalırsa, yerinden kımlıdıyacak kadar bile yağı kalmamış."

Bessie: "Topu-topu iki dolarım var, onunla da benzin alacaktım." dedi.

Jeeter: "Ne bende ne de Dude'ta on para var. Ama şu odunları satarsam elime bir, birbuçuk dolar geçer herhalde."

Koyun yağ siz." dedi Bessie. "Yeni otomobilimi mahvetmek istemem. Dün Fuller'den pırıl pırıl yeni aldım."

Adam: "Mahvolacağı kadar mahvolmuş zaten, hemşire."

dedi. "Ama siz Augusta'ya gidip tekrar Fuller'e dönmek istiyorsanız yağ koydurmanız şart."

Yağ koymasını beklediler. Sonra Bessie parayı verdi. Parayı bir mendile düğümlemiş olduğu için, sımsıkı atılan düğümleri çözmesi birkaç dakika sürdü.

Dude motörü çalıştırdı. Tepeden ağır ağır hareket ettirler, Augusta'ya giden uzun inişten aşağı kaymağa başladılar. Tepenin eteğine vardıklarında araba tıpkı yine yeniymiş gibi uçuyordu, ama motörü Jeeter'in arabasıninkinden daha çok gürültü çıkarıyordu. Tepeden aşağıda saatte onbeş milden biraz daha hızlı giderken, yataklarla piston kolu öyle gevşemişlerdi ki tangur tungur ötüyorlardı.

XVI

Karamеше yükünü satacağız diye didinirlerken şimdiden üç saat geçmişti. Görünüşe bakılırsa, Augusta'da bu odunu satın almağa istekli bir tek kişi yoktu. Jeeter'in kapısını çaldığı evlerden kimisinde, ilkin oduna ihtiyaçları olduğunu söyleyenler çıkmamış değildi, ama Jeeter'in bu oduna kaç para istediğini sorduktan sonra şüpheye düşmüşlerdi. Jeeter onlara sadece bir dolar istediğini söylemişti; bunun üzerine Jeeter'e bu kadar ucuza çamın yongasını mı sattığını sordular. Jeeter de bu odunun, hattâ sobaya girecek uzunlukta bile kəsilmemiş, karamеше olduğunu açıklamak zorunda kaldı. Kaldı ama bir de baktı ki kapıyı çat diye yüzüne kapamışlar; Jeeter'e de tabii ikinci evin kapısını çalıp yeni baştan talihini denemek düşüyordu.

Saat altıyı geçiyordu ki odunlar hâlâ arabanın arkasında yığılı duruyor, ortalıkta alıcı görünmüyordu. Jeeter odunu elli sente elden çıkarmak için son ve ümitsiz bir gayretle sokaktan geçenleri durdurmağa başladı. Ama kime yaklaştıysa, kadın olsun erkek olsun, yığılı oduna şöyle bir bakıyor, yürüyüp gidiyordu. Besbelliydi ki kendisine şaka yapıyor zannediyordu. Daha iyi yanan, yakması daha az külfetli olan çam odunu dururken karamеше satınalacak kadar budala değildiler.

Jeeter Bessie'ye: "Ne yapacağız bilmem." dedi. "Eve çok geç kalacağız, artık odun almayı istiyen kimse de yok. Eskiden ne zaman getirsem hiç zorluk çekmeden satardım."

Dude acıktığını, gidip bir yerlerde karnını doyurmak istediğini söyledi. Bessie Hemşire'nin yarım doları vardı; Jeeter'de hiç para yoktu. Tabii Dude'da da yoktu.

Jeeter odunları bir dolara satmayı, eve götürüp yemek için biraz et ile un satınalmayı tasarlamıştı; gelgelelim şimdi ne yapacağını bilmiyordu. Ne yapmalı? der gibi Bessie'ye döndü.

Bessie: "Fuller'e dönsek galiba daha iyi olacak." dedi. "İki galon benzin alabilirim, o da bize yeter herhalde."

"Bir şey yemiyecek miyiz?" diye Dude sordu. "Karnım zil çalıyor."

"Belki başka bir şey satabilirdik." dedi. "Ama, satacak neyimiz var bilmem."

Bessie hemen atıldı:

"Yeni otomobilimi asla satacak değiliz, bilesin. Daha dün pırl pırl yeniydi. Kimseye sattırtmıyacağım biricik şeyim o." Jeeter önden arkaya arabayı gözden geçirdi.

"Yok, yok, öyle bir şey yapmak aklımdan geçmez. Ama düşün bak Bessie, şöyle ufacık bir parçasını satmaya da bir şey diyemezsin artık."

Arabanın çevresini dolaşıp yedek tekerleğe iki eliyle yapıştı. Kuvvetle sarstı.

"Zaten iyice gevşemiş." dedi. "Yeni arabaya hiçbir zararı olmaz Bessie."

Bessie usulca: "Eh, ne yapalım." dedi. "O tekerleğin bize faydası dokunacağı yoktu zaten. Dört tanesi olmazsa araba yürümez ama beşincisi de büyük bir israf."

Sokağı sapınca bir garaj buldular. Jeeter içeri girip soruşturdu. Derken bir adam çıktı, tekerleği çıkarıp aldı, yuvarlıyarak garajdan içeri götürdü.

Karşı kaldırımdan Jeeter elinde birkaç yeşil banknotla geldi çevikleşmiş adımlarla. Bessie ile Dude'un önünde paraları birer birer saydı.

"Yine de şanslı insanlarız, ha?" dedi,

“Kaç para etti?” diye Bessie sordu.

“Adam üç dolar iyidir iyi dedi; ama bana, bir yığın paraymış gibi geldi. İşte, bakın görün! Hem ne güzel, yepyeni, değil mi? Bizim Fuller’de benim gördüğüm paralar hep yırtık pırtık, eski püskü idi. Ama Augusta’lıların paraları ne güzel.”

İkinci durak, küçük bir bakkal dükkânı oldu. Jeeter indi; gitti kocaman bir kesekâğıdı peksimetle bir kilo sarı peynir aldı. Döndü geldi, aldığı yiyeceklere Bessie ile Dude’u bu yur etti. Hepsı peynirden kocaman kocaman kopardılar, ağızlarını tika basa peksimetle doldurdular.

“Sen buyur, yemene bak Bessie.” dedi Jeeter. “Ne kadar istersen al. Elini daldır daldır al kesekâğıdından, adamakıllı doyuncaya kadar ye. Ne kadar gerekliyse durma al, yoksa Dude kimseye zırnık bırakmaz.”

Jeeter’in keyfi yerindeydi. Kimbilir ne zamandan beri ilk defadır ki Augusta’ya gelip de canı isteyince yiyecek bir şeyler bulabilmişti. Dude ile Bessie’ye gülümsüyor, sokaktan gelip geçenler el sallıyordu. Kadın geçti mi şapkasını çıkarıp eğiliyordu.

“Augusta güzel yer.” dedi. “Bütün bu insanların da bizden farkı yok. Onlar zenginmiş, olsun, bence farketmez. Şimdi herkesi seviyorum.”

Bessie: “Nereye gidiyoruz şimdi?” diye sordu.

Jeeter: “Dükkânın hemen ilerisinde yatacak bir yer var.” dedi. “Bana kalsa bu geceyi orada geçiririz, yarın sabahleyin de odunu satarız. En uygunu bu değil mi?”

Bu teklif Dude’un hoşuna gitti, yalnız Bessie kararsızdı. Geceyi otelde geçirmek çok paraya patlıyacak gibisine geliyordu.

“Belki çok paraya patlıyordur.” dedi. “Hadi sen git öğren: kaçaymış.”

Jeeter bir avuç dolusu daha peksimetle peyniri ağzına tıktı. Sonra otelin merdivenlerini çıktı. Kapının üzerinde, “otel” diye yazan, yarı aydınlatılmış bir tabelâ vardı.

Beş dakikaya varmadan döndü geldi.

“Adam başına elli sente olur, dediler. Tıklım tıklım ka-

labalık, ancak bir boş oda varmış; ama kalabileceğimiz o odada, istersek. Kalırız, ne olacak değil mi Bessie? Ömrümde bütün bir geceyi otelde geçirdiğim hiç olmadı.”

Bessie o zamana kadar kafasına takmıştı bile şehirde bir otelde ille bir gece geçirmeyi; Jeeter bunun herbiri için elli sente mal olacağını söylediği zaman merdivenleri çıkmağa hazırdı.

“Artık sn şu paralara sahib ol Jeeter.” dedi. “Kaybolursa az para değil. Sen de istemezsin düşürmeyi.”

Dar bir merdivenden çıkınca kendilerini küçük, tozlu bir odada buldular. Burası bekleme salonuydu. Yarı aydınlık odada yarım düzine, düz arkalıklı sandalye ile bir masa vardı. Otel sahibi onları masanın yanına götürüp, kayıt defterine imzalarını atmalarını söyledi. Jeeter ancak işaretlerini çezebileceklerini söyledi.

Adam: “Adınız nedir?” diye sordu.

“Jeeter.”

“Jeeter ne?”

“Jeeter Lester, Fuller yakınlarından.”

“Delikanlının adı ne?”

“Dude’un adı Dude, benimkinin aynı.”

“Dude Lester mi?”

“Tamam.”

Adam Bessie’ye bakarak: “Onun adı ne?” diye sordu.

Bessie adama gülümsedi, adam onun bacaklarına baktı. Bessie sol omuzunu öne doğru kamburlaştırarak başını eğdi. Adam onu bir daha süzdü.

Jeeter: “Onun adı Mrs. Dude.” dedi.

Adam bir Dude’a baktı, bir Bessie’ye baktı, gülümsedi. Adlarının karşısına birer çarpı işareti koymuş, parmaklarını sürmeleri için kalemi onlara uzatıyordu.

Jeeter parayı verdi; adamla üçüncü kata çıktılar bir başka merdivenden. Koridorlar karanlık, odalar loş ve havasızdı. Adam bir kapıyı açıp; girin dedi.

“Yatacağımız yer burası mı?” diye Jeeter sordu.

“Burası. Bundan başka da boş odam kalmadı. Bu gece tıklım tıklım doluyuz.”

"Güzel bir yer doğrusu." dedi Jeeter. "Otellerin bu kadar güzel yerler olduğunu bilmezdim. Keşki şimdi Lov burada olup beni görseydi."

Odada bir tek yatak vardı; büyük ve genişti, yerden yüksekti.

"Yatağa sığışmanın bir yolunu buluruz herhalde." dedi Jeeter. "Ben ortada yatarım."

Adam: "Hepinize bol bol yer var." dedi. "Ama, belki bir yatak daha bulabilirim biriniz için."

Çıktı kapıyı kapadı.

Jeeter yatağın üzerine oturup postallarını çözdü. Tozlu pabuçlar çıplak döşemeye gürültü ile düştüler. Dude sandalyeye oturup odaya, duvarlara, tavana baktı. Birçok yerlerde sarı sıvalar dökülmüştü; kimi yerlerde de yerinden kalkmış, yeni bir sarsıntı ile dökülmeğe hazır bekliyordu.

Jeeter: "Yatalım daha iyi." dedi. "Ne oturuyoruz."

Siyah fötr şapkasını karyola demirine asarak yatağa uzandı. Bessie ayakta lavabo aynasının karşısında saçlarını çözüyordu.

Jeeter: "Ada şimdi görmeli beni." dedi. "Ömrümde daha hiç bir otelde bir gece geçirmediydim. Bahse girerim ki, Ada'ya söyleyince inanmıyacak bana, yalan söylüyorum sanacak."

Dude: "Bessie ile benim yattığım yatakta senin işin yok." dedi. "Sen yerde kal, uygunu budur."

"Ama Dude, bana bir gececik yatmayı çok görmezsın değil mi? Bak Bessie dünden razı, değil mi Bessie?"

"Kapat çeneni Jeeter!" dedi Bessie. "Böyle deyip de beni şaşkına çevirme."

"Yalnız ben, sen, Dude. Yabancı olsa neyse ne. Uzun zamandan beri seninle ve Bessie ile yatmak istiyordum."

Kapı vuruldu ,cevap vermelerine kalmadan adam içeri girdi. Bessie'ye:

"Adın ne demiştin sen?" diye sordu.

Lavabonun yanına kadar gelip Bessie'nin burnunun dibinde bekledi.

Jeeter: "Mrs. Dude." dedi. "Demin de söyledik."

"Anladık ama asıl adı nedir? Anla işte canım, kızlık adı."

Bessie cevap vermeden önce elbisesini giydi.

"Bessie." dedi sonra. "Bileceksiniz de ne olacak?"

"Peki Bessie. Öğrenmek istediğim bu kadar."

Odadan çıktı, kapıyı kapadı.

"Şu şehirlilerin amma da tuhaf halleri oluyor." dedi Jeeter. "Bir dahasına ne soracaklarını dünyada kestiremezsin."

Dude ayakkaplarını, ceketini çıkardı, Bessie'nin yatağa girmesini bekledi. Bessie ayakkaplarını, çoraplarını çıkarmak için yere oturmuştu.

Jeeter yatakta doğrularak Bessie'nin soyunup bitirmesini bekledi. Yanıbaşlarındaki odanın kapısı öyle şiddetle çarpıldı ki yatağa ve yere tavandan sarı sıva parçaları döküldü.

Birdenbire kapı tekrar vuruldu ve hemen açıldı. Bu seferki daha önce görmedikleri bir adamdı.

"Koridora gel, Bessie." dedi.

Bessie yerinden kalkıp kapıya gidinceye kadar adam dışarda bekledi.

Bessie: "Ben mi?" dedi. "Benden ne istiyorsun?"

"Şu öteki odaya gel Bessie. Burası çok kalabalık."

"Bize bir yatak daha bulmuş olmalılar." dedi Jeeter. "Herhalde zannettiklerinden daha çok boş yatakları çıktı."

Dude'la ikisi, Bessie'nin elbiselerini toplayarak odadan çıkışını seyrettiler. Bir elinde elbiselerini, ayakkaplarını, çoraplarını taşıyordu, öbür elinde şapkasını. Kapı kapandıktan sonra bina yeniden sessizlik içinde kaldı.

Jeeter arkasına döndü, gözlerini kapatırken:

"Şu şehirlilerin tuhaf halleri var değil mi, Dude?" dedi. "Bizim Fuller'in oradakilere benzemiyorlar."

"Öteki yatağa neden sen gitmedin? Neden adam Bessie'ye gel dedi?"

"Şehirlilerin garip hallerine akıl sır ermez Dude. Zaten nerde akla gelmiyecek şey var onu yaparlar."

İkisi de bir yarım saat daha uyanık yattılar, ama hiç konuşmadılar. Işık hâlâ yanıyordu, söndürmeye de kalkışmadılar.

Koridorda bir tahta gıcırdadı. Elllerinde elbiseleri ile Bessie içeri girdi.

Jeeter doğrularak:

“Sana öteki odada buldukları yeri beğenmedin mi?” diye sordu. “Neden döndün Bessie?”

“Yanlışlıkla başka yatağa mı girdim ne oldu. Yatakta biri vardı.”

Dude elektrik ışığında gözlerini uğuşturarak Bessie'ye baktı.

Jeeter de Bessie'ye bakıp:

“Bessie güzel kadın vâiz doğrusu, değil mi?” dedi.

“Tekrar giyinmeğe vakit bulamadım. Hemen dışarı uğradım, elbiseleri sırtıma geçirecek vakit yoktu.”

“O adamın daha baştan ne yaptığını bilmesi gerekirdi. İnsana bütün gece yatak değiştirtmenin yeri var mı. Bir adamı bir yatağa yatırdı mı bir daha kaldırmamalı; bizi de bırakmalılar azıcık uyuyalım.”

Bessie: “Vallahi bu oteldeki erkekler de tuhaf.” dedi. “Ne acayip şeyler söylüyorlar, ne acayip şeyler yapıyorlar; ben böylesini görmedim. Burada kaldığımıza çok memnunum; çünkü iyi vakit geçiriyorum bu gece. Tütün yolundakine benze-miyor.”

Yine kapı tıklatıldı, bir adam içeri girdi. Bessie'ye bakıp kapıya çağırırdı.

“Gel Bessie.” dedi. “Koridorun öbür ucunda senin için bir oda var.”

Yarı açık kapının dışında beklemeye başladı.

“Az önce bir odaya gittim, yatakta bir adam vardı.”

“Ha, yok ziyarı. Bu odada başka bir yatak var. Hadi gel, ben de seninle gelip yolu gösteririm.”

Jeeter: “Tanrı biliyor ya,” dedi, “böylesi de işitilmiş şey değil. “Bu adamlar bütün gece bir yataktan öbür yatağa koştura koştura Bessie'de can bırakmıyacaktılar. Yok yok, bir daha bu çeşit bir otele gelirim iki olsun. İnsanda na kafa kalıyor, ne de uyuyabiliyor.”

Bessie elbiselerini toparlayıp dışarı çıktı. Kapı kapandı,

koridordan aşağı doğru giden Bessie ile adamın ayak seslerini işittiler.

"Herhalde bu sefer yerli yerini bulur da bir daha yatak değiştirmesi gerekmez." dedi Jeeter. "Gözlerimden uyku akıyor, sonunu bekliyemem artık."

Birkaç dakika sonra Dude da uyumuştı.

Şafak sökerken Jeeter kalkıp giyindi. Birkaç dakika sonra Dude da kalktı. Bir yarın saat odada oturup Bessie'yi beklediler. Sonunda Jeeter kalktı kapıya gitti; koridorun iki ucunu gözden geçirdi.

"Bessie Hemşireyi aramaya çıkmamız gerekecek, galiba." dedi. "Belki de odanın yolunu kaybetti, bulamıyor. Dün gece dışarısi karanlıktı, gün doğunca şehirde herşey başka türlü görünüyor."

Kapıyı açtı, koridorun bir ucuna kadar gitti. Bütün kapılar kapalıydı, Jeeter hangisini açacağını kestiremiyordu. Açtığı ilk iki odada kimse yoktu, ama üçüncüsü dolu çıktı. Kapının tokmağını çevirip içeri girdi. Yatakta uyuyan iki kişi vardı ama kadın Bessie değildi. Jeeter odadan çıktı, kapıyı kapattı. Ondan sonraki odayı Dude denedi. Bunun da kapısı kilitli değildi, Jeeter odanın taa öbür ucuna gidip yüzüne bakıncaya kadar kadının Bessie olmadığına içi sine sine inanamadı. Girdikleri öteki odalarda da bulamadılar Bessie'yi. Jeeter ne yapacağını bilemiyordu. Girdikleri odaların sonuncusunda bir tek yatak vardı, Jeeter kapıyı kapatmak üzereyken yataktaki kız gözlerini açıp doğruldu. Ne yapacağını şaşırان Jeeter durup kıza baktı. Kız uykusu iyice açılınca gülümsedi, Jeeter'i yanına çağırdı.

Jeeter: "Ne istiyorsunuz?" dedi.

"Odaya niye girdiniz?"

"Bessie'yi arıyorum. Gidip biraz daha bakayım daha iyi. Burda size bakar durursam rezil olmam işten değil."

Kız Jeeter'i yine çağırdıysa da o sırtını döndüğü gibi odadan savuştu. Dude babasına yetişti.

Jeeter: "Tanrının bildiğini ne saklıyayım," dedi, "bunca

yıl yaşadım, bu güzel karı kız bolluğuna bir yerde rastlanmadım. Bu otelde güzel karıdan kızdaki geçilmiyor. Biraz daha kalsam dinden imandan olacağım alimallah. Hemen şimdi kendimi sokağa atmalıyım.”

Merdivenlerden inince bir gece önce odayı kiralamış olan adamı gördüler. Sabah gazetesini okuyordu.

Jeeter: “Biz artık gideceğiz ama Bessie Hemşireyi bulamıyoruz.” dedi.

“Dün gece sizinle gelen kadını mı?”

“Onu. Bessie Hemşiredir adı.”

Adam: “Ben bulurum.” deyip merdivenlere doğru yürüdü. “Onun burnuna ne olmuş? Dün gece farketmemiştim, bu sabah gördüm. Bakınca tüylerim ürperiyor.”

Jeeter: “Doğuştan öyle.” dedi. “Yüzü pek bakılacak gibi değildir ama Bessie tam yaşanacak parçadır. İşte Dude, bilir; çünkü onun kocasıdır.”

Adam merdivenleri çıkarken:

“Ben böyle kenef burun görmedim.” dedi. “İnşallah karanlıkta bir daha aldanmam böyle.”

Beş dakika geçti geçmedi, adamı önde Bessie arkada, merdivenden indiler.

Sokağa çıktılar, arabalarını oracığa bırakmışlardı. Jeeter peksimet ile peynir kâğıdını bulup hapur hapur tıknamağa başladı. Dude bir avuç peksimet alıp ağzına doldurdu. Birkaç kapı ötede üzerinde Coca-Cola yazan bir dükkâna gidip birer tane içtiler.

Jeeter:

“Dün gece bir damla uyku uyumamışa benziyorsun.” dedi. “Uyuyamadın mı Bessie?”

Bessie esnedi, avuçlariyle yüzünü oğuşturdu. Çarçabuk giyinmişti; saçlarını taramamıştı. Keçe gibi, saçak saçak, yüzüne dökülüyorlardı.

“Galiba dün gece otel tıklım tıklım doluydu.” dedi. “İkide bir, adamın biri gelip beni başka bir odaya çağırırdı. Her gittiğim odada yatakta yatan biri vardı. Benim yatağımın nerede olduğunu bilen yoktu, Tanrı bilir. Hep yeni bir yatakta yatmamı söyleyip durdular. Biraz önceki bir saat kadar bir-

şeyi saymazsak, gözümü kapamadım bütün gece. Mutlaka, bir alay erkek kalıyor bu otelde.”

Jeeter öne düştü, dükkândan çıktılar, otomobile binip kasabanın içerlerine doğru sürdüler. Bessie esnedi, ön koltukta azıcık kestirmeğe çalıştı.

Odun yükünü satmak hiç de bir gün öncekinden daha kolay değildi. Kimse odun satınalmak, hiç değilse Jeeter'in sattığı cinsten odun satınalmak istemiyordu.

Öğleden sonra saat üçte, odunları satınalacak birini bulmak için didinmekten büsbütün usanç getirdiler.

Bessie Hemşire eve dönmek istiyordu, Jeeter de bunu istiyordu. Bessie uykulu ve yorgundu. Jeeter sokaktan geçen bir adam gördükçe sövmeğe başladı. Augusta'lılar hakkındaki fikri yola çıkmadan öncekinden çok kötüydü. Şehrin her bir dolarına lânetler etti.

Dude eve dönmeğe dünden istekliydi, çünkü asfalt yolda uzun virajları alırken klâkson çalmak fırsatını bulacaktı.

Bessie benzin aldı, kalan paralarından Jeeter parasını verdi. Motörde hiçbir ârıza çıkmadı, on mil kadar hayli hızlı kayıp gittiler.

Jeeter:

“Bir dakika duralım.” dedi.

Dude sebep sormadan arabayı durdurdu, hepsi indiler. Jeeter odun yükünü bağladıkları halya telini, saban kayışlarını çözmeğe başladı.

Bessie odunları yere atmakta olan Jeeter'e bakıp:

“Bu da nesi oluyor?” diye sordu.

“Bu körolası odunların hepsini yere atıp ateşe vereceğim.” dedi Jeeter. “Bir şeyi şehre satmağa götürüp eve geri getirmek uğursuzluk getirir. Eve geri götürmek hayırlı olmaz. Hepsini atacağım.”

Dude ile Bessie'nin de yardımıyla, birkaç dakika içinde meşeler yol kıyısındaki hendeğe yığıldı.

“Başka kimsenin bunlardan faydalanmasına da komıyacağım.” dedi. “Mademki Augusta'lı zengin kişiler benim odunumu satınalmıyorlar, ben de odunu burada yığılı bırakmıyacağım ki gelip de beleştan alamasınlar.”

Bir kucak kuru yaprak toplayıp yığının altına sürdü, kibrit çakıp tutuşturdu. Yapraklar alevle parladılar, havaya bir duman halkası fırladı. Jeeter şapkasıyla ateşi körükledi, odunların tutuşup yanmalarını bekledi.

"Bu Augusta yolculuğu şanssız geçti." dedi. "Hiç böyle-sine şanssızlık başıma geldiğini bilmem. Şimdiye kadar her seferinde odunumu satabiliyordum, yirmi beş otuz sente bile olsa. Gelgelelim bu sefer bedavadan versem kimse istemiye-cekti Tanrı bilir."

Bessie kıkırdayarak:

"Ben bir başka zaman daha gelip o otelde bir gece daha geçirmek isterim." dedi. "Dün gecem çok zevkli geçti. Orada kalmak bana neşe verdi. Kadınlara aman ne güzel davranma-sını biliyorlar."

Evin yolunu tutmak için, meşelerin yanmasını bekliyor-lardı. Yapraklar yanıp kül olmuş, alevi sönmüştü. Bodur me-şe ateş almıyordu.

Jeeter güç belâ daha büyük bir yığın yaprak topladı, tutuşturup tutuşturup odunların üzerine atınağa başladı. Ateş bir kaç dakika canlı yandıktan sonra yeşil odunların ağırlığı altında söndü.

Jeeter başında durup üzüntüyle baktı. Nasıl yakabilece-ğini bilemiyordu. O zaman Dude depodan biraz benzin çekip odun yığınının üstüne döktü. Havaya üç dört metre boyunda kocaman bir alev fırladı. Hendekte kararmış bir yığın odun kırarak geriye, çok geçmeden o da söndü.

Jeeter otomobile binerek:

"Eh, günah benden gitti," dedi, "bu körolası meşeye ben elimden geleni yaptım. Bu başbelâsı odundan kurtulmanın yolu yok gibi. Satsan satılmaz, yaksan yanmaz. Galiba için-de şeytan var."

Sarı toz bulutu içinde çekip gittiler. Biraz sonra tütün yoluna varmak üzereydiler. Dude arabayı, ta eve kadar klâk-son çala çala, derin ak kumlar üzerinde ağır ağır sürdü.

XVII

Jeeter Augusta dönüşü, ikinci otomobil gezisi olarak,

Tom'u görmeğe Burke ilçesine kadar uzanmayı tasarlamıştı. O yanlara giden pek çeşitli adamlardan tekrar tekrar dinlediği şeylerden öğrendiğine göre Tom işi yolunda bir travers müteahhidi idi. İşleri dolayısıyla ta travers atölyesinin yakınlarına kadar gitmiş olan bu adamlar Fuller'e dönünce Jeeter'e Tom'un bir eşi daha olamayacak kadar çok para kazandığını söylüyorlardı. Jeeter'in koltukları Tom'la da hani Dude'la kabardığı kadar kabarıyordu.

Tom Lester üstüne bilinenler burdan pek öteye geçmiyordu. Jeeter'in oraya gitmek istemesinin sebeplerinden biri bu idi. Herşeyden önce Tom'un ne kadar para kazandığını öğrenmek istiyordu, sonra da her hafta biraz para vermesi için rica etmek.

Yeni otomobilleri işler durumdayken evden dışarı çıkmamak Bessie ile Dude'un da akıllarından geçmiyordu. Augusta yolculuğu Jeeter'in otomobil gezisi için duyduğu kuvvetli arzudan bir nebze olsun nasıl kaybettirmediyse, onlarınkinden de kaybettirmemişti. Ön aksın bükülmesini, rüzgârlığın çatlamasını, gövde boyasının çizik çizik olmasını, koltuklarda delikler açılmasını, yedek iç lâstik ile tekerleğinin elden çıkarılmasını otomobil kullanmanın olağan kazalarından daha fazla birşey saymıyorlardı. Arabanın üstüne titremeleri, ezilen ön çamurlukla kırılan arka makastan sonra gevşeyivermişti. Dude'un McCoy yakınlarında iki atlı bir arabaya toslayıp zenci arabacıyı öldürdüğü ilk kazalarından sonra, arabanın başına gelen hiç birşeyin üzerinde pek durmaz olmuşlardı.

Jeeter ertesi sabah, oralıdan değilmiş gibi, Burke ilçesine gidip Tom'u görmekten pek çok sevineceğini söyledi.

Dude o sırada radyatörü doldurmaktaydı, durdu, Bessie ne diyecek diye kulak verdi. Bessie hiç ses etmedi, Dude kovayı yeniden kaldırıp radyatörü taşıncaya kadar doldurdu. Bessie kararını versin diye Jeeter oradan uzaklaştı. Bessie düşünüp taşınıp, gideceğine-gitmiyeceğine tam kararını verinceye kadar göz önünde gözükme istemiyormuş gibi evin aıkasına doğru yürüdü. Ama otomobili de gözden kaçırmamak için, pek uzaklara gitmedi. O sırtını döndü mü döndü, Bes-

sie yapacağını yapmak için saniye' sektirmezdi. Onları elinden kaçırmak, kalakalmak istemiyordu Jeeter.

Bessie Dude'u arabaya iterek heyecanlı heyecanlı:

"Atla, gidelim çabucak Dude." diye fısıldadı. "Çabuk ol, baban görmesin."

Jeeter kuyunun başında dikilmiş, süpürge otlarının üstünden ötelere bakıyordu. Ötekilerin kendisini bırakıp gitmeğe hazırlandıklarından habersizdi.

Dude'un motörü çalıştırdığını duyunca ,otomobile doğru atıldı. O sırada Dude vitesi takmış, araba hızla avluyu geçip tütün yoluna doğru fırlamıştı.

Keskin bir viraj alarak çinçileği ağaçlarının çevresinde bir çember çizdikten sonra hızı hiç kesmeden hendekten atladılar. Göz açıp kapamaya kalmadan uzaklaşmışlardı. Neden sonra Jeeter koş a koş a yola gelebildi. Ardlarından bakakaldı.

"Vay canına, ben hiç böylesini görmedim." dedi kendi kendine. "Neden kaçıp gittiler, beni bıraktılar bilmem. Bessie'ye her zaman iyi ve namuslu davrandım. Bir adam ihtiyarladı mı artık otomobille gezmek gözünde yoktur sanıyorlar galiba; onu evde bırakıp gidiveriyorlar."

Araba gözden kayboluncaya kadar durup seyretti. Ada ile Ellie May de sundurmadan bakıyorlardı gözden kaybolmakta olan arabaya. Arabanın hareket ettiğini işittikleri an kapıya gelmişlerdi. Onlar da bir yere gitmek istiyorlardı; ikisi de; yeni araba alındı alınalı daha hiç müsaade edilmemişti binmelerine.

Jeeter bir sandalye çekti sundurmada, dönmelerini beklemek için oturdu. Öğleye kadar suratını astı, hiç konuşmadı. Ada yemek zamanı, mutfaka gelip biraz peynir ile peksimet, yemesini söylediğinde yerinden bile kıpırdamadı. Yiyecek pek azdı, Ada onun gelmediğine menunun oldu. Augusta'dan getirilmiş olan peynir ile peksimetler yetse yetse bir, bilemedin iki kişiye bir öğün yeterdi; Jeeter yerinden kılmadığına göre, kendisi ile Ellie May'e daha çok çok yiyecek düşecek demekti. Büyükanaya gelince, o mesele değildi, çünkü sofradan kalktıkları zaman kalacak olan döküntü peynirlerle peksimet kırıntıları da ona verilecekti. Jeeter her-

zaman öyle hızlı atıştırırdı ki yemekte hiç kimse payına düşeni yemeğe vakit bulamazdı. Jeeter her seferinde, bir daha yiyecek yüzü göremiyecekmişçesine yerdı.

Ada ile Ellie May Jeeter'i kendi haline bırakıp sofraya oturdular.

İkinci üzeri Bessie ile Dude eve döndüklerinde Jeeter hâlâ sundurmada onları beklemekteydi. Yaklaştıkları zaman kalktı, araba bacanın yanbaşındaki yerine gelinceye kadar takip etti. Kızgınlığı geçmiş değildi, sadece o an için unutmıştu. Tom'u bulup bulmadıklarını öğrenmeye can atıyordu.

"Tom'u gördünüz mü?" diye Bessie'ye sordu. "Ne yapıyordu? Bana para gönderdi mi?"

Ada söylenenleri dinlemek için dışarı çıktı. Büyükanca bir çinçileği ağacının arkasında o alışılan durumunu alınıp, kulakları kırıste, bekliyordu. Ellie May biraz daha yaklaştı.

Bessie başını salladı:

"Tom hiç de benim tanıdığım Tom değil artık." dedi. "Tom'a böyle ne olmuş bilmem."

Jeeter:

"Ne oldu ki?" diye sordu. "Ne yaptı? ne söyledi? Hani bana gönderdiği para?"

"Tom sana para mara göndermedi. Haline bakılırsa, on para göndermeğe niyeti de yok sana. Tom habis bir adam Tom."

Jeeter: "Beni de götürmeliydiniz işte, Bessie." dedi. "Ben Tom'u kendimden iyi bilirim. Oğullarımın içinde o bir tanemdir. Tom'la ben çok iyi geçinirdik. Öbür çocuklarım benimle kavga ederlerdi hep, şimdiki gibi. Ama Tom bana asla el kaldırmamıştır.

Bessie Jeeter'in sözlerini dinlediyse de konuşmasını kesmek, neden onu evde bırakıp gittiklerini tartışmak istemedi. Olan olmuş, geçen geçmişti. Gezmişler etmişler, dönmüşlerdi artık.

Jeeter: "Neden beni de götürmediniz, Tom'u görmeme komadınız?" dedi.

Dude: "Tom şöyle bir yüz öküz çalıştırıyor." dedi. "Ağabeynin travêrs içinde çalıştırdığı öküz sayısı onu müthiş et-

kilemişti. "Koca memlekette bu kadar çok öküz bulunacağını bilmezdim."

"Tom beni görmeğe ne zaman geleceğini söyledi?" diye Jeeter sordu.

Dude: "Buraya bir daha dünyada gelmiyecekmiş, öyle dedi. Babama söyle, yerimden kıpırdamıyacağım, dedi."

Jeeter başını sallıyarak:

"Tom böyle konuşmaz, katiyyen." dedi. "Belki işten başını kaşıyacak vakti yoktur da onun için ayrılamıyor oradan."

"Ondan değil." dedi Bessie. "Tom Dude'un sana söylediğini söyledi aynen. Buraya bir daha ayak basmıyacağını söyledi. İstemiyor."

"Tom'un ağzından böyle söz nasıl çıkar. Tom'la ben her konuda tıpatıp uyuşurduk. Ben öteki çocuklarımdan çektiğim, çekeceğim şeylerin hiçbirini ondan çekmedim. Ötekiler beni taşa tutar, başıma sopayla vururlardı, ama Tom birini yapmadı. Benim tanıdığım Tom daima eşsiz bir çocuktü. Şimdi hiç sebep yok ki değişsin, ötekiler gibi olsun."

Bessie: "Kendisine senin de, anasının da ne kötü durumda olduğunuzu anlattım." dedi. "Çoğu zaman unsuz, etsiz yarı aç, yarı tok gezdiğinizi, senin çiftçilik yapamadığını, bir şey yetiştiremediğini söyleyince, "ikisi de gitsin ilçe düşkünler evine girsin." dedi."

"Tom'a artık çiftçilik yapmıyacağımı söylemekle hata etmişsiniz. Biraz pamuk tohumu ile gübreyi bir bulayım, bu yıl muazzam bir ürün alacağım. Yine de, ona öteki söyledikleriniz ne yalan, ne eksik. Çoğu zaman aç geziyoruz. Bu yalan değil."

"Herneyse, o böyle dedi işte. Onlara söyle, ikisi de gitsin düşkünler evinde yaşasınlar, dedi."

"Tom'un ağzından böyle söz nasıl çıkar, nasıl. Tom bana şimdiye kadar böyle söz söylemedi hiç. Aklım almıyor, nasıl ister anasının babasının düşkünler evine girmelerini. Tersine, bana biraz para gönderir gibime geliyor. Ben babasıym onun."

"Tom'un gözünde ne ana var ne baba. Varsa yoksa kendisi,"

"Ah n'olur yine genç olsaydım. Hiç kimseye, kendi öz oğluma bile eyvallah etmezdim. Ne var ki, Tom dediğiniz gibi olamaz. Herhalde bana da, anasına da az da olsa para gönderir."

Dude Jeeter'e:

"Tom sana cehenneme kadar yolu var dedi bir de." dedi.

Bessie Dude'un üzerine atlayıp boynundan yakaladı, sarıyor, başını -kopup yere düşecekleyin- büküyordu. Ta Dude elinden kaçıp kendini kurtarabilinceye kadar sarstı, sarstı.

Dude'a haykırıyordu:

"Jeeter'e bu söylenir mi! Bu söz kadar kötü söz yoktur. Bundan daha günah olanını bilmiyorum. Seni vaiz yapmıyayım diye, şeytan benden uzaklaştırmaya çalışıyor seni."

Dude: "Aman yarabbim aman!" diye bağırdı. "Beni az kaldı öldürüyordun! Bunu ben mi söyledim, Tom söyledi. Ben sadece, Tom'un söylediğini söylüyorum. Bunu ben söylemedim! Ne diye üstüme geliyorsun.. Sana bir şey yaptık mı..."

"Tanrım sana şükür." dedi Bessie. "Böyle konuşursan dünyada vâiz olamayacaksın. Sövmiyeceğim artık, dememiş miydin sen? Hani, neden bırakmıyorsun sövmeyi?"

Dude:

"Bir daha söylemiyeceğim." diye yalvardı. Otomobilin Bessie'nin olduğu aklına gelmişti. "Boynumu çok sıkıp acıtmasaydın demin de söylemezdim."

Jeeter otomobilin çevresinde dolanmaya başladı; Tom'un söyledikleri diye anlatılanları duymanın sarıntısını atlatmaya çalıştı. Tom'un, babasına, cehenneme kadar yolu var, diyecek bir adam olmasına bir türlü inanamıyordu. Anlıyordu, onu tanıyalıdan bu yana, Tom çok, çok değişmiş olmalıydı.

Otomobilin arkasında durdu. vaktiyle yedek iç lâstikle dışının durduğu rafa bakarken gövdedeki kocaman çöküntüyü gördü. Dude ile Bessie konuşmalarını bitirinceye kadar, gözlerini bundan ayırmadı.

Bessie: "Böyle söversen önümüzdeki pazar vaaz vermeğe lâayık olamayacaksın." diyordu. "İyi insanlar, Tanrının öğütlerini küfürbaz vâizlerle göndermesini istemezler."

"Bir daha söylemiyeceğim. Bir daha dünyada sövmiyeceğim."

Jeeter onlara arabanın arkasına gelmelerini işaret etti. Parmağı ile gövdedeki çöküntüyü gösterdi. Gövdeyi aşağı yukarı eşit iki parçaya ayıran çöküntünün orta yeri yirmi beş otuz santim derinlikteydi.

Jeeter hâlâ parmağıyle göstererek:

"Bu nerden oldu?" diye sordu.

Bessie duraklıya duraklıya:

"Travers atölyesinden arka arka çıkarken," dedi, "kocaman bir çam ağacına tosladık. Nasıl oldu bilmem. Herşey yeni otomobilimi mahvetmek için elbirliği etmiş sanki. Hafta başında Fuller'de sekiz yüz dolar saydığım araba bu mu diyesim geliyor."

Dude çöküntünün üzerinde ellerini gezdirdi. Çatlamış boya lar, ak kumların üzerine düştüler. Dude ellerini üstüne yapııştırıp küçük göstermeğe çalışıyordu.

Jeeter: "Çalışmasına bir zararı olmuyor ya?" dedi. "Ezilen sadece gövde. Yine iyi işliyor değil mi?"

Bessie: "Zannederim." dedi. "Gelgelelim yokuş iner çıkarken aman ne gürültü yapıyor."

Ada da yaklaşır arabanın arkasındaki çöküntüye baktı. Kazınmış; ak kumların üzerine yere düşmüş siyah boya parçalarının yanına biraz daha dökünceye kadar elleriyle oğuşturdu. Sonra Bessie'ye: "Tom şimdi nasıl olmuş?" diye sordu. "Artık epey değişmiştir sanırım."

"Jeeter'e çok benziyor. Sana benziyen yeri hiç yok."

Ada: "Hıh!" dedi. "Ben de, bir zamanlar bunun tam tersini ilân etmekten çekinmezdim."

Jeeter bir Ada'ya baktı, bir Bessie'ye. Ada'nın neden bahsettiğini anlıyamıyordu.

"Dude'la senin evlendiğinizi söylediğiniz zaman Tom ne dedi?" diye sordu.

"Pek bir şey demedi. Galiba hiç orali olmadı bu işe."

Dude: "Tom vaktiyle onu tanıdığı günlerde yirmi beş sentlik pasaklı bir karı olduğunu söyledi. Bunu Bessie'nin yüzüne karşı söyledi, Bessie hiç sesini çıkarmadı. Bana kalırsa,

bilerek konuşuyordu, çünkü Bessie yalan! diye itiraz etmedi.”

Bessie Hemşire Dude'u yine boynundan yakalayıp şiddetle silkeledi. Jeeter ile Ada yanbaşılarında durmuş, onları seyrediyorlardı. Ellie May herşeyi işitmişti, ama daha fazla sokulmadı.

Dude Bessie'nin elinden bu sefer daha çabuk kurtardı kendini. Gitgide ondan daha kolaylıkla sıyrılmanın yollarını öğreniyordu.

Bessie'nin yüzüne bir yumruk indirerek:

“Tanrı belânı versin senin!” diye bağırdı. “Ne cehenne me üstüme varıyorsun!”

Bessie sevgiyle, yalvarır gibi:

“Bak Dude, dedi, bir daha sövmiyeceğine bana söz verdin. İyi insanlar zahmet edip küfürbaz bir vaizin pazar öğütlerini dinlemek istemezler.”

Dude omuzlarını silkip uzaklaştı. Ne zaman onun hoşuna gitmiyecek bir lâf etse Bessie'nin üstüne çullanıp boynunu bükmesinden usanç getirmişti.

Jeeter: “Dude ne zaman bir vâiz olmaya başlayacak?” diye Bessie'ye sordu.

“Önümüzdeki pazar okulda pek kısa bir vaazda bulunacak. Bu vaazlarda ne söyliyeceğini ona şimdiden anlatıyorum.”

Jeeter: “Bunu kendisi bilmeli değil mi?” dedi. “Şunu yap, bunu yap diye herşeyi sen söyliyecek değilsin, değil mi? Hiçbir şey bilmiyor mu?”

“Eh, vaaz etmeğe benim gibi alışık değil. Neler diyeceğini ben söylüyorum ona, kendi kendine onu anlatmayı öğreniyor. Çok sürmez, hepsini kavrar, o zaman ona hiçbir şey söylememe lüzum kalmaz. Eski kocam ne söyleneceğini bana bir cumartesi gecesi anlattı, ertesi gün kalktım onunla gittim, hiç durmadan tam üç saate yakın vaaz ettim. Bir kere kavramaya bağlı, gerisi kendiliğinden gelir. Dude pazar gününü ne üzerine vaaz edeceğini bana şimdiden söyledi. Zamanı gelince neler diyeceğini biliyor şimdi.”

“Pazar günkü vaazı ne üzerine olacak?”

“Erkeklerin kara gömlek giymeleri üzerine,”

“Kara gömlek mi? Neden dolayı?”

“Dude’a sor. Biliyor.”

“Bana sorarsanız, kara gömlek vaaz konusu olacak şey değil. Daha önce de bunu hiç duymadım.”

“Sen pazar günü öğleden sonra okula gel öğrenirsin.”

“Kara gömleklerin lehinde mi vaaz edecek, aleyhinde mi?”

“Aleyhinde.”

“Peki neden Bessie Hemşire?”

“Bana düşen sana Dude’un vaazı hakkında şunu. bunu söylemek değildir. Bu da, okula gidip dinliyesin diyedir. Vâizler önceden sırlarının bütün ülkeye yayılmasını istemezler. Yoksa kimse gidip dinlemek zahmetine katlanmazdı.”

“Belki vaaz hakkında bilgim çok değil ama, erkeklerin kara gömlek giymeleri üzerinde vaaz vereni de hiç duymadım; hem de kara gömlek aleyhinde. Kara gömlek giyen adam da ömrümde görmedim.”

“Vâizlerin birşey aleyhinde vaaz vermeleri gereklidir. Her şeyin lehinde vaaz vermenin onlara hiçbir faydası yoktur. Onların daima birşeyin aleyhinde olmaları şarttır.”

Jeeter: “Bak bu yanını hiç düşünmemiştim işin.” dedi. “Ama söylediklerin içinde büyük şeyler de geçebilir. Söz gelişi Tanrı ile Cenneti alalım, bunlar aleyhinde vaaz etmezsin değil mi Bessie Hemşire?”

“İyi vâizler Tanrı, Cennet gibi şeyleri vaaz konusu yapmazlar. Onlar daima birşeyin aleyhinde vaaz ederler; cehennem gibi, şeytan gibi. Aleyhinde olunacak şeyler bu gibilerdir. Tanrı üzerine vaaz etmek bir vâize hiçbir şey kazandırmaz. Şeytanın, habis ve günah ne kadar şey varsa onların aleyhinde vaaz etmelidir. İnsanlar bu gibilerini duymaktan hoşlanırlar. Kötü şeyleri dinlemek isterler.”

“Sen bu dille kimi olsa inandırırısın Bessie Hemşire.” dedi Jeeter. “Tanrı senin gibi bir kadın vâizi olduğu için çok çok öğünüyor olmalı. Ama Dude için ne düşüneceğini bilmem. Hele erkeklerin kara gömlek giymeleri aleyhinde bir vaazla başlarsa. Ben ne kara gömlek giyen adam gördüm ömrümde, ne de ülkede böyle şeyler bulunacağına inanıyorum.”

Jeeter eğildi, arabanın gövdesindeki çöküntüye ellerini sürttü. Yüzdeki boyalar soyulup yere dökülünceye kadar tırnaklarıyla kazıdı.

Bessie: "Yeter otomobilime bunu yaptığın." dedi. "Sende hiç akıl yok mu? Senle Ada böyle yapa yapa üstünde boya bırakmadınız."

"Bunu bana söylemiyorsun değil mi Bessie? Otomobil zaten berbat olacağı kadar olmuş, benim yaptığım ne ki..."

"İyi, iyi, sen yine çek ellerini de."

Jeeter sallanarak gitti evin köşesine yaslandı. Hiçbir şey söylemeden Bessie'ye dik dik baktı.

Bessie: "Oynamana ses çıkarmadık: yepyeni otomobilim harap oldu." dedi. "Aptallık bende ki senin onun yanına yaklaşmana birşey demedim. Augusta'ya o karamese yükünü götürmen arka koltuğu delik deşik etti."

Jeeter evin yanında dimdik doğrularak:

"Bir daha beni hiç bindirmeyecek misin?" diye sordu.

"Hayır efendim! Bir daha yeni otomobilime binmiyeceksin. Bu sabah seni Tom'u görmeye bu sebepten götürmedim. Otomobile yaklaştığını da görmiyeyim."

Jeeter ağırlığını bir ayağından öbürüne değiştirdi, arkasındaki kaplama tahtalarına asılarak:

"Kafana bunu taktınsa, sen de benim toprağında hiç durma." dedi. "Ben de sen gözümün önünden ayrılma diye öliyordum ya."

Bessie ne diyeceğini şaşırdı. Dude'u görmek için hakındı, Dude görünürde yoktu.

"Beni kovacak mısın?"

"Kovdum bile. Toprağımdan çık git dedim."

"Bu toprak senin malın değil, Kaptan John'un. Sahibi o."

"Burası eski Lester toprağıdır. Kaptan John'un da, başkasının da bir damla hakkı yok bu toprakta. O Augusta'lı zenginler buraya gelip adamın elinde ne var ne yoksa alırlar ama benden bu toprağı alıp götüremezler. Tanrı tanık ki burası babamındı, ondan önce de onun babasının; sağ kaldıkça ben de buradan çıkıp gitmiyeceğim. Ama kahrolayım seni buradan kovalamazsam; hadi yallah!"

"Dude'un da benim de gidecek yerimiz yok. Evimin damı baştanbaşa çürüdü."

"Orasını ben bilmem, çürüdüyse çürüdü. Bu topraktan çıkın gidin de nereye giderseniz gidin. Gezmek istediğim zaman beni yeni otomobile gezdirmeszeniz burada kalamazsınız. Zaten senin o yere batasıca burnundaki iki deliğe bakmaktan bıktım."

Bessie Jeeter'in üstüne atılıp tırnaklariyle yüzünü tırmalıyarak:

"Seni orospu çocuğu moruk seni!" diye haykırdı. "Sen moruk bir orospu çocuğundan başka birşey değilsin sen! İnşallah Tanrı seni dosdoğru cehenneme gönderir, bir daha da çıkarmaz!"

Bessie'nin kıyametleri kopardığını duyan Ada koşarak evin köşesinden çıktı. Jeeter'in kanlar içindeki yüzünü görünce öfkeden kudurmuşa döndü. Bessie'ye tekme yumruk girişti.

Dude da koşarak geldi. Durdu, birbirine yumruk atan, tırmalıyan bu üçünün kavgasını seyretti. Ellie May bir çinçileği ağacının ardından sırtıyordu.

Bessie geriledi. Hem Ada, hem Jeeter ona karşı dövüşüyorlar, oysa onlara vuramıyordu. Koşup otomobile atladı. Jeeter eline bir sopa geçirip birkaç kere Bessie'ye yapıştırmıştı ki Ada sopayı onun elinden çekip aldı, Bessie'nin kaburgalarına dürtmeğe başladı. Sopanın sivri ucu, Jeeter'in başına, omuzlarına indirdiği darbelerden daha çok acıtıyor, onu acıdan cıyak cıyak bağırtıyordu.

Ellie May ile büyükana da ağaçların ardından ortaya çıkmışlar, bütün olanı biteni seyrediyorlardı.

Dude arabaya atladı, sürebildiği kadar hızla geri geri yola doğru sürdü, onun çıkarı Bessie'den yana olmaktaydı. Otomobil kullanmayı, böyle önemsiz bir dalaşma yüzünden Bessie'nin ondan ayrılıp gitmesine göz yumamıyacak kadar çok seviyordu.

Kavgayı başından beri seyretmiş olan Lester Ana olanları daha iyi bir yerden görebileceği bir başka çinçileği ağacının arkasına geçmek için avlunun karşı yanına doğru koş-

tu, iki çinçileği ağacının arasında, tam yarı yola varmış varamamıştı ki otomobilin arka ucu çarpıp onu yere devirdi, arka arka üstünden geçti.

Bessie otomobilden sarkmış, Ada ile Jeeter'e yumruklarını sallıyor, yüzünü gözünü oynatıyordu. Onlar da tütün yoluna kadar otomobilin ardını bırakmadılar.

Yüksek perdeden tiz sesiyle Bessie avaz avaz:

"Sizi orospu çocukları sizi!" diye bağıırıyordu. "Siz bütün Lester'ler, hepiniz, orospu çocuğusunuz!"

Ada yerden kocaman bir taş alıp olanca gücüyle arabaya fırlattı. O zamana kadar Bessie ile Dude yüz metre kadar uzaklaşmışlardı, Ada'nın kocaman taşı bu uzaklığın dörtte birinden daha beride düştü. Bu kadar büyük taş atabilecek gücü olmadığını bilmesi gerekirdi. Taş hani bir soba kapağı büyüklüğünde vardı.

XVIII

Yolun tozu yatıştıktan sonra Ada ile Jeeter avluya döndüler. Lester Ana yüzü ezik, hâlâ orada, ak kumların üzerinde yatıyordu. Evin köşesinden Ellie May olanları seyrediyordu.

Ada, Jeeter'e bakıp:

"Ölmüş mü şimdiye?" diye sordu. "Ne sesi sadası var, ne de bir kıpırtı. Yüzü böyle ezildikten sonra sağ kalmaz zannederim."

Jeeter cevap vermedi. Bessie'ye beslediği kin kafasını öyle doldurmuştu ki başka hiçbir şey şu anda canını sıkamazdı. Büyükanaya bir kere daha göz attı, avluyu geçip evin ardına dolandı. Ada sundurmaya gitti, birkaç dakika durup büyükanaya baktıktan sonra içeri girerek kapıyı kapadı.

Büyükanaya kalkıp eve girebilmek için yüzüstü dönmeğe çalıştı. Dayanılmaz acısından kollarını, bacaklarını oynatmıyor, başını boydan boya yarılmış gibi hissediyordu. Çarpışmanın şiddetinden, kendisine ne çarptığını bile bilmiyordu. Sol tekerleklerin ikisi de üstünden geçmişti, biri sırtından, biri de başının üzerinden. Neye uğradığını anlıyamamıştı. Hiç bir

sey gözünde yoktu, bir kalkıp yatağına yatsa. Son bir gayretle başını, omuzlarını sert kumlardan kaldırmak için çabaladı, yüzüstü dönebildi. Ondan sonra hiç kımıldamadan yattı kaldı.

Jeeter kuyudan taze bir su çekip içtikten sonra, toprağın kuruluk derecesini anlamak için ayakkaplarının burnu ile yere vura vura, süpürge otlarının içine doğru yürüdü. Toprağın tam sürülecek nemlilikte olduğuna inanıyordu inanmamasına; sadece, emin olmak istiyordu. Çünkü bir yerlerden borca bir katır bulup ertesi hafta başında toprağı sürüp ekmiye başlayabileceğine güveni vardı.

Jeeter bel boyundaki süpürge otlarının arasında dolaştığı sırada, tütün yolundan doğru şapkasız, soluk soluğa, koşarak Lov geliyordu. Ön avluya varır varmaz Jeeter'e seslenmeğe başladı. Jeeter Lov'u karşılayıp meseleyi öğrenmek için koşarak otların arasından çıktı.

Lov'un sırtında kömür deposunda kömür küreklerken giydiği kirli, kara tulumu vardı. Şapkası Jeeter'lere doğru koşağa başladığında uçmuş; acelesinden, ardına dönüp de onu yerden almamıştı. Alev gibi kızıl saçları dimdik dikilmişlerdi ;oysa her zaman alnına düşer, gözlerine girerlerdi.

Avlunun ortasında yatan büyükanayı görünce, bakmak için yavaşladı ama oyalanmadı. Jeeter'le karşı karşıya gelinceye kadar koştu.

"Günün bu saatinde burada ne arıyorsun Lov?" dedi Jeeter. "Neden çalışmıyorsun kömür deposunda?"

Lov'un ağzından birkaç dakika söz çıkmadı. Soluğu düzelinceye kadar bekliyecekti çaresiz. Yere oturdu; Jeeter de çömeldi yanına.

Kuyudan uzakta değildiler. Lov Jeeter'in yanına vardığında Ellie May kuyu başında dinelmiş, kovadan su içiyordu; hemen kaçmadı ama, Lov'un Jeeter'e söyleyeceklerini işitebilmek için oturmasını bekledi.

Jeeter: "Ne var, ne oldu Nov?" diye sordu. "Seni buraya soluk soluğa koşturacak bir şey mi oldu kömür deposunda?"

"Pearl.. Pearl.. kaçtı!"

Jeeter sakın sakın:

"Nereye kaçtı?" diye sordu, bu mesele kendisi için hiç de ilinç birşey olmadığından hayal kırıklığına uğramıştı. "Pearl nereye kaçtı Lov?"

"Augusta'ya gitmiş!"

Jeeter yerinden doğruldu:

"Augusta'ya mı gitmiş!" dedi. "Bense yine damarı tuttu da her zaman yaptığı gibi şöyle koruluğa kaçtı gitti sanmışım. Ne demeye Augusta'ya kaçtı dersin?"

"Ne bileyim?" dedi Lov. "Ama kalktı gitti işte. Başka ne sebep var gitmesine, bilmiyorum. Bu sabah hiç canını yakmış değilim. Bir, yatağa attım, başka hiçbir şey yapmadım ona. Elimden kurtuldu, bir daha da görmedim.

"Ne yapmak istiyordun ona?"

"Hiçbir şey. Saban kayışı ile yatağa bağlıyacaktım sadece, bakalım yapabilir miyim diye. Aklımca yatağa bağlarsan ister istemez yatakta kalır, çıkmaz artık diyordum. Birazcık sonra da gözecektim."

"Augusta'ya kaçtığını ne biliyorsun? Belki de yine korulukta bir yerlere gitmiştir. Augusta'ya kaçacağım dedi mi sana?"

"Bana hiçbir şey söylemedi."

"Peki öyleyse koruluğa gitmeyip de Augusta'ya gittiğini nereden çıkarıyorsun?"

"Jones Peabody kömür deposunun oraya gelip, boş bir kereste kamyonu ile Fuller'e dönmekteyken Augusta yakınlarında Pearl'e rastladığını söylüyene kadar haberim bile yoktu kaçtığından. Peabody durmuş, nereye gittiğini, evden ayrıldığından benim haberim olup olmadığını sormuş ama Pearl hiç cevap vermemiş. Peabody, korkudan ölecek gibiydi, dedi. İlk işi gelip bana bunları anlatmak olmuş. Bu işten benim haberim olmadığını anlamış."

"Pearl.. Tıpkı Lizzie Belle gibiydi Pearl. Lizzie Belle de tıpkı böyle kalktı Augusta'ya gitti." Parmaklarını çatlatıp

başını bir yana salladı. "Ona günün birinde sokakta rastlıyana kadar, hiçbir şeyden haberim olmadı. Anasına ve bana tek kelime çıtlatmadan neden böyle kaçtığını sordum, ama hiç cevap alamadım. Ben onu uzun zamandır korulukta bir yerde kalıyor sanıyordum; ne var ki görünce ilk bakışta anladım Lizzie Belle olduğunu. Üstünde modaya uygun bir elbise ile şapka vardı ama bunlar beni yanıltamazdı. Benimle hiç konuşmasa bile, onun Lizzie Belle olduğunu anlamıştım. Onca zamandır, orada ırmağın öte yakasında bir pamuk fabrikasında çalışıyordu. Niçin kalkıp oraya gittiğini, ancak Ada söyledi de o zaman anladım. Lizzie Belle modaya uygun elbiseleri olsun, başına şapka geçirsin istiyormuş da kendisine bu gibi şeyleri alabilmek için evden kaçıp pamuk fabrikasında çalışmaya gitmiş."

Lov:

"Pearl modaya göre elbise ve şapka istediğine dair hiçbir şey söylemedi ki bana." dedi. "Kömür deposunda günde bir dolar kazanıyorum; öyle şeyler istediğini söylemiş olsaydı ona şapka da alırdım, elbise de alırdım. Gelgelelim Pearl bana asla bir şey söylemedi. Kimseye de birşey söylemedi zaten. Geceleri yerde o kahrolası şiltenin üzerinde yatar, yapılmasını istediğim şeyleri yapmasını söylediğim zaman isteklerimi yerine getirmezdi."

"Bana sorarsan, sen en iyisi ne yap biliyor musun Lov, bırak onu gitsin. Burada tütün yolunda yaşamak onu kandırmıyordu, tutup getirecek olsan yine kaçacak hiç durmadan. Pearl de tıpkı Lizzie Belle, Clara ve öteki kızlarım gibi. Şu anda hepsinin adı aklıma gelmiyor, her neyse, hepsi, hepsi böyleydi. Hepsi modaya uygun elbise istiyorlardı. Analarının diktiği güzelim basma ve dokumalardan memnun değillerdi. Hoş, Ada da memnun değil ama ne yapsın. Kızlarım da annelerine çektiler böyle. Kalkıp gitmek, böyle yapmak arzusundan Ada'yı caydırmak için anam ağladı. Öldüğü zaman içinde gömüleceği bir elbiseden başka, modaya uygun elbise ve şapka almaktan artık bahsetmiyor Ada. Ölümlük, modaya uygun bir elbise sahibi olmaktan bahsediyor ya, alamıyacak, kendi de biliyor bunu. Şimdi sırtında bulunan şu sarı bas-

mayla ölecek, toprağa onunla girecek. Ada'nın kaçıp gitmek arzusunu kırdım, ama o kızlar yok mu, onlar başa çıkamıyacağı kadar çoktular. Düşün, it sürüsü kadar kıza karşı onları yollarından caydıracak bir tek adam. Çekip çekip gittiler."

Lov:

"Belki kendisi döner, ha." dedi. "Ne dersin, döner mi Jeeter?"

"Kim, Pearl mü? Ohoo, ben olsam hiç bel bağlamazdım buna. Lizzie Belle gitti, dönmedi. Öteki kızların da hiçbiri dönmedi."

"Nedense, onu kaybedeceğim diye içim içimi yiyor. Küçük, şeker gibi kızdı. Omuzlarından sarkan o uzun sarı buklelerine baktıkça onun olgunlaşıp ihtiyarlıyacağı günlere lânet ederdim. Yatak odasında saçını fırçalayıp tararken ben sundurmada oturur, penceresinden onu seyrederdim."

Jeeter:

"Bak bu dediğin yalan değil," dedi, "Pearl'ün o güzelim sarı saçlarını ben hiç bir kızda görmedim. Ne var ki, her zaman yalnız kalmak istiyorum diye tutturması düpedüz ayıptı, çünkü ben o hep yanımda olsun isterdim. Ne olurdu Ada da onun kadar güzel olsaydı. Ada genç kızken bile çok çirkindi; öyle çirkindi ki günahı bu kadarı. Koca memlekette ondan daha çirkin kadın olarak bir şu kahrolası kadın vaiz Bessie'yi gördüm. Yüzündeki o iki pis deşik adamın iştahını kaçııyor."

"Pearl'ün kadın kadıncık süslenip püslenmesi daima pek uzun sürerdi. Koca memlekette onun kadar güzel bir kız daha olmadığını söylemek isterdim ona, beni dinlemezdi. Bir de onunla bir arada otura otura her gün yanımda görmeğe âdeta alışmıştım, Augusta'da yerleşip kalınca ben ne yaparım bilmem. Omuzlarına dökülen o uzun sarı buklelerini, o güzel yüzünü de özliyeceğim. Hepsi bir yana, sabahları güneş iyice yükselmeden ışıkla dolan o soluk mavi gözlerini seyretmekten daha güzel ne vardır. Sabahın erken saatlerinde, bir erkek o güzel gözleri ömrünün sonuna kadar seyretmek ister.

Ama onlar günün her saatinde güzeldi; bazan oturduğum yerde, onu kollarımın arasında sıkmak, sıkmak arzusuyla her yanıma zangırdardı. Sabahın erken saatlerinde tam güneş doğarken gözlerinin güzelliğini hiç unutmıyacağım sanırım."

Jeeter bir fikir ortaya attı:

"Belki evine Ellie May'ı alıp götürmek istersin, Lov?" dedi. "Onun erkeği yok, sen de gözüne kestirmezsen olacağı da yok bundan sonra, Ellie May'le sen hafta başında evin önünde birbirinizi kucaklıyor, okşuyordunuz? Aynı şeyleri belki yine yapmak istersin, ha?"

Lov:

"Augusta'ya gidip onu bulsam, ne dersin, benimle eve gelip kalmaya razı olur mu?" dedi. "Sen ne dersin, Jeeter?"

Jeeter:

"Kim, Pearl mü?" dedi. "Bunu tavsiye etmem. Onu arayacağım diye boşuna vakit kaybetmiş olursun; başlangıçta sana dediğim gibidir bu iş. Pearl tıpkı Lizzie Belle, Clara ve bütün öteki kızlarım gibidir. Modaya uygun elbise diye deli divane oluyorlardı. Benim kızların hiçbiri Ada'nın diktığı basma ve pamukluları giymekten hoşlanmıyordu."

"Ama Pearl... Augusta'da onun başına bir kaza gelebi..."

"Lizzie Belle ile Clara pekâlâ kendilerine bakmasını bildiler, değil mi? Burunları bile kanamadı. Gelelim Ellie May işine, onu konuşuyorduk. Al evine götür onu, Lov, benden izin. Ellie May gidip hep orada kalmak için can atar. Hem tutup da yerde kahrolası şiltenin üzerinde yatmaz hiçbir zaman."

"Omuzlarına dökülen o uzun, sarı buklelerine bakardım bakardım ağlardım bazan. O güzelim saçlarını, gözlerini uzun uzun seyreder seyreder, sonra, ona dokunmasam, gözlerini eğilip taa derinliklerini görmesem aklımı kaçıracağım sanırdım. Ne var ki beni hiç yanına yaklaştırmazdı; galiba gözlerimden yaşlar akıtan da bu olurdu. Koca ülkede bu kadar uzun zaman bu kadar yalnızlık çeken bir ben vardım. Pearl'ın bu güzellikle bana yaptığı günahı."

"Ellie May'ın bir koca bulması gerek. Hep burada kalacak değil ya. Ada ile ben ölüp gidince, onu gözetecek kimse-

si kalmıyacak. Evde tekbaşına kalırsa zenciler akını akın buranın yolunu tutarlar. Burada yalnız kaldı mı kaldı, zenciler ossaat başına çökerler.”

“Pearl’e aldığım son hediye, uzun bir ipe dizili yeşil boncuklardı. Kendisine verdim, boynuna taktı. Onu takınca koca memlekette gördüğüm, işittiğim en güzel şeker kız olmadıysa körolayım.”

“Şimdi götürmek istersen Ellie May’i, söylüyeyim yıkan-sın hazırlansın.”

“Bir müddet için Ellie May’i belki götürürüm, belki götürmem. Pearl işini henüz ne yapacağımı bilmiyorum. Ah keşke onu geri getirebilsem.”

“Ellie May’in...”

“Ellie May’in çirkin bir yüzü var.” dedi Lov. “İçimden gele gele nasıl bakacağım Tanrının günü, bilmem.”

“Zamanla alışır giderdin. Bak şimdi beni hiç rahatsız etmiyor. Dudağının yarığın. baka baka alıştım, var mı yok mu artık farkında bile değilim.”

Lov ayağa kalkıp kuyunun tahtasına yaslandı. Uzun bir zaman konuşmadan süpürge otlarının üzerinden ötelere baktı. Jeeter onu seyrediyor, bir yandan da çakısıyla bir değnek yontuyordu.

O sırada Ellie May başka bir çinçileği ağacının ardındaydı. Jeeter ile Lov konuşmaya dalınca ağaçtan ağaca gide gide; en sonunda, konuşulanları işitebilmek için daha yakına sokulmuştu.

Derken Lov ardına dönüp Ellie May’e baktı. Ama kız başını ağacın arkasına çekiverdiği için, yüzünü göremedi.

“Kömür deposuna dönmeliyim.” dedi. “İkinci marşandizi nerdeyse gelir, her seferinde de kömür vagonu bomboştur. Gitmeli, yolcu treni gelmeden onu doldurmalıyım. Kömürü doluncaya kadar yolcu trenini beklettiği için, marşandizin vagonunu boş gördüler mi kıyameti koparıyorlar.”

Evin yanından dolanıp birlikte ön avluya geldiler. Büyükana, ancak kumların üzerinde yattığını gördükleri anda akıllarına geldi. Yüzü yere yapışık, yüzükoyun yatıyordu; eve beş on adım daha yaklaşmıştı.

Lov: "Ne oldu ona?" diye sordu.

"Dude ile Bessie yeni otomobilleriyle avludan arka arka giderlerken çığnediler. Ben Bessie'ye bir daha vurmadan kaçabilsinler diye yırtınırlarken hızla üstünden geçtiler. Artık o kadın vâiz yapacağımı ben bilirim. Toprağıma bir daha ayak basabiliyor mu bakalım. Yeni otomobili ile gezmek isteyince bana yapmadığını bırakmadı. Beni bir daha bindirmeyecek."

Lov sert ak kumların üzerinde yatan büyükananın yanına yaklaştı: Yarası artık kanamıyordu; sesi sedası da yoktu.

"Galiba ölmüş." dedi. "Öldü mü, ha, Jeeter?"

Jeeter gözlerini indirip baktı, ayağıyla büyükananın bir kolunu oynattı.

"Vücudu daha katılaşmamış ama herhalde yaşamaz. Yardım et de tarlaya götürelim, gömmek için ben bir çukur kazarım."

Cesedi ellerinden, ayaklarından tutup götürdüler, süpürge otlarının içine bıraktılar. Jeeter kürek almaya mısır anbarının ardına gitti.

"Ellie May için söylediklerimi düşün taşın." dedi. "Bu akşam, yemeğini pişirmesi için tam vaktinde sizin eve gönderirim. Ellie May sana Pearl gibi kötü davranmaz. Ellie May yerde şiltenin üzerinde yatmaz."

Lov tütün yolundan aşağı, kömür deposunun yolunu tuttu. Yolda ayaklarını sürüye sürüye gidiyor, ayakkapları kumla doluyordu. Hiç ardına bakmadı.

Jeeter elinde kürekle tarlaya girdi, anasını gömmek için bir mezar kazmağa koyuldu. Toprağı on onbeş dakika kazdıktan sonra Ellie May'i çağırdı. Ellie May avluğa bir çinçileği ağacının ardında, Jeeter'in kendisine "hadi Lov'a git." demesini beklemekteydi.

Jeeter küreğin sapına yorgun argın dayanarak:

"Hadi yıkan da Lov'un evine git, işlerini gör." dedi. "Akşam yemeğe eve gelir. Ne pişir dersen onu pişir."

Ellie May Jeeter'in talimatlarını verip bitirmesine vakit bırakmadan ok gibi eve daldı. Daha fazla sabredemiyecekti.

Jeeter toprağı biraz daha kazdı; uzunca bir mezar olmuştı.

Beş dakikaya varmadan Ellie May evden çıkıp koşa koşa yolu tuttu. Jeeter elinden küreğı attı, seslene seslene kızın ardından koştu.

“Yarın sabah Lov işe gidince eve dön, yanında biraz da yiyecek getir anladın mı?” diye haykırıyordu. “Lov kömürden günde bir dolar kazanıyor, yemek yapacak erzağı boldur. Burada ananla benim hiçbir şeyimiz yok. Bazan zır aç geziyoruz. Unutma bunu.”

Ellie May bir koşuda avluyu geçmiş, tütün yolunun ortasından dolu dizgin gidiyordu. Yüz metre kadar uzaklaştığından Jeeter daha çok bir şey söyleyemedi. Ertesi sabah, pişmiş yiyeceklerle birlikte Lov’un tulumlarından birini getirmesini de söylemek istemişti. Kızın, Lov’un evine varmak için öyle aceleci bir hali vardı ki, ses etmedi, bıraktı gitsin. Ertesi gün tulumu almağa bir daha giderdi.

XIX

İlkbahar tarlaları sürme zamanı sona ermişti. Şubatın son iki haftasında havalar başından sonuna kadar kurak geçmişti, toprak kolayca uflanacak halde idi. Altı yedi yıldır, çift sürmek ve ekmek için bundan daha güzel mevsim olmamıştı. Hemen her yıl bu zamanlarda birkaç günde bir yağmur yağar, bu yüzden toprak sürekli olarak ıslak, batakalırdı; ama bu yıl mevsim şubat ortasında bulutsuz göklerle başlamış, kış yağmurları kesildiğinden beri hafif bir rüzgâr toprağın nemini alıp kurutmuştu.

Fuller çevresinin bu yıl pamuk yetiştirmeyi kendilerine iş edinen çiftçileri sürme işini ay sonunda bitirmişlerdi. Böyle erken başlangıca, ilerleyen mevsimle bol sıcak havalar da katılınca toprağın güzün dönüm başına bir balya pamuk vermemesi için hiçbir sebep yok görünüyordu. Bütün çiftçiler ne kadar çok satınalabilirlerse o kadar çok gübre atacaklardı; gübre keseyi kısmadan alınıp saçılabilirse, dönüm başına

alınacak pamuk da hadsiz hesapsız olurdu. Fuller çevresinde her çiftçinin gayesi dönüm başına bir balya almaktı; ne var ki pamuk kurdu ve şiddetli yaz yağmurları ürünü yarı yarıya düşürürdü. Öte yandan, mevsim iyi giderse pamuk fiyatları büyük bir ihtimalle düşerdi. Sonbaharda altı yedi sent edecek pamuk için de bütün yıl didinmeyi pek az kişi içten isterdi.

Jeeter otların, çalılıkların yakılması mevsimini de, ilkbahar sürme zamanını da bu işleri yapmadan geçirdi. Şimdi başlasa yine çok geç sayılmazdı, gelgelelim Jeeter'in ne katırı, ne de pamuk tohumu ile gübre almak için dükkânlarda kredisi vardı. Bu yıla gelinceye kadar, son dakikada ne yapıp yapıp bir katır ve kredi bulacağı ümidiyle yaşamıştı, ama şimdi ona bundan böyle bunlar için ümitlenmek boşuna gibi geliyordu. Ertesi yıla hâlâ bel bağlayabilirdi, o zaman pamuk ekebilirim belki diye; ama bu da artık eskisi kadar sağlam bir ümit kapısı değildi. Yıl yıldan biraz daha battığını, durumunun biraz daha kötüye gittiğini ta içinde duymuş, artık Tanrıya ve toprağa inanı o dereceye gelmişti ki biraz daha hayal kırıklığı ile aklını fikrini kaybetmesi işten değildi. Ne için hiçbir şeyi olmadığını, asla olmayacağını hâlâ anlıyamıyordu. Bunu bilen, ona anlatacak olan da yoktu. Bu, hayatının çözülmesi müşkül sırrı idi.

Ama, o yıl pamuk yetiştiremese bile, hiç olmazsa bütün hazırlıklarını yapabilirdi. Süpürge otlarını, karamese çalılarını, çam sürgünleri ile kaplı tarlaları yakabilirdi. Pamuk yetiştirmesi için gerekli şartların nerden nerden sağlanması halini gözönünde tutarak toprağı sürülmeye hazır bulundurabilirdi. Toprağı hazır bulunduracaktı, olur da bir...

Martin birinci günü akşama doğruydu. Bel boyundaki süpürge otlarının içinden eski pamuk tarlasını geçip evinin ardındaki karameseliklere doğru yürüdü; ot kümelerinin örtmediği yerlerde yayılmış yatan tantakır toprağı ayağı ile dürttü. Fuller'deki dükkânlardan kredi sağlamak için hâlâ vakit var diye düşündü. Yakma ve sürme zamanının bir gün önce sona ermiş olduğunu bilmiyor değildi; ama ılık mart havasında yeni mevsimden kalma hâlâ birşeyler vardı. Yeni ak-

tarılan toprak kokusu, çam ve ot dumanının hoş kokuları yakma ve sürme bittikten sonra bile toprağın üstünde salınmaktaydı. Derin soluklarla bu cana can katan güzel kokuyu içine doldurdu.

“Belki, Tanrı pamuk yetiştirebilmem için bir çare ihsan eder.” dedi. “Bize toprak verdi; güneş, yağmur desen verdi. Tohumla gübreyi ne diye çok görsün bize, verir verir.”

Jeeter nereden nereden vücudünü ve ruhunu hayatta tutacak bir olayın çıkacağına kuvvetle inanıyordu. Hâlâ ümidi vardı.

İkinci güneşi hâlâ ılık, hava pek hoştu. Bir haftadır geceleri ayaz olmuyordu. Şimdi herkes şubat akşamlarındaki gibi o serinlikle içi titremeden, akşamları ön sundurmada oturabiliyordu.

Doğudan hafif bir rüzgâr esiyordu. Yanan süpürge otlarının ak dumanları halka halka havaya çıktıktan sonra batıya doğru, evin, tütün yolunun ötesinde Jeeter’in göremediği yerlere doğru uzaklaşıyordu. Jeeter durup kendinden epey uzakta otların yavaş yavaş tutuşmasını, sonra alevlerin otların altındaki toprağı yercesine yalayışını seyretti. Yakılacak yüzlerce dönüm tarla vardı; sürülmemiş tarlalar -kimisi on onbeş yıldır sürülmemiş tarlalar- kuru çayırda keçeleşmişlerdi. Tarlaları ötesinde sarı çam ve karamişe korulukları uzanıyordu, Yangın önce parıltılı, sonra da içten içe, ihtimal üç dört gün daha sürecek, ta ötedeki dereciklerin kıyısında sönecekti.

“Tom ya da büyüklerden öteki birkaçı burada olsalardı belki biraz pamuk tohumu ile gübre alabilirdim yardımlarıyla.” dedi. “Borç katır alabileceğim yer hazır; bir gübrem, ekecek pamuğum olsaydı. Ama ötekiler olmayınca katır ne işe yarar. Yeni dizilerde de süpürge otlarıyla kara meşe sürgünlerinden başka şey bitmiyecek olduktan sonra.”

Yatmadan önce arka merdivende oturup, upuzun bir çizgi halinde yanan otların sarı alevlerini seyretmek üzere, gecenin geri evin yolunu tuttu.

Kalkıp içeri girdiğinde ortalık çoktan kararmıştı. Ağır

ayakkaplarını çıkarırken, yatak odasının arka penceresinden, karanlığın basması ile canlı bir kızılığa bürünen uzaktaki yangını büyülenmiş gibi seyretti. Alevlerden bir kısmı tepelerin öte yanına atlamıştı, onlardan görülebilen sadece gökyüzündeki donuk turuncu parıltıdan ibaretti. Bunun dışında kalanlar kıvrılmış yılanlar gibi tarlaların çevresini dolanarak evin iki yanında kalan otları hep yakmışlardı. Ortada, akşam üstü durup kibriti çıktığı yerde, toprakta derin, karanlık bir cyuk vardı. Bir daha yağmur yağıncaya kadar orada yer kapkara kalacaktı.

Ada uyuduktan sonra, Jeeter daha uzun zaman uyumadı. Evin içinde çıt yoktu, artık yanlarında başka kimse kalmamıştı ki çıt olsun.

Jeeter gece havasını dolduran çam ve ot dumanlarının güzel kokularını koklıyarak silkindi, bir yandan bir yana döndü. Bu kokuyla birlikte ta uzaklardan yeni sürülmüş kuvvetli toprak kokusu da geldi. Gözleri karanlık tavana dikili, ertesi sabaha kalkıp ödünç bir katır bulacağına ciddi ciddi and içti. Yaşadığı müddetçe başka hiçbir şey yapamasa bile, beş on dönüm yer olsun sürecekti biraz pamuk yetiştirmek için.

Sonra, kafası tarlalar, onların tatlı kokuları ile dolu, toprağı altüst edip pamuk ekmeğe yeniden karar vererek uyudu.

Ateş bütün gece bütün şiddetiyle yandı. Batıya doğru genç çamların bulunduğu yerlere kadar yayıldıkça yayıldı. Öte yandan karameşe çalılıklarını da yakıyordu. Bodur meşeler kapkara, az yanmış olarak ayakta kalıyorlardı, ateşten sağ çıkıyorlardı; ama genç çamlar yanıp kül oluyorlardı.

Doğuda şafak yeni yeni söküyorken rüzgâr kuzeye döndü, gün doğmadan son gece rüzgârı esmeğe başlamıştı. Evin iki yanındaki süpürge otlarında ateş yeniden canlandı, rüzgâr altına düşünce; alevler ortaya, başlangıç noktasına doğru yürümeğe başladı. Kararmış toprağın kıyısındaki otların bittiği noktaya ulaşınca, yangın da sönecekti. Aynı zamanda, evin her iki yanındaki tarlaların yanması vardı. Ondandır da,

yanacak yer olarak sadece ta uzaktaki, mavi dumanlarla kızıl alevlerin ağaç tepelerine kadar tırmandığı tepeler ile koruluklar kalıyordu.

Evin yanında, süpürge otlarının alevleri erken sabah rüzgârının etkisiyle havalara fırlamağa başladı. Eve yaklaştıkça yaklaşan alevleri binadan sadece daracık, kumlu bir avlu ayırıyordu. Bütün şiddetiyle yandığı şu sıralarda alevler kuvvetli bir rüzgâr altına düşecek olsalar, yanan otların eve, evin altına, çatısına savrulacağı muhakkaktı.

Tam güneş doğarken rüzgâr alevleri buldu ve kuru otların içine savurdu. Rüzgârın kopardığı alevli otlar evin üzerine yağdı. Kimi yanıp bitiyon sönüyor, kimi de elli altmış yıldanberi evin üstünü örten kuru, kav gibi kaplama tahtalarına bir kıvılcım bırakıp gidiyordu. Damda çok çürümüş tahtalarını kuvvetli sonbahar rüzgârlarının koparıp savurduğu yarıklar vardı, köz köz otlar buralardan içeri hızla yayıldı.

Jeeter ile Ada her zaman güneşle bir kalkarlardı, şimdi tam vaktiydi. Ne var ki ne pencereye gelen oldu, ne de kapıyı açan. İkisi de uykudaydı.

Kısa bir zamanda, kızıl alevler içindeki dam kıvılcım yağdıran bir yığın haline geldi. İki nesilden beri yakıcı ilkbahar ve yaz güneşi ile kavru lan, sonbahar ve kış yağmurlarıyla çürüyen kupkuru, kav gibi kaplamalar, demirci ocağındaki kömürler gibi harıl harıl yanıyordu. Birkaç saniye sonra bütün çatı alevler içinde kaldı. Kuru, çam tutkalı damlıyan kirişlerin evin döşemesine ve yatakların üzerine düşmeleri bir an meselesiydi. Çatı ateş aldıktan yarım saat sonra ev kara dumanlar, küller içinde kalmıştı. Ada ile Jeeter neye uğradıklarını bilememişlerdi.

Güneş doğarken kalkan yakındaki çiftçiler dumanları görmüşlerdi. Bir çoğu eşyaların bir kısmını kurtarmaya yardım etmek maksadıyla tütün yolundan tarlaların ortasından palas pandiras Lester'lere koştular. Kupkuru, çıra gibi evin ne kadar çabuk yanıp kül olduğunu ancak yanına vardıkları zaman anlıyabilmişlerdi.

Lov ile Ellie May bir yandan, Dude ile Bessie bir yandan yetiştiklerinde küllerin çevresinde yirmi otuz kişilik bir kalabalık vardı. Artık kimsenin yapabileceği bir şey yoktu. Kurtarılacak hiçbir şey kalmamıştı. Jeeter'in eski otomobili pas rengi bir yığın enkaz halindeydi.

Adamlardan birkaçı uzun karamеше sııklarıyla, cesetleri bulup daha fazla yanmalarına meydan vermeden çıkarmak ümidiyle kül yığınıni karıştırdılarsa da küllerin çok sıcak oluşu hepsini teker teker bir müddet için geriletti.

Bessie: "Bu ev Tanrının lânetine uğradı." dedi. "Daha fazla ayakta kalmasını istemedi. Tanrım sana şükürler!"

Kimse aldırmadı Bessie'ye.

Çiftçilerden biri: "Jeeter için çok daha iyi oldu." dedi. "Çoğu zaman yarı aç yarı tok geziyordu, hiçbir şey yetiştiremiyordu. Bana kalırsa, çocukları evden ayrılmayıp çiftliği işletmede ona yardım etmeliydiler."

Duman tüten külleri görünce Lov'un ilk aklına gelen, Jeeter'in, öldüğü zaman cesedine gösterilmesini istediği ihtimam hakkındaki, yakarışı andıran ricası oldu. Şimdi, mesele yoktu, çünkü cesetten geriye pek az bir şey kalmıştı.

Kömürler soğuduktan sonra adamlar küllerin içine girerek iki cesedi çıkarıp yol kıyısındaki çinçileği ağacının altına uzattılar. Ağacın yeşil dalları hafifçe kavrulmuş, evden çok uzakta olduğu için yanmamıştı. Eve daha yakın olan, avludaki çinçileği ağaçlarının hepsi hemen hemen evin yandığı anda yanmışlardı.

Mezarı kazmak için hemen hazırlıklar başladı. Adamlar biraz yanmış mısır anbarının arkasında, kömürleşmiş sapları kırık iki üç kürekle bir kazma buldular, Lov'a mezarın nereye kazılmasını istediğini sordular. O yıl ya da ilerki yıllarda toprağı işlemek istiyen çıkarsa mezarın çarçabuk sürülüp kaybolması tehlikesine karşı, karamеше korusunda kazmağa karar verildi.

Mezarı kazdılar, cesetleri sııklar üzerine uzatıp taşıdılar, mezara indirdiler. Birkaç kişi cesetlerin üstü kapanmadan Bessie'nin kısa bir dua okumasını istediysede Bessie Jee-

ter'le Ada için birşeyler söylemeyi reddetti. Eh, o zaman, üstüne toprağı atıp tümseklerin üzerini küreklerin sırtıyla düzmekten başka yapacak şey kalmıyordu.

Çiftçilerin çoğu kahvaltı etmek için çarçabuk evlerine döndüler. Yapılacak başka şey yoktu.

Lov biricik çinçileği ağacının yanbaşına oturarak karan kül yığımına baktı. Bessie ile Dude da ayrılmadılar; Lov'u beklemeleri gerekliydi. Ellie May onları seyrederek uzaklarda dolaşıyordu, Lov'un ya da ötekilerin dikkatini çekecek kadar yakına hiç gelmedi.

Lov:

"Sanırım ki ihtiyar Jeeter için en iyisi buydu." dedi. "Pamuk yetiştireceğim diye her an üzüntüden kendi kendini yiyordu. Hayatında bütün istediği buydu; onun için pamuk yetiştirmekten daha güzel birşey yoktu. Galiba onun gibisi yok pek, artık. Şimdi çoğu kişiler pamuk fabrikalarının birinde iş bulmaktan başka hiçbir şeyi sallamıyor. Ama hepsi fabrikada çalışmaz; Jeeter gibi ölüp gidinceye kadar burada kalmaya mecbur olacaklar. Pamuk yetiştirmek akıl işi değil. Bundan para kazanamazlar, karınlarını bile doyuramazlar. Biraz pamuk yetiştirseler biri çıkar kandırır ellerinden alır. Galiba Tanrı artık eskisi gibi oralı değil: ürün yetiştirilmiş yetiştirilmemiş; yoksa yoksulların daha çok elinden tutardı. Zenginlerin paralarını ödünç dağıttırır, yığdırtmazdı. Memleketin bütün parasını nasıl ellerine geçirmişler aklım almıyor. Bu para herkese dağıtılmalı değil midir.."

Dude ne bulursanı diye külleri karıştırdı. Evde dişe dokunur birşey yoktu, ama külleri karıştırıp bükülmüş teneke mutfak kaplarını, çini kapı tokmaklarını küllerin dışına fırlatmak hoşuna gitti. Tahta karyoların kavrulmuş, üstleri kabuk kabuk olmuş demir tekerlekleri, çiviler, vidalar hepsi oradaydı; bunların dışında kalan hemen bütün eşyaları da tahtadan, bezdendi.

Lov:

"İhtiyar Jeeter'in bir arzusu yerine geldi." dedi. "Tam yerine geldi sayılmaz ama ne de olsa ihmal de edilmiş olma-

dı. Bana hep, öldüğü zaman onu mısır anbarına kilitleyip bırakıp gitmemi istemediğini söylerdi. Aynı şey babasının başına gelmiş de. Babası ölünce, Jeeter ile başında bekleyen öbür adamlar geceleyin cesedi anbara kilitleyip tütün ve içki almaya Fuller'e gitmişler. Kendileri yokken birşey olmasın diye anbara koyasılarmış ölüyü. Ertesi gün gömmeye gittiklerinde, tabuttan kocaman bir anbar faresi atlayıp çıkmış. Tabut anbarda kapalı bırakıldığında delip girmişmiş, ihtiyar Lester'in yüzünün, boynunun bir yanını yemiş bitirmiş. Jeeter bunun kendi başına da gelmesinden korkuyordu. Öldüğü zaman anbara kilitlemeyeceğime dair benden günde iki üç kere söz alırdı. Bu endişesi yersizdi; çünkü mısır konmuş mu diye gelip arasıra bakanlar bir yana, nice yıldanberi anbarda fare yok."

Bessie Hemşire:

"Sanmam ki Tanrı Jeeter'i pek sevsin." dedi. "Jeeter gençliğinde büyük günahlar işlemiş olmalı, çünkü Tanrı ona bana davrandığı gibi iyi davranmadı. Tanrı bizim hepimizi bilir. İyi olduğumuz zamanları da, şeytana uyduğumuz zamanları da bilir."

Lov:

"Olsun, artık hiç farketmez." dedi. "Jeeter öldü gitti, şimdiden sonra toprakta birşeyler yetiştireceğini diye tatlı canını üzmiyecek. Bunun kadar hoşlandığı şey yoktu, ama nedense bunu yapmak fırsatını pek bulamadı, Jeeter cennete gitmektense muazzam bir pamuk ürünü kaldırmayı seve oynaya yeğlerdi."

"Başkaları gibi Augusta'ya gidip pamuk fabrikalarında çalışsaydı işi yoluna girerdi. Onun gibi borç para bulamadığı halde çiftçilikte direnmekle insanın eline on para geçmez."

Lov:

"Bence Jeeter doğru hareket etti." diye iddiada bulundu. "Topraktan birşeyler kaldırmayı seven bir adamdı. Bu iliklerine işlemiş bir adamın yeri fabrikalar olamaz. Fabrikalar bir çeşit otomobil gibidir: dolaşmak, eğlenmek için di-

yecek yoktur; ama toprak gibi sevgi sunmaz adama. Toprak kendisinden el ayak çekmiyenleri, iyi kötü, gözetir. Ama insanlar hep binalarda tahta döşemeler üzerinde durur, dolaştığı yer caddeler olursa, toprak da insana olan yakınlığını âdeta kaybeder.”

Dude ayaklarındaki, tulumundaki kara külleri silkerek küllerin içinden çıktı. Yere oturdu, sessizce bakındı. Ellie May evin küllerine daha çok yaklaşmaktan korkuyormuş gibi hâlâ uzaklarda dolaşıyordu.

Lov:

“Amma, Ada’nın, ölürlen giymeğe, modaya uygun elbisesi olmadı.” dedi. “Olacağına, benim âdeta umudum vardı. Yazık doğrusu, ama artık farketmez. Sırtındaki eski elbisesi de yangında yandı gitti; Tanrının yarattığı kılıkta gömüldü. Belki de bu, eninde sonunda, modaya uygun elbiseden iyidir. İhtiyarlıktan ya da buna benzer bir sebepten ölseydi de modaya uygun elbisesi olmayacaktı. İster istemez sırtındaki o eski elbiseyle gömülecekti. Bir bakıma hakkında hayırlısı oldu. Ölürlen modaya uygun bir elbisesi olmadığını bilmedi. Elbisesi istenilen uzunluktaymış, değilmiş farketmedi.”

Kocamış büyükanadan söz açan olmadı; ama Lov onun bir gün önce ölmüş olmasından memnundu. İçinde, onun cesedinin Jeeter ve Ada ile aynı mezara hattâ aynı tarlaya gömülmesi doğru olmazdı gibi bir duygu vardı. Ondan ikisi de o kadar nefret ediyorlardı ki Lester ananın cesedini onlarınkilerin yanına koymak ölümünden faydalanması demek olacaktı. Jeeter ve Ada ile aynı evde o kadar uzun zaman yaşamıştı ki artık onu kapı çerçevesi ya da bir boy kaplama tahtası gibi birşey sayar olmuşlardı. Lov kendi kendine, ne var ki kendisine yapılan muameleden hiç şikâyet etmezdi, diye düşündü. Hattâ aç kaldığı, hasta olduğu zamanlar bile ağzını açmamıştı. Ada ile Jeeter’le bunca yıldır otura otura, itiraza kalkışmanın boşuna olduğuna inanmıştı. Bir şey söyleyecek olsa; Ada, Jeeter onu bir vuruşta yere yıkarlardı.

Otomobile ilk binen Dude oldu, hemen ardından Bessie Hemşire bindi. Evlerine gidip kahvaltılarını hazırlıyabilmele-

ri için Lov'un binmesini beklediler. Lov'dan sonra Ellie May gelip arka koltuğa yanına oturdu. Dude otomobili avludan çıkardı, tütün yolundan aşağı, kararmış duran kömür deposuna, çamurlu kırmızı ırmağa doğru saptı.

Hemen ardından, klâkson çalmağa başladı.

İlk kum tepesinin üzerinden geçerken Lov arka pencereden görünen Lester arazisine baktı. Sabah güneşi aydınlığında görebildiği biricik şey kararmış, bir mezar gibi duran uzun tuğla baca oldu.

Dude elini klâkson düğmesinden çekip arkaya Lov'a baktı.

"Bu yıl, herhalde, kendime bir katırla biraz pamuk tohumu, gübre bulup pamuk yetiştiririm." dedi. "İçimde, bu yıl çok iyi pamuk olacaktı gibi bir duygu var. Babamın daima söylediğini yapabilir, dönüm başına bir balya pamuk da alırım belki, kimbilir."

S O N

VARLIK

BÜYÜK

cep

Kitapları

Büyük Amerikan roman ve hikâye yazarı Erskine Caldwell'ın ününü dünyaya yayan ilk eser Tütün Yolu olmuştur.

Amerika'da bile gürültüler koparan bu romanda Caldwell Birleşik Devletlerin en kurak ve bakımsız köşelerinden birinde yaşayan insanların her şeyden yoksun ve iptidai yaşayışlarını aşırı bir gerçekçilikle tasvir etmişti. Anlattığı şeylerin olamayacağını iddia edenlere karşı da sonradan karısı ile birlikte meydana getirdiği fotoğraflı bir röportaj yayınladı: İşte Yüzleri. O gün bugündür Tütün Yolu'nun ünü bütün dünyayı sardı ve yazarına haklı bir ilgi sağladı.